

ZLAVOUP

KULTURNĚ SPOLEČENSKÝ ČASOPIS • ÚNOR • FEBRUÁR • LUTY 1987 (ČÍSLO 345) CENA 10 ZŁ

KRESBY MIKOLÁŠE ALŠE
(1852 - 1913)

Wojciech Jaruzelski a Bettino Craxi pred čestnou rotou počas užívania na letisku v Rime

Poľský host s prezidentom Francescom Cossigom

VÝZNAMNÁ NÁVŠTEVA

Nedávna návšteva prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu Štátnej rady PLR Wojciecha Jaruzelského v Taliansku (12.-14.I.) bola dôležitou udalosťou, ktorú pozorne sledovala svetová verejná mienka. Rozhovory poľského štátnika s prezidentom Talianska Francescom Cossigom, predsedom vlády Bettinom Craxim a inými politickými činiteľmi sa totiž stali významným píspevkom k európskemu dialógu, ktorého potrebu dočenujú obe krajinu. O význame tejto návštevy svedčí i rozsah prerokúanej problematiky — od vzťahov Východ-Západ, cez európske problémy po obojstranné poľsko-talianske vzťahy, chápane však v kontexte spoločne podporovaných procesov prospievajúcich zmierneniu napätia, rastu dôvery, obmedzovaniu zbrojení a rozvíjaniu vzájomnej spopráce.

V poľsko-talianskych stykoch, kedysi veľmi živých, došlo — ako je známe — v priebehu niekoľkých uplynulých rokov k určitému regresu. Avšak v poslednom období v oboch krajinách, k čomu prispela i stúpajúca stabilizácia a upevňujúcej sa miesto Poľska vo svete, vznikli predpoklady, aby v týchto stykoch nastal generálny obrat. Poukázal na to na tlačovej konferencii Wojciech Jaruzelski,

ked' povedal: „Počas rozhovorov sme dospeli k spoločnému názoru, že rozvíjanie a aktivizácia našich hospodárskych, politických, vedeckých a kultúrnych vzťahov mohla by predbiehať celoeurópsky proces a tým získať modelový a vzorový charakter.“ To je práve nôvum, ktoré umožňuje hodnotiť návštevu ako dôležitú v európskom rozsahu.

Významným momentom v programe návštevy bolo stretnutie predsedu Štátnej rady PLR s pápežom Jánom Pavlom II. Znamenalo kontinuáciu viacročného procesu normalizácie poľsko-vatikánskych vzťahov a súčasne významný impulz do ďalšieho konštruktívneho rozvoja vzťahov štátu s cirkvou. Bolo to stretnutie dvoch významných Poliakov a súčasne hláv štátov, ktorých napriek svetonáborovým a ideologickým rozdielom spája spoločné úsilie o záchrannu svetového miera, upevnenie bezpečnosti a suverenity Poľska a snaha prispieť k upevneniu procesov národného dialógu a dorozumenia. Počas stretnutia Wojciech Jaruzelski potvrdil osobne skoršie pisomné pozvanie pápeža na návštevu do Poľska, ktorá sa má uskutočniť v júni tohto roku.

J.S.

Široká hospodárska spolupráca bola tematikou stretnutia Wojciecha Jaruzelského so skupinou talianskych priemyselníkov, medzi ktorími bol i predseda koncernu Fiatu Giovanni Agnelli (na snímke).

Snímky: CAF

Zo stretnutia predsedu Štátnej rady PLR s pápežom Jánom Pavlom II.

Obálka je věnována velkému českému umělci Mikoláši Alšovi, o jehož narození letos uplyne 135 let.

V ČÍSLE:

Povídka J. Marka	6—7
Jan Kiepura	8
Pekelník	10—11
Češi v Poľsku	13
Uhorské právo na Spiši a Orave	14
Slovenčina v D. Zubriči	22

*Stanovy
MSSCaJ
v Poľsku
str. 15, 16, 17, 18*

Pilíře polského hospodářství

Na světě se stále více cení nejen pohodlné a bezpečné užívání, ale i individuální ráz výrobku, který láká ke koupi. V Polsku se stále více firem snaží ukázat svou individualitu. Je to jediná cesta k širšímu proniknutí polského vývozu do světa, mj. do Československa. Například projektanti kabin a karoserií pro celou rodinu československých traktorů Zetor a polských Ursusů mnohou o výsledcích své práce mluvit už v čistě obchodních kategoriích, protože vytvořili typ traktoru nové generace. Dnes už nikdo nekopí traktor, který nezaručí komfort práce. A oni o tento komfort pečují.

Samozřejmě, kdo chce vyrábět něco hezkého, praktického, bezpečného, s jednoduchou obsluhou, musí mít dobré rozvinutá základní průmyslová odvětví. Pilíři polského hospodářství jsou hornictví a hutnictví. Na příkladech rozvoje a modernizace těchto odvětví bych chtěl ukázat polské výsledky v roce 1986. Chtěl bych dodat, že Československo má velký zájem o společné výzkumy pro rozvoj hutnictví a o průmyslovou kooperaci v tomto odvětví.

Polsko je na čtvrtém místě ve světové těžbě kamenného i hnědého uhlí (za ČLR, USA a SSSR). Stejně místo zaujmá ve vývozu uhlí, který je jednou z nejvýznamnějších položek polské platební bilance.

Necheji však psát o těžbě uhlí, ale o službách v hornictví, které již několik let ziskávají Polsku slávu a devizy. Jednou z nejlépe se rozvíjejících vývozních firem je Stavební podnik mědných důlních a hutních závodů v Lubině, který nejen postavil proslulou mědnou pánev, ale pracuje i pro potřeby uhelného hornictví. Velké zkušenosti, specializace a dobré vybavení způsobily, že pětina zaměstnanců této firmy pracuje v zahraničí, mj. v Alžírsku, NSR a Iránu. V Polsku část osazenstva staví varšavské metro a provádí rekonstrukce a zajišťovací práce v historickém solném dole ve Wieliczce. Pro hornictví staví mj. těžou jámu ve Walbrzychu a důlní chodbu v dole v Turoszowě u Jelení Hory.

Díky úspěchům polského hornictví byl na nedávném zasedání uhelného výboru Evropské hospodářské komise OSN předsedou té-

to odborné organizace zvolen polský náměstek ministra hornictví a energetiky mgr. inž. Eugeniusz Ciszak.

Rovněž polské hutnictví se má čím pochlubit. Nemluvím o takových kolosech jako Leninova hut, hutě Katowice a Stalowa Wola. Stačí uvést jednu hut Baildon, zmodernizovanou velkým nákladem, rovněž devizovým. Například za 2 miliony dolarů dostala tamní kovárna nejmodernější zařízení z Rakouska.

Hut Baildon vyniká bohatým výrobním sortimentem, jaký nemá žádná jiná hut na světě. Kromě ocelárny a mikrohut tam pracuje výroba elektrod (největší v Evropě a jediná v Polsku), závod na vrtáky kovu, stálé magnety, spékání karbid a endoprotézy pro kostní chirurgii. Výroba elementů na spojování zlamaných kostí byla zahájena v roce 1978 na moderních strojích dovezených ze Švýcarska. Díky vlastním technologickým řešením patří vyráběné endoprotézy k nejlepším na světě.

Československo je na druhém místě mezi uživateli polských továren na makropórovitý beton. Nemůžeme proto zapomenout na výsledky tříctí let práce Podniku pro vývozní dodávky závodů na stavební materiály Fabex-Zremb.

Speciálou této firmy jsou dodávky strojů a zařízení pro závody na výrobu silikátového a keramických cihel, makropórovitého betonu a prefabrikátů z kameninového betonu. Vyváží tyto výrobky do 20 zemí, mj. do Číny a Egypta. Největším odběratelem je Sovětský svaz.

Za 30 let firma postavila 302 průmyslové objekty, z toho 140 v zahraničí. Velký význam pro další rozvoj podniku měla nedávná návštěva generála Wojciecha Jaruzelského v Mongolsku, Korei a Číně, kde Poláci hodně staví. Nic divného, polská technologie výroby plynobetonu je patentována téměř na celém světě, mj. v Japonsku.

Fabex-Zremb plní své úkoly často ve výjimečně těžkých podmínkách. Generální ředitel inž. Wiktor Matusz o tom řekl:

— Irácko-iránská válka způsobila značně omezení v transportu strojů a zařízení do

Iráku (blokáda přístavu Basrah a zavření tranzitu přes Sýrii), přídělový systém stavebních materiálů a paliv a přechodné pozastavení prací v souvislosti s nutností evakuace polského osazenstva. Opozdilo to realizaci prací, ale nebyly přerušeny práce na objektech ležících mimo oblast fronty, tj. v Bagdádu a jiných místech.

Za 17 let práce v Iráku jsme získali mnoho zkušeností a máme tam dobrou pověst. Je to cenný kapitál, který rychle přináší úroky v podobě kontraktů s jinými státy.

— A čínský trh?

— Bytové potřeby v čínských městech jsou obrovské. Zejména ve velkých městech je to složitý problém vzhledem k dosavadní struktuře zástavby.

Všechny státy, rovněž Čína, mají zájem o technologie využívající levné místní suroviny a průmyslové odpadky při maximální úspore elektrické a tepelné energie. Můžeme takové nabídky předložit.

Využití popílků vzniklých při spalování uhlí v elektrárnách k výrobě stavebních materiálů je polskou specialitou nejen v Číně. Na základě polské technologie se z popílků vyrábějí keramické cihly s lepšími fyzikálními a technickými vlastnostmi než cihly tradiční. Podle množství vlastní hlíny se k výrobě cihel používá až 80 procent popílků. Uhlím, které je v nich obsaženo, se doplňuje palivo na vypalování a sušení výrobků.

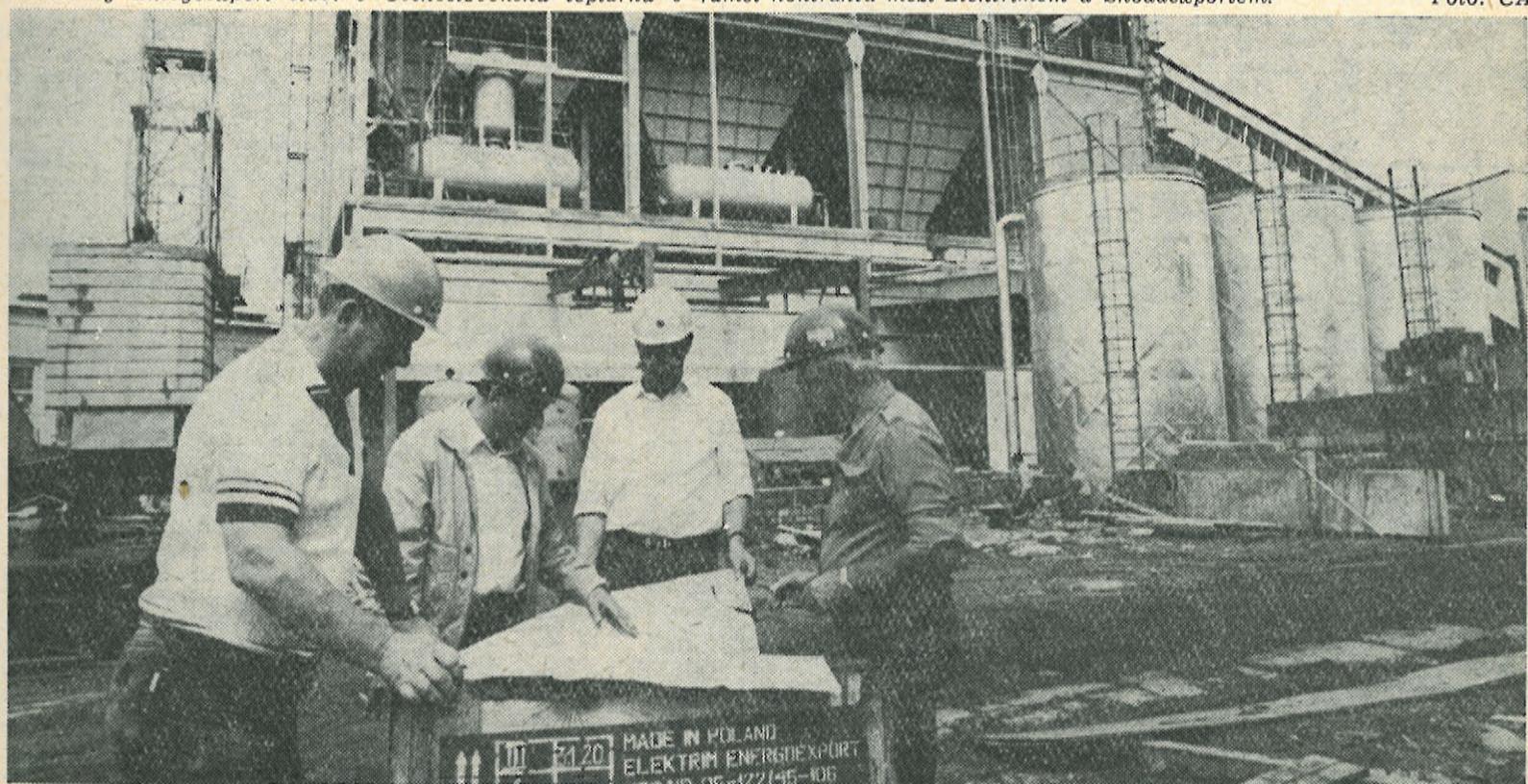
Makropórovitý beton s využitím popílků podle polské technologie byl a je předmětem četných nabídek nejen z Číny. O naše řešení mají zájem státy s vysokým zprůmyslením stavebnictví, např. Sovětský svaz.

Snažíme se nabízet nová technologické řešení a technické služby v souladu s rostoucími potřebami stavebnictví v jednotlivých zemích. Je to možné díky našim kálium. Jejich odborné znalosti, jak technické, tak obchodní, bohaté zkušenosti ve spolupráci se zákazníky a průmyslem a dobrá znalost trhu jsou základem dobrých výsledků, za něž jsme získali uznání mj. v Československu.

BOGDAN ZAKRZEWSKI

Varšavský Energoexport staví v Československu teplárnu v rámci kontraktu mezi Elektritem a Škodaexportem.

Foto: CAF

POLSKO — JAPONSKO. Na pozvání předsedy rady ministrů PLR Zbigniewa Messnera přijel na oficiální návštěvu do Polska předseda japonské vlády Yasuhiro Nakasone. Japonský host se setkal s předsedou státní rady PLR Wojciechem Jaruzelským a předsedou polské vlády. V rozhovorech byla velká pozornost věnována rozvoji hospodářské spolupráce. Obě strany poukazovaly na možnosti jejího značného rozšíření, rovněž v průmyslové kooperaci, tvoření společnosti se smíšeným kapitálem a spolupráci na trzích třetích států. Pro další rozvoj tradiční bohaté kulturní spolupráce bude ve Versavě povoláno japonské kulturní a informační středisko.

Obě strany si vyměnily názory na mezinárodní problémy, především vztahy mezi Východem a Západem. Uznaly za potřebné úsilí o uskutečnění dalšího sovětsko-amerického setkání na nejvyšší úrovni, o upevnění míru, zabránění jaderné katastrofě a zajištění podmínek pro mírový rozvoj všech národů.

Tato první návštěva japonského ministerského předsedy v Polsku byla dalším krokem k upevnění a rozšíření polských mezinárodních styků.

VIETNAM. Po odchodu dosavadního generálního tajemníka Komunistické strany Vietnamu Truong China do důchodu byl novým generálním tajemníkem zvolen 71letý Nguyen Van Lin. Pochází ze severní části země, ale většinu života působil a bojoval v jižním Vietnamu. V roce 1957 převezal od Le Duana vedení strany na jihu, v roce 1975 se stal tajemníkem stranické organizace v Saigonu a v roce 1976 členem politického byra a sekretariátu UV. V roce 1981 byl opět zvolen tajemníkem stranické organizace v bývalém Saigonu, dnes Městě Ho Či Mina.

V PEKINGU došlo k studentské demonstraci. Studenti žádali svobodu organizovaného shromázdění a demonstrací. Zásahla policie, několik účastníků bylo zatčeno. Pekingská prokuratura a městské úřady vyzývají občany k zvýšení bdělosti vůči protisocialistickým silám, pokoušejícím se proniknout do studentského hnutí. 16. ledna generální tajemník UV KS Číny Chu Jao-pang po sebekritice požádal o

uvolnění z funkce. Jeho žádost byla přijata. Úřadujícím generálním tajemníkem byl zvolen dosavadní předseda státní rady Cao C-jang.

MOSKVA. V posolstve generálneho tajomníka KSSZ Michaila Gorbačova generálnemu tajomníkovi OSN Havierovi Perezovi de Cuellarovi sa o.i. hovorí, že ZSSR plne podporuje úsilie OSN smerujúce k mierovému využitiu jadrovej energie a kozmického priestoru a k ochrane prírodného prostredia. Dôležitým krokom v prospech upevnenia základov mieru by bolo prijatie Valným zhromaždením OSN koncepcie všeobecného systému medzinárodnej bezpečnosti, zahrňujúcej všetky oblasti — vojen-skú, politickú, hospodársku a humánnu, ktorú navrhla skupina socialistických štátov. V súvislosti s tým M. Gorbačov navrhoval uskutočniť v Moskve v rámci celoeurópskeho procesu reprezentatívnu konferenciu vo veci rozvoja spolupráce v humánnej oblasti.

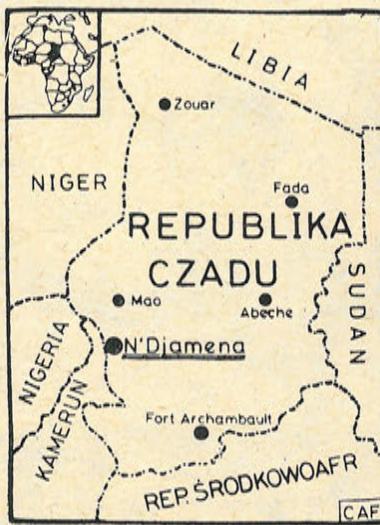

FRANCIE byla v poslední době dějištěm bouřlivých událostí. V prosinci zahájili stávku železničáři, dožadujíci se zlepšení pracovních a platových podmínek. Došlo k ochromeniu železniční dopravy; železničáři blokovali tratě (na snímku). K stávce se připojili pracovníci obchodního lodstva, pařížského metra a elektráren. Byla to jedna z nejdůležitějších a nejzávažnějších stávek ve francouzských dějinách.

Po více než měsíci stávka skončila, ale problémy vyvolávající nespokojenosť pracujících zůstaly nevyřešeny.

JEAN CHRISTOPHE MITTERRAND (40 let) byl jmenován poradcem šéfa státu, čili vlastního otce, pro africké otázky. V této souvislosti v Paříži znova vytýkají prezidentovi nepotismus. Jean Christophe byl do roku 1982 novinářem France Press, specializujícím se na africkou tematiku. Před více než rokem se stal asistentem tehdejšího poradce pro otázky černého světadílu Guy Penna.

V ČADE, v srdeci Afriky, už dlhší čas zůri domáca vojna medzi oddielmi terajšieho šéfa štátu Hissene Habreho, podporovaného Francúzskom, a jednotkami zvrhnutej v r. 1982 tzv. Dočasnej vlády národnej jednoty (GUNT), ktorú podporuje Libya. Počiatok sa francúzska pomoc obmedzovala hlavně na dodávky zbraní, no teraz má už ráz intervencie. V Čade je totiž značné množstvo francúzskych vojsk a nedávno francúzske letectvo zbombardovalo severnú oblasť krajiny, ktorú kontroluje GUNT. Čadský konflikt začína mať čoraz širší medzinárodný dosah, o to viac, že doň zasahujú i Spojené štaty, ktoré poskytli vláde Habreho vojenskú pomoc, predbežne v hodnote 15 mil. dolárov.

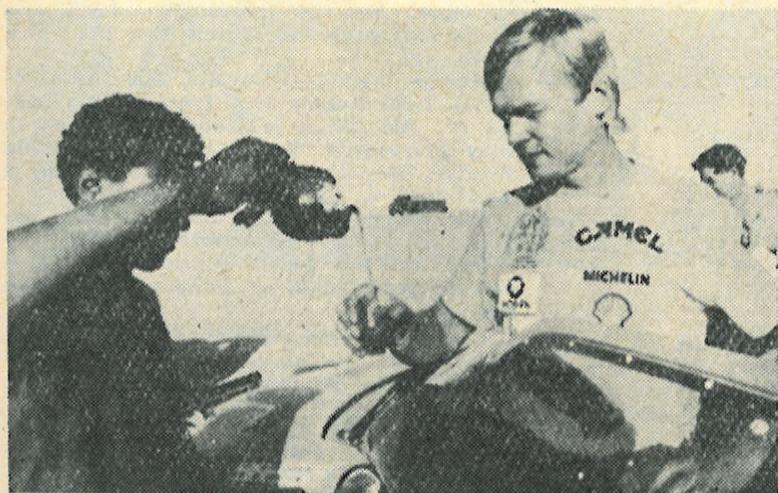
MANAGUA. V Nikaragui slávno proklamovali novú ústavu, podписанú prezidentom tohto štátu Danielom Ortegom (na snímke). Avšak v súvislosti s neustálou agresiou a zahovaním Spojených štátov do vnútorných záležitostí Nikaraguy, vláda bola nútene pozastaviť platnosť niektorých ustanovení ústavy, aby mohla predčiť výnimočný stav, platný v tomto štáte.

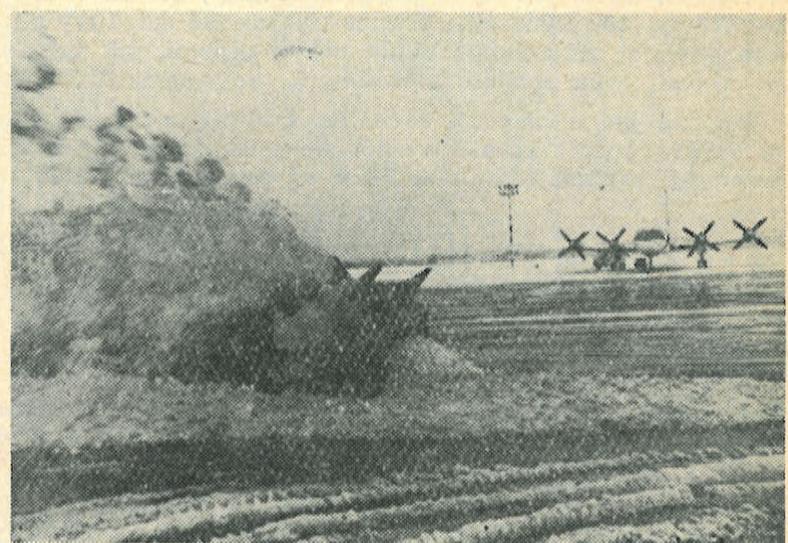
VARŠAVA. Začiatkom nového roku navštívil Poľsko už tretíkrát svetoznámý huslista Yehudi Menuhin. Vystúpil v Národnej filharmónii vo Varšave ako sólista a dirigent orchestra Sinfonia Varsovia, s ktorým odcestoval na päťtyždňové turné do Talianska, Anglie, Belgie, USA a Kanady. Na snímke: Yehudi Menuhin po jednom koncerte v Národnej filharmónii.

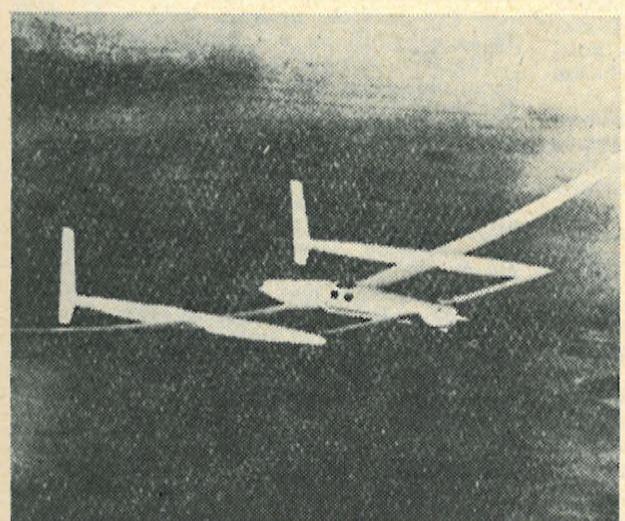
Snímky:
CAF,
AP,
ARCHÍV

RALLYE PARÍŽ-DAKAR je jedným z najväčších a najdlhších (12,5 tis. km) motoristických pretekov na svete, znamenitou previerkou kvality vozidiel a schopnosti vodičov. Tohtoročného podujatia sa zúčastnilo 672 vozidiel — osobných i nákladných automobilov a motocyklov, v tom po prvý raz dva poľské nákladné automobily Jelcz S-442, ktoré sa však po prekonaní ok. 2600 km museli pre poruchu vzdáť. Naproti tomu znamenite si počíname československé Tatry, ktoré sa počas celých pretekov držali na popredných miestach. Na súťaži kamiónov čs. Tatra obsadila 2. a LIAZ 3. miesto.

TOHOROČNÁ ZIMA, najmä v januári, bola mimoriadne krutá skoro v celej Európe. Nízke teploty a snehové kalamity najviac stážili prácu cestárom. Veľmi ťažká situácia bola v autobusovej a železničnej doprave, praskali koľajnice, mrzli výhybky, trhalo sa elektrické vedenie a meškali vlaky. Silné mrazy spôsobili mnohé poruchy v teplárenstve a nepriaznivo sa odrazili aj v energetickej situácii krajiny, čo malo za následok obmedzenie dodávok elektriny pre závody. Na snímke: takto odstraňovali sneh na vršavskom letisku Okęcie.

REKORDNÝ LET. Takto vyzerá lietadlo Voyager, na ktorom koncom min. roka američtí leteci — 49-ročný Dick Rutan a 34-ročná Jeana Yeagerová (na snímke) preleteli okolo zemegule bez pristávania a naberaťia paliva. Rekordný let trval 9 dní, 3 minuty a 44 sekundy a za ten čas zdolali trasu dĺžu 37.518 kilometrov priemernou rýchlosťou 174 km za hod. Počas štartu v základni Edwards v Kalifornii zobrazovali lietadlo skoro 4 tony paliva, z ktorého po pristátí, zostało len 22,5 lit. Pripomeňme, že predošlý najdlhší let bez pristávania dosahoval len 20.051 km.

SPORTOVCI ROKU. Vítazom 51. súťaže dňania Przegląd Sportowy na najlepších 10 poľských športovcov roku 1986 sa stal majster sveta v zápasení Andrzej Malina (zľava). Ďalšie miesta obsadili: 2. Marek Łbik — Marek Dopierała (kajákarstvo); 3. Janusz Darocha (letectvo); 4. Andrzej Grubba (stolný tenis); 5. Bogdan Daras (zápasenie); 6. Adam Kaczmarek (šport, streľba); 7. Jerzy Kukuczka (alpinizmus) — chýba; 8. Jacek Gutowski (vz pieranie); 9. Krzysztof Lenartowicz (letectvo) — na snímke jeho manželka Jadwiga; 10. Maria Gontowiczová (džudo). Za najlepšieho trénera roku zvolili Stanisława Rybakowského (kajákarstvo).

Milí čtenáři! Celý loňský rok vás doprovázela Babička Boženy Němcové. Tentokrát vám chceme nabídnout něco lehčího: Panoptikum starých kriminálních příběhů soudobého českého spisovatele Jiřího Marka. O tom, jak tato kniha vznikla a čím se zabývá, vám nejlépe poví sám autor v úvodním slovu:

„To, co budete číst, nejsou povídky, ale příběhy. A příběhy se skutečně dějí, zatímco povídky se vyprávějí.

Kdybyste listovali starými novinami, našli byste tam kriminální a soudní případy, jež byly popudem k napsání této knížky. Jejím vznikem je pak bezprostředně vinen František Gel, který mne upozornil na případy ze své reportérské praxe a doplnil je tím, co nikdy v novinách nebylo. Když četl mé první ztvárnění toho, co kdysi prožival, podivil se, jak jsem to napsal docela jinak, než se to stalo. A řekl mi: „Přines mi co nejdříve další, abych se dověděl, jak to tehdy doopravdy bylo...“

Možná ze to byla zdvořilost, možná že žert; když člověk mluví s vtipným člověkem, nikdy neví, na čem vlastně je.

Tak nějak vznikla z těch příběhů tato kniha, která chce ukázat, jak pomalu a těžce (a často jenom za přispění náhody) se na světě rodí spravedlnost. A oslavit ty, co jí sloužili: trochu strejcovské detektivity a policejní rady dávných dob, kteří si samozřejmě nikdy nebyli vědomi, jak vznešené věci slouží, a ne-považovali svou službu za hrdinství, ale pragmatikální povinnost.

Protože jde o příběhy dávné, nad nimiž se čas už uzavřel, bylo možné i věci krvavé nebrat krvavě vážně, ale s úsměvem. Co chcete, nad jarmareční balaďou o hrozném mordu se taky už jenom usmíváme!“

Jiří Marek

Arcivéoda

Mladý pan Leopold Pergler praštíl za sebou dveřmi a vykřikl: — Už mě nikdy neuvidíte...

Poté scházel s uraženou důstojnosti ze schodů otcovského domu a tmavým průjezdem vyšel na chmurnou brněnskou ulici. Synové lepších rodin zřídka odcházejí z domova jinak.

Kdyby se neurazili, proč by vlastně odcházel od dobratří matky, která kryje jejich dluhy, pokud to jde, od staré hubující služky, která má srdeč ještě měkčí, od sestry na vdávání, od psa, který miluje mladého pána?

Bohužel je v domě ještě nevrý otec, nechápající, že člověk je mladý jenom jednou...

Leopold Pergler starší, obchod zbožím střížním, patrně nikdy mlad nebyl, ačkoliv na domě byla firma L. Pergler, jun., čímž zcela nepochopitelně byl méně právě Pergler starší. Mladý pán nejvíce smysl pro obchod, zato hrál vynikajícím způsobem taroky, byl dokonalý v licitovaném mariáši, a co se týče božího požehnání, měl v něm dost často štěstí. Jedenadvacet hrával jenom zřídka... Ano, a pak tu byly ty malé baletky z operety, předeším Kiki, byla tu ovšem i žena toho kapitána od ženistů, bylo zde mnoho žen, neboť mladý pán byl fešák.

Nicméně všechny tyto vlastnosti mu byly v této chvíli málo platné. Opouštěl rodinný dům po kruté hádce a měl v kapsce potupných pět korun. Nejprve je chtěl hodit na otcovský prág, pak si ale řekl, že pět korun je lepší než nic, a zamířil do kavárny, aby promyslil svůj budoucí život.

Netušil, že se do ponurého domu v dohledné době nevrátí a že firma L. Pergler, jun., zajde stářím.

Těch pět korun nebyl peníz náhodný, byl to zbytek peněz, jež mu náležely z rodinného podílu. Pan Pergler starší spočítal synovy dluhy, připočetl, co ho už stál předtím, nezapomněl jako rádny obchodník na úroky, a vyčísliv strany Má dáti a Dal, došel k závěru, že na kontě mladého pána zbývá právě pět korun, jež mu promptně a bez potvrzenky vyplatil.

Matka úpěla, stará služka mlátila hněvivě v kuchyni nádobím, sestra vřískala, že se vzdá radší svého věna, věrný pes to všechno považoval za kratochvíli a radostně poštěkával. Leč otec se tvářil posupně a neústupně. Leopold tedy odešel a bouchl pořádně dveřmi.

Nebyl naivní a věděl, že s pěti korunami se nedá moc podnikat. Nebyl také romantik a vůbec se nechystal vsadit je naráz do banku v naivní věře, že do rána bude milionářem. Tam, kam chodil hrát, by ho s pěti korunami vyhodili.

To jenom dědeček Pergler mohl začít kšefovat s obnosem ještě menším, ale tehdy byla jiná doba. Dneska máme republiku, staré Rakousko se rozpadlo, dneska člověk musí mít do obchodu kapitál. A do karet tím spíš...

Leopold Pergler mladší si sedl k prázdnému kavárenskému stolu, pokývl vzešeném svou bílou pěstěnou rukou, ozdobenou velikým falešným prstenem, a vrchní mu přinesl kávu.

Kdyby tak věděl, že mu ji dneska nezaplatí! pomyslil si teskně Leopold.

Pak v duchu probíral všechny své známé dámy, odmítal předem ty, o nichž předpokládal, že čekají spíše samy na dary, a po nechával si v paměti jenom ty, které by mu mohly pomoci. Nebylo jich, kupodivu, mnoho. A co horšího, všechny byly ošklivé. Nakonec mu vycházela neradostná perspektiva, že by nejspíš mohl pro první čas přespávat u jisté modistiky v středních letech...

Káva mu nechutnala, napil se sodovky a div ji nevyprskl na zem. Měl by si dát vermut, když už člověk nezaplatí kávu, je jedno, jestli nezaplatí i vermut. Luskl prsty a dal si sklenku.

Ovšem, zbyvá jen ta modistka. Má měkké srdeč a úspory. Je to nepřijemná a skoro netečná, ale co má dělat? Každý začátek je těžký. Kiki by mě rozhodně neživila.

Všiml si, že neznámý člověk, který sedí v rohu kavárny, na něho už dlouho upřeně hledí. Leopold měl nepřijemný pocit, že toho člověka odněkud zná, ale nevěděl odkud.

Kromě toho měl malou chuť starat se o cizí lidi. Měl co dělat sám se sebou.

Když seděl už dlouho v chmurných úvahách a čišník odnesl sklenku od vermutu i dopitý šálek kávy, setkal se znova Leopold svým pohledem s očima toho neznámého člověka. Zněklidněl: nakonec je to detektiv? Ale proč by otec najímal na mě detektiva? A proč by detektiv seděl tady v kavárně a čumel na mne? Detektiv by se patrně choval nenápadněji. Tu se neznámý muž zvedl, zamířil k Leopoldovu stolku, uklonil se a řekl: — Dovolte?

Leopold jenom pokrčil rameny.

Muž si sedl proti němu.

— Starost? řekl krátce.

Leopold posupně mlčel.

— Peníze? řekl zase ten muž a podivně se zasmál.

Leopold natáhl nohy.

— Měl byste zájem o skvělý obchod?

Leopold zdvihl obočí.

Muž se usmál: — Dovolte mi otázku: umíte německy?

Leopold přikývl.

— Dobře?

Leopold konečně zasyčel: — Jestli vás poslal můj papá, tak můžete zase táhnout k čertu.

Muž se uklonil: — Dovolte, abych se představil. Jsem Kekule Jan. Trochu divně jméno, že? Ale nenosí je žádný hlupák, jak se brzy přesvědčíte. Vy se jmenujete Leopold Pergler. Mimochodem to jméno Leopold je báječné.

Ten člověk je blázen nebo teplouš, pomyslil si Leopold a opovržlivě stál rty. Čišník se točil kolem jejich stolu a pan Kekule zvedl ruku: — Dejte nám lahvičku červeného.

— Co ode mne chcete? řekl zamračeně Leopold.

— Říci vám, že máte podivuhodnou tvář... Chodím za vámi totiž už dlouho.

— Smím vědět proč?

— Pro tu vaši tvář... Jste dokonale podoben do habsburského rodu.

Leopold Pergler pocitil, že mu poklesá spodní čelist. Prostě otevřel úžasem hubu.

Muž se usmál: — Já se totiž trochu věnuji studiu šlechtických rodů. Znám je, řekl bych, dokonale. A potřeboval bych, abyste se mnou spolupracoval. Nabízím vám pro začátek, řekněte, deset tisíc.

Leopold cítil, jak se mu orosilo čelo.

— Ročně? ujistil se.

— Měsíčně.

Čišník stavěl zrovna na stůl láhev vinařeckého a Leopold proto nemohl říci neznámému, vlastně už známému panu Kekulemu, že je magor. Ale myslil si to.

— Pro začátek, opakuji. Pak se to zvýší. Já to odhaduji na půl miliónu korun ročně.

Pan Kekule nalil sklenky a zvedl tu svou. Jeho obličej zmizel na chvíli za červeným jiskřením vína.

Leopold nechal svou sklenku stát na stole. Vlastně ho to všechno začalo nudit. Bylo to bláznivé a on měl vždy starosti s noclehem.

— Přiteli, řekl jeho protějšek, — vy mi asi nevěříte. Není divu, má myšlenka je aspoň zpočátku velmi smělá. Když si na ni člověk zvykne, je docela reálná. Já potřebuji muže, který by měl tvář jako vy... Neřekl vám opravdu ještě nikdo, že máte rysy typického Habsburka? Ovšem, v republice se o takových věcech nerado hovoří. Staré doby minuly, stará šlechta byla zrušena a potomek císařského rodu...

— Co blbnete? přerušil ho Leopold. — Bud mi řeknete, co chcete, nebo si vezmete to svoje víno a zmizte.

— Jste prudký a trochu neutivý. Omlouvám vás a prosím, abyste mne vyslechl. Moje teta žije ve Vídni a je vyšivačka monogramů. Neřekl byste, jak je takové zaměstnání lukrativní. Pracovala pro všechny šlechtické domy. Potkat se v její dílně s arcivévodkyní je tak snadné jako potkat v Brně starou babu. Arcivévodkyně jsou ostatně dneska už také v letech... O princeznách ani nemluvím. Princezny mají kolem čtyřiceti, a pokud nejsou vdané, začínají se podobat starým pannám. Hraběnky a baronky — ty ani nepočítám. Od svého mladí jsem se po-

Kresba: Areta Fedakova

hyboval mezi šlechtou a osvojil si znalost jejich rodů. Dneska platíme mezi svými přáteli za znalce. Vyznám se v rodině Thun-Hohensteinů stejně dobře jako v rodě Lichtenštejnů. Stýkal jsem se s dámami rodu Dietrichsteinů právě jako s Windischgrätzovými, a musím říci, že Marie Valentina Gabriela, která měla ve Vídni svatbu s Janem, princem z Ratiboře, byla velmi hezká dáma a její monogramy vyšila teta s neobyčejnou jemností. Znám rod Metternichů, Winnebergů, dům Löwenstein-Wertheim, nemluvím ovšem ani o Lobkovicích, Švarcencercích, o starém Esterházy z Galanty nebo o rodu hrabat Auerspergových. Zajímaly mne jejich sňatky, aféry, skandály; ujišťuji vás, že je jich nemálo a že jsou velmi vzrušující.

— Promiňte, ale já... pokusil se ho zarazit Leopold.

Pan Kekule byl však ve svém živlu a nebylo možné jej zastavit.

— Vy si třeba řeknete: Proč se ten člověk nestal archivářem některého šlechtice... Problem je v tom, že dneska se jim nedáří příliš skvěle a že si archiváře mnozí ani nemohou dovolit, i kdyby chtěli. A většinou ani nechtějí. Starí šlechtici, kterým vzali tituly, jsou zachvácení jakousi únavou. Jsou zklamáni, ztratili smysl svého života, nezajímají se o své rody. Ale jsou naštěstí jiní, kteří se o ně zajímají dvojnásob. Totiž ti, kteří jim tituly vzali. Pane Leopoldě, neřekl byste, jak mnoho republikánů touží vejít ve styk s členy šlechtických rodů! A což teprve rodů panovnických! Udělat z vás člena habsburského rodu je prostě moje povinnost. Je to i nutnost, protože také já jsem na dnešek se svými úsporami a tetou ve Vídni je stará. Chápete mne už?

— Zajímá mne jedno: kdo nám bude platit ty ohromné peníze, o kterých básníte? Podle vás přece šlechtici také peníze nemají.

— Od nich je taky brát nebude. Od šlechty vezmeme jenom jejich rodové styky. Peníze budeme brát od těch druhých. Dovedete si představit, jak si bude vážit ředitel obchodní banky, když u něho povečeříte? Nebo jakého lesku dodá svatbě velkouzenářovy decery přítomnost arcivévody Leopolda?

— Arcivévoda Leopold Pergler, obchod s tržním zbožím, poškoboval se mladý muž.

— Pokud vím, takový obchod nemáte a dost vás to hněte, řekl chladně pan Kekule. — Zapomeňte, že jste Pergler. Jste tak dokonalý Habsburk, že se to nedá ani vypo-

vědět. Vy jste daleko habsburštější než sám císař Karel a všichni jeho strýcové a tety. Podobáte se korunnímu princi Rudolfovi, na mou duši... Ale aby to bylo nenápadné, neuděláme z vás člena této větve. Uděláme z vás člena větve modenské, tam se v tom už vůbec nikdo nevzýná... Nuže, plácneme si?

Leopol uvážil, že ten naproti je asi blázen, ale protože měl v kapsce právě pětikorunu a neměl tedy opravdu co ztratit, přikývl:

— Bude to aspoň psina.

— Ne, to bude velice vážná věc. Budete se muset naučit vyslovovat trochu jinak er. Prostě trochu ráčkovat... No, a potom určitě způsoby... Německy umíte, ale vídeňský přízvuk vám nebude škodit. To obstaráme u mé tety ve Vídni. Má docela slušný byt, pronajímá jej slečnám, proč by nám tedy neuvolnila jeden pokoj? Vaši biblí bude nyní ta to knížka. Asi deset stránek se budete muset naučit dokonale z paměti.

Leopold užasle zalistoval v knize, jež nesla hrđí titul: *Gothaischer Kalender-Genealogischer Hofkalender*.

— Vychází už sto padesát sedm let, řekl pan Kekule s jistou hrdostí. — Najdete mi jinou takovou knihu na světě! Nuže, naučíte se znát členy habsburského rodu, a to jak větev rakousko-uherskou, tak větev toskánskou, i když sám budete pocházet z linie modenské. Protože budete příbuzný s Habsburky, budete příbuzný s polovičkou rodu na světě a o druhé polovici to prostě můžete tvrdit.

Znovu zvedl sklenku. Leopold Pergler, který přestával být Perglerem a zvolna se měnil v potomka arcivéody Ferdinanda a jeho choti Beatrice d'Este, se napil taky. Pak si dali ještě jednu láhev.

— Vy jste ovšem také příbuzný z krále sardinskými, protože vévodství Este bylo s tímto královstvím spojeno výnosem krále Viktora Emanuela. František, poslední vévoda modenský, se oženil v Mnichově s princeznou Adelgundou Bavorskou, jste spřízněn tedy i s bavorskými králi a jejich prostřednictvím zase s dalšími. Bratři Františka Modenského se oženili taky s princeznami, jeden s Alžbětou Rakouskou, a ta se provdala znova za Ferdinanda Rumunského. Vidíte, jak se nám to krásně propletá! Přes rod habsbursko-lotrinský jste spřízněn s Bourbony, totiž prostřednictvím Alice, vévodkyně z Bourbonu a Parmy, která vás ovšem spojuje s větví toskánskou. Vaši strýcové jsou Ka-

rel Salvátor, Leopold Salvátor — nejsem si jist, jestli právě po něm nemáte svoje jméno — a František Salvátor, který měl se svou manželkou Marií Valérií, dcerou Františka Josefa, pět dětí... No, a tak jste přímý příbuzný vládnoucích Habsburků, a proto jste jim asi tak hrozně podoben. Vaše jedna sestřenice, velkovévodkyně Karolína, celým jménem Karolína Marie Immakulata Josefa Ferdinanda Terezie Leopoldýna Antonie Františka Isabella Luisa Januárie Filoména Rosalie, se provdala ve Vídni za Jeho Výsost prince Augusta Leopolda z rodu Sachsen-Coburg, což rozšiřuje vaše příbuzenstvo dálším užitečným směrem. Jste příbuzný s rodem Württemberským, a tím zase s Schaumburg-Lippe, máte tedy v Berlíně, v Itálii jako v Rumunsku, ve Lvově, v Salcburku, v Paříži, Londýně, nemluvím o Bavorsku, Sasku a Svýcarsku. Protože nevlastní babička vašeho vzdáleného prastryce Karla, Marie, byla rozená infantka portugalská, můžeme se octnit stejně tak dobře v krásném Lisabonu. Vy jako Habsburk, já jako váš sekretář. Co tomu říkáte?

Leopold neříkal nic. Trochu teskně myslil na svého děda Perglera, který byl pouhým kůžičkářem, i na svého otce, který byl obchodníkem v textili, a v duchu je odprošoval, že je opouští pro nově získané předky rodů tak vzešených, že si jejich jména sotva kdy zapamatuje. Ale nedá se nic dělat, vyhnali ho z rodiny s pětikorunou v kapsce, a on se tedy musí vrhnout sám do víru světa.

Vypjal prsa a řekl hlasem zcela pevným: — Pane, Naše Výsost, arcivéoda Leopold z Modeny, Este, Carrary a Gustally vás bere me do služeb. Podle toho, co říkáte, musím zřejmě uplatňovat nároky na bavorský trůn. Jak to, že nás o něj nesvědomití lidé připravili? Sekretář Kekule, žádám vás...

— Výsosti, řekl pan Kekule pevně, — politiku do našich obchodů tahat nebudeme. Revoluce vás smetla, to se nedá nic dělat. Ucházet se o trůn je volovina. Naše cesta vede jinudy: budete sbírat příspěvky na šlechtické rody a využívat si jako pravý velkovévoda tam, kde budou ochotni půjčit... Vaše Výsost neudělá ode dneška ani krok bez mne. Především však se naučí do zítřka svou první lekcii: celý rod modenský.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

Kdo byla Magdaléna D. Rettigová?

Když Julius Fučík ve své studii „Božena Němcová bojující“ popisuje postavení žen v napoleonských Čechách, používá tohoto přímluvu: „Paní de Stael ve Francii — která prošla revolucí — píše „Corinne“ a již se objevuje velký a pobouřující zjev George Sandové, když paní Rettigová v Čechách na pisu názvy kapitol svého největšího literárního díla: Knežíčky z mozečku. Svatéky z jatérek. Májová polívka z bylinek. Poje nání o skopovém mase. O houbách, jak se sušit mají...“

Fučík psal tato slova bez ironie, protože oba paní Rettigové byla prostě taková: bie ermaier se svou šošáckou idylou. Pro tehdy ejsí rodinný život je snad nejtypičtějším obrázek úředníka spokojeně oddychujícího na vyšivaném polštáři po bohatém obědě, zatímco jeho žena už zaměstnává svou mysl tím, co mu připraví k večeři.

Magdaléna Dobromila Rettigová (31.1.1785 — 5.8.1845) byla do určité míry typickou představitelkou své doby. Proto se „Domácí kuchařka“ (1826) stala jejím nejznámějším a nejvydávanějším dílem. K její tvorbě patří také „Pojednání o telecím mase“ a pro tehdejší společnost zvláště důležité „Kafičko a vše, co je sladkého“.

Rettigová však nevydávala jen kuchařské příručky — praktické návody pro domácnost opatřovala i tendencí výchovnou. Jeden příklad za mnohé: „Zvláště a především musí každá mladá hospodynka na to dohlédat,“

radí Rettigová dívčákům, „aby vše, co manžel jeji nenávidí, odstranila, a v tom pouze libovala, aby jej těšilo, a jemu se líbilo.“

Nad těmito slovy se dnes pousměje i každý sebezavrzlejší odpůrce ženské emancipace. Ale když se nad nimi zamyslíte, zrovna moc k smíchu nejsou. Svědčí o otroctví a ponízení žen i o dlouhé cestě, která tehdy ještě vedla k jejich osvobození.

A přece — ať už to zní jakkoliv paradoxně — na počátku této cesty stála v českých zemích právě tato důstojná matróna, která pro ženy reklamovala jediné právo, právo na udržování „tepla rodinného krbu“. Ona totiž byla první, kdo se o české ženy začal vůbec starat. Dnes už si nikdo s opravdovým čtenářským požitkem nepřečte její sentimentální povídky „Arnošt a Bělinka“ či Mařenčín košíček“, i když ve své době byly velmi populární. Z „Domácí kuchařky“ je dnes prostě jen kuchařská kniha, i když geniální. Ale ve své době znamenala mnohem víc, protože vyšla česky. V době, kdy se český národ po dlouhém časovém odstupu probouzel opět k novému životu, Magdaléna Dobromila Rettigová svými kuchařskými knihami a praktickými příručkami pomáhala vychovávat první generaci uvědomělé českých žen, kterým se tak začala otevírat dvířka k vzdělání. Když v roce 1834 přišla Rettigová se svým manželem do Litomyšle, pomáhala tamní dívčí škole, vytvářela kolem sebe kruh dívek usilujících o vzdělání, měla značný vliv i na tamní studenty. Byla

to vzdělaná žena, první česká spisovatelka hodná toho jména.

Po ní pak přišly další — na prvním místě samozřejmě Božena Němcová, zjev neskonale hlubší a lidský i umělecky přesvědčivější. Ale i ona si své předchůdkyně vážila. Když v roce 1847 chtěli pražští přátelé Boženy Němcové vydat její litografovaný portrét, na vrhla místo sebe Rettigovou.

JIRÍ RULF
Orbis

Hlas, ktorý rozdával radosť

Mladej generácii jeho meno už veľa nehovorí, ale tí skôr narodení sa ešte pamäťajú na „kráľa tenoristov“, ako poľského speváka Jana Kiepuru nazývali v tridsiatych rokoch. Spieval na najväčších svetových operných scénach a jeho partnerkami boli tie najslávnejšie speváčky. Hoci svetovú slávu získal za hranicami svojej vlasti, nikdy na Poľsku nezabudol a vždy sa domov rád vračal.

J. Kiepura s manželkou M. Eggerthovou

Kiepura bol neobyčajne sympatický a bezprostredný besedník. Nebolo v ňom nič z pôzy veľkého umelca a mnohorčného idolu posluháčov. Jednoducho a vtipne rozprával o svojich synoch, živote i uměleckých plánoch. Snival o tom, aby mohol opäť spievať vo varšavskom Veľkom divadle, v ktorom debutoval v roku 1925... Žiaľ, toto želanie sa mu už nespnilo. 15. augusta 1966, zomrel na infarkt. Podľa želania, ktoré vyslovil niekoľko mesiacov pred smrťou, pochovali ho vo Varšave, ktorú po celý život obdarúval veľkými sympatiemi.

Tento cit však neboli vždy opäťovaný. Najmä ako začínajúci spevák zakúsil mnoho neprijemností, intrig a prejavov závisti, ktorá vzrástla najmä po veľmi úspešnom vystúpení 23-ročného Jana Kiepury vo varšavskom Veľkom divadle — vo Faustovi, v ktorom vytvoril hlavnú úlohu. Bolo to vo februári 1925.

Znechutnený, unavený nepriaznivou atmosférou v malomeštiackom, burzoáznom Poľsku pochopil, že v rodnej krajine sa on — syn chudobného pekára — bude môcť uplatniť len veľmi ľažko. Rozhodol sa preto hľadať štásie za hranicami. Odišiel do Viedne. Tam veľmi rýchlo oceňil jeho talent riaditeľ Viedenskej opery, známy dirigent Franz Schalk. Kiepura dostal úlohu Cavaradosiho v Pucciniho Tosce.

Hoci nový tenorista dokázal vtedy zaspievať len dve árie v povinnom talianskom jazyku — ostatné spieval po poľsky — svojim hlasom očaril viedenské publikum tak, že dostal hlavnú úlohu i v ďalšej Pucciniho opeere Turandot.

Vtedy sa začala fantastická kariéra syna pekára zo Sosnowca, ktorý snival pred rokmi o tom, že Jan ukončí právnické štúdia na varšavskej univerzite. Skutočnosť však prekonala všetky sny. Jan Kiepura spieval na najväčších svetových operných scénach: v milánskej La Scale, v parížskej Komicej

opere, v londýnskej Covent Garden, newyorskéj Metropolitinej opeře. Jeho partnerkami boli najslávnejšie operné speváčky — Lili Ponsová, Marta Eggerthová, Wanda Warmińska a i.

Kráľ tenoristov — ako Jana Kiepuru nazývajú v tridsiatych rokoch — účinkoval aj vo filmoch. Z hľadiska obsahu nie sú príliš hlubké, ale piesne, ktoré spieval, i jeho dynamická hra, presýtená radosťou zo života, sú dodnes magnetom prilákajúcim divákov. Ďalšie tisíce obdivovateľov privábili operety, v ktorých spevák veľmi rád vystupoval. Spolu so svojou ženou, rakúskou speváčkou Martou Eggerthovou, dosiahli veľký úspech vo Veselej vďove, ktorá v štyridsiatich rokoch „šla“ s veľkým úspechom na Broadway. Neskôr Kiepurovi vystupovali s „vdovou“ aj v mnohých amerických a európskych hudobných divadlech za nadšeného ohlasu publicky.

Jan Kiepura bol slávny nielen za hranicami — mal ho radi aj v rodnej krajine, kde ho vždy vitali ováčiami. A treba spomenúť, že v tridsiatych rokoch Poľsko navštěvoval dost často. K rodákom nebol nikdy skúpy.

Mal však aj nepriateľov. Vyčítali mu, najmä po svadbe s peknou Martou Eggerthovou, nedostatok vlastenectva, hoci vefakrát preukázal svoju lásku k Poľsku.. V rokoch najväčszej slávy, keď žil v Spojených štátach, všade zdôrazňoval, že je Poliakom a bol hrdý na svoju vlast. Keď v roku 1939 vypukla druhá svetová vojna, prerušil všetky filmové kontakty s nemeckými štúdiami.

Prirodzene, mal aj veľa chyb a nedostatkov, ako každý človek. Avšak nikdy sa nehanbil — ako sa to často stáva ľudom, ktorí urobili kariéru — za svoj sociálny pôvod. Bol tiež známy svojou pracovitostou, bez ktorej by asi nikdy nedosiahol taký úspech.

Ešte dva dni pred smrťou koncertoval pre poľskú organizáciu v Portchesteri (štát New York), kde ho publikum nadšene prijalo. Až do konca života rozdával radosť tým, čo ho rádi počúvali.

IRENA ŽMIGRODZKA
Perspektywy 33/86

FEBRUÁR

DOMA

Ešte sa treba do závetria skryť,
hoci ľad na rieke už puká.
Chcel som ti oči pohladíť,
lež triasla sa mi ruka.

Je studená a meravá,
neiskrí láskou, nezahreje...
Kedyže kvetná záplava
znesie sa do aleje,

aby sme zase vedno šli
ako pred rokom, každej jari?
Hľa, tam sa mračná pretrhli,
a ruža červená ti kvitne v tvári.

Mlhy jsou v kotlinách a bez lesků sivé je nebe;
vejde-li člověk do lesů, hlavu zadumán svěší.
Po rusých temenech vrchů zavřených v sebe
na šedých šlářích ticho zkřehlými pluje lesy.

Datel jen odklepává hubený den svůj a těká
po sosnách fialových. Sýkora v habří pískne.
Melancholická radost a barev dřímota měkká
pod nebem uzavřeným k zemi přátelsky tiskne.

V teplém hnízdě ptáku dobré a veselo bývá,
hledí-li mřížovím větví s rodného stromu...
Obloha má ovšem slunce, ale je nepravdivá.
K zemi se navracíš. I když je chudá. Domů.

SLOVNÍK ŽIVOTA (I44)

AKO JE TO S TÝM HRANÍM?

Jazyková blízkosť takých dvoch jazykov ako je slovenčina a čeština, je očividná. V praktickom živote to okrem iného znamená, že texty uverejnené, alebo hovorené v jednom jazyku, sú ľahko zrozumeiteľné i príslušníkovi druhého národa. Horšie je to však na slovenskej strane s príliš ľahkým podliehaním vplyvom češtiny, pričom dochádza k poškodzovaniu, ba výslovnému znetvorovaniu slovenčiny. Vezmíme si také sloveso „hrať“. Je to sloveso veľmi frekventované v bežnom hovorovom styku i v masovokomunikačných prostriedkoch (televízii, rozhlas, novinách), lebo veď moderný človek sa programovo zaujíma o šport a keď hodnotí futbalistov, hokejistov, často používa tvary slovensa „hrať“, napr. povie Masný hrá technický futbal. Tak by to bolo v poriadku. Horšie je, keď počujeme tvar: ten hraje dobre. Slovenčina taký tvar nepozná. Správne je: ja hrám, ty hráš, on hrá, my hráme, vy hráte, oni hrajú.

POESKY

SLOVENSKY

ČESKY

marynkarka wojenna	vojenské námornictvo	vojenské námořnictví
marynarka handlowa	obchodné námornictvo	obchodní námořnictví
marynarkowy	kabátový	sakový
marynarski	námornícky	námořnický
ubranie marynarskie	námornícky oblek	námořnický oblek
marynarz	námorník	námořník
marynata	marináda	marinované jídlo
marynistka	maliar mora	malíř moře

marynować	marinovať, nakladať
figa marynowana	figa borová
marzanna	marena (bot.); Morena
marzanka	marinka (bot.)
marząco	snivo
marzec	marec
marzenie	snenie, rojčenie
marznać	mrznúť
marzyciel	snilko, rojko
marzycielski	snivý; zasnený
marzyć	sniť, rojčiť
masa	masa, množstvo
masy pracujące	pracujúci
masa konkursowa	konkurná podstata
masa plastyczna	plastická hmota
roztopiona masa	tavenina
masakra	masakra
masakrować	masakrovat
masarnia	mäsiarstvo, údenárstvo
masarski	mäsiarsky
wyroby masarskie	mäsiarske výrobky
masarstwo	mäsiarčina (remeslo)
masarz	mäsiar, údenár
masaž	masáz
masažista	masér
maselnica	maselnice

marinovať, nakladať	marinovat, nakládat
figa borová	nic
marena (bot.); Morena	mořena; morana (motol)
marinka (bot.)	mařinka
snivo	snivě
marec	březzen
snenie, rojčenie	snění
mrznúť	mrznout
snilko, rojko	snilek
snivý; zasnený	snivý
sniť, rojčiť	snít
masa, množstvo	masa, množství
pracujúci	pracující
konkurná podstata	konkurní podstata
plastická hmota	plastická hmota
tavenina	tavenina
masakra	masakr
masakrovat	masakrovat
mäsiarstvo, údenárstvo	uzenářství
mäsiarsky	uzenářský, masný
mäsiarske výrobky	uzenářské výrobky
mäsiarčina (remeslo)	řeznictví
mäsiar, údenár	řezník, uzenář
masáz	masáž
masér	masér
maselnica	maselnice

Nová, moderná škola v Pekelníku

NIET DYMU BEZ OHŇA

Do redakcie sme dostali list od jedného z krajanov, ktorý o.i. píše:

(...) Ludia z Pekelníka sa mi sťažovali, že s nimi zle zaobchádzajú v úradech v Czarnom Dunajci. Prosili ma, aby niekto zo Spoločnosti prišiel na schôdzku urbára. Hovorili mi, že naši krajania, Slováci, sa boja stažovať na Gminný úrad v Čiernom Dunajci, lebo by im nepridelili žiadnen stavebný materiál. V Pekelníku je určitá skupina Ludí, ktorá má rozhodujúce slovo v úradech. Co rozhodne, to je platné. Sťažovala sa mi jedna žena, že sa jej posmievali v Gminnom úrade v Czarnom Dunajci — ironicky ju posielali do stánku kúpiť kolok na potrebné vysvedčenie.

Treba zdôrazniť, že z celej Oravy najhoršie zaobchádzajú s Pekelníkom. Za 40 rokov tu skoro nič nepostavili. Vybudovali iba novú školu a to je všetko. Súčasne budujú zbernu mlieka, čo však rolníkov neuspokojuje, keďže z toho nič nemajú. Odovzdávajú mlieko na určené miesta, a či ho zoberú, to nie je ich vec. Postavili tiež jediný obchod skoro na dolnom konci obce. Vybudovalo ho Gmin-

né družstvo Roľnícka svojpomoc z Jablonky. Využívajú ho obyvatelia z celej obce, ktorí chodia nakupovať často na vzdialenosť vyše 5 km.

Roľnícky krúžok za celé obdobie činnosti nemal strojovú základňu. Ako som už povedal, Ludia z Pekelníka sa boja otvorené a kriticky hovoriť o tom, čo ich trápi. (...) Boja sa tiež priznať, že sú Slováci. Czarny Dunajec by sa mal oboznámiť s potrebami obyvateľov Pekelníka, postaviť obchody, sklad uhlia, aby Pekelníčania nemuseli po všetko chodiť taký kus cesty do Czarného Dunajca, a to najmä po priemyselný tovar a články pre poľnohospodársku výrobu. Keď Czarny Dunajec robí ťažkosti, tak GD v Jablonke ich zoberie k sebe, a vtedy aj výkup dobytka a hospodárske zázemie — uhlia a umelé hnojivá budú mať na mieste.

(meno a adresa autora v redakcii)

Keďže autor listu nepochádza z Pekelníka, obrátili sme sa priamo na obyvateľov tejto obce, aby nám povedali svoj názor na vec.

Pekelník je pomerne veľkou oravskou dedinou, v ktorej býva ok. 2 tisíc Ludí. Je tu

spolu 415 gazdovstiev, väčšinou malých (4—5 ha) a stredných (8—10 ha). Sú však aj väčšie, vyše 15-hektárové. Obec leží pozdĺž cesty vedúcej do Podškla. Iba dve oravské obce — Pekelník a Podšklo patria ku gmine v Czarnom Dunajci. Odovzdajme však slovo Pekelníčanom:

ANNA P.

— V Czarnom Dunajci nám nadávajú: vy Oravei, čo tu hľadáte, chodte si do Jablonky. A naši im vtedy hovoria, aby nás tam pustili. Richtár vrah povedal ľudom, že keď chceli Dunajec, tak ho majú. Stáva sa to vtedy, keď ľudia stoja v rade po uhlie, ktoré všetci nedostanú a povolia im nervy.

JOZEF K.

— Ludia sami chceli, aby Pekelník patril ku GD (GS) v Czarnom Dunajci, teda tam, kde je aj gminný úrad. Dnes sú iné mienky Necítim však, aby sa s nami horšie zaobchádzalo. Tažkosti sú s dodávkami uhlia. Ludia stáli na mraze zavše aj po tri dni. Umelých hnojív je dosť a keď chýbajú, možno ísť do Jablonky, tam nás obslužia.

ALOJZ S.

— Zijeme v takých časoch, že problémy sú všade. Myslim si, že podobne by bolo aj v GD v Jablonke, hoci v tom drústve problém riešili výstavbou skladov v každej obci. Teda v rade na uhlie čakajú iba ľudia z jednej dediny,

JOZEF P.

— Zaobchádzza sa s nami normálne, tzn. prednosť má ten, kto sa vrátil z Ameriky. Tento rok mi prideli dve tony cementu. Mne osobne v úrade nepovedali nič zlé, nech len skúšia... Také slovné šarvátky sa najčastejšie stávajú v rade po uhlie, ale na vne sú ľudské povahy.

O komentári k listu som požiadal aj náčelnika Gminného úradu v Czarnom Dunajci mgr. Stanisława Bryjku.

Keď ide o zlé zaobchádzanie z Pekelníčanmi v úradech v Czarnom Dunajci, nemôžem k tomu vyjadriť svoj postoj, keďže ide o viaceré inštitúcie. Doteraz som sa nestrelol so stážnosťami obyvateľov Pekelníka. Nemajú sa čoho báť, lebo dnes sami už skoro nič nerozdeľujeme. Obce zastupuje richtár, ktorý navrhuje, komu prideliť materiál. Stačí teda návrh richtára, povolenie k stavbe a úrad to rešpektuje.

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

ÚNOR — FEBRUÁR

1.II.1822. V Úvalech u Prahy se narodila Marie Majerová, vlastním jménem Marie Bartošová, česká spisovatelka, novelistka, fejetonistka a překladatelka, národní umělkyně. Laureátka ceny klementa Gottwalda, vyznamenaná Rádem republiky. Pocházela z dělnického prostředí; od mládí byla spjata s levicovým hnutím, od roku 1921 s Komunistickou stranou Československa. Pracovala v redakci Rudého práva a v jiných denících; redigovala četné ženské a dětské časopisy. Studovala v Paříži (1906—1907). Mnoho cestovala, mj. do Afriky, SSSR, USA a Číny. Z cest uveřejnila mnoho reportáží, vynikajících bezprostredností a dobrými postřehy. Napsala mnoho knih pro mláďá. Po celý život byla typem angažovaného spisovatele. Poznala bídou a nedostatek, ale i slávu a lidský obdiv. Její první román „Panienství“ a svazky povídek „Nepřítel v domě“, „Plan milování“ a „Dcery země“ byly přechodem k dílům s širší sociální a revoluční problematikou. Takové byly i její „Povídky z pekla“ věnované životu proletariátu v průmyslovém a hornickém obvodu v Kladně. Román „Národní republika“ (1914) ukazuje obraz anarchistického hnutí v Paříži. V jiném románu „Nejkrásnější svět“ autorka spojuje osud a šestí své hrdinky s bojem o dobro všech. Velkou pozornost věnovala Majerová ve svých dílech osudu žen z prostredí městské chudiny. Ve sbírce povídek „Cesta blesku“ navázala na hrdinský boj českého lidu s fašistickými okupanty od zářijové mobilizace

1938 až do osvobození Prahy v kvietnu 1945 a výstavbu socialismu v osvobozeném Československu. Největším úspěchem Marie Majerové je román „Siréna“. UKazuje realistický obraz společnosti tehdejšího Kladenska a revoluční boj proletariátu na příkladu čtyř generací kladenských horníků a hutníků z rodu Hudečů. Z téhož prostředí je román „Havířská balada“. K nejznámějším dílům Marie Majerové pro děti a mládež patří mj. „Bruno čili dobrodružství německého hochu v české vesnici“ a „Robinsonka“. Majerová překládala hlavně z francouzštiny, mj. Flauberta, Balzaca a Gautiera. (Zemřela 16.I.1967 v Praze).

1.II.1946. Byla vyhlášena Maďarská lidová republika.

2.II.1882. V Dublinč se narodil James Joyce, vlastním jménem Augustine Aloysius, irský poeta a spisovatel, pišící anglicky, jeden z největších novátorů prózy 20. století. (Zemřel 13.I.1941 v Curychu).

2.II.1907. V Petrohradě zemřel Dmitrij I. Mendelejev, ruský chemik, prosлавený tim, že v roce 1869 objevil závislost vlastnosti chemických prvků na jejich atomové váze. Tuto závislost vyjádřil v periodickém zákonu. (Nar. 7.II.1834 v Tobolsku).

2.II.1943. Nad Volhou u Stalingradu skončila jedna z největších a rozhodujících bitev druhé světové války.

3.II.1812. V Záborí u Martina se narodil Jonáš Záboršky, slovenský básnik a spisovatel, historik a dramatik, bojovník proti národnímu a třídnímu útlaku. Po prvním básnickém rozletu, jímž byla óda Na Slo-

vákú, se už nezastavil. Psal básně, satirická díla, povídky a četná dramata. Byl neúprosným kritikem společnosti. Jeho krédem bylo ukázať minulost takovou, jaká byla, prítomnosť taká, jaká je a budoucnosť, jaká by měla být. Byl buřičem v tvorbě i v životě, ne ze zvyku, ale z potřeby. Byl drsný, jako byl drsný každodenní život sedláků otiskovaných národní a politickou nepriznánou, zaostalostí vesnice a bídou, která po staletí trápila slovenský lid. To vše se odrazilo nejen v Záborškého próze, ale i v dramatické tvorbě. Napsal v nich historii v různobarevných variacích, od Velké Moravy až do roku 1848. V jeho tvorbě se střídají dějiny země, národní Rakouska-Uherska, spory a vzdory o moc a proti ní, události, postavy, příběhy, dramatické konflikty a tragédie, jako osudy lidí ubitých neprízní doby. (Zemřel 23.I.1876 v Župčanech na východním Slovensku).

5.II.1842. Na základe československo-sovětské smlouvy z července 1941 v Buzuluku vznikla 1.čs. vojenská jednotka v SSSR, ktere velel plukovník Ludvík Svoboda, později generál a prezident ČSSR.

7.II.1852. V Rotterdamu zemřel český skladatel František Škroup, autor první opery v české jazyce, opírající se o motivy z českého prostředí, a tvůrce národní hymny „Kde domov můj“. Složil ji pro farsu „Fidlovačka“, kterou napsal známý český spisovatel 19. století Josef Kajetán Tyl.

10.II.1837. V Petrohradě zemřel po zranení v souboji Alexandr Sergejevič Puškin, velký ruský básník, tvůrce novodobé ruské literatury. (Nar. 6.VI.1799 v Moskvě).

Ked' ide o stavebnictvo, skutočne v r. 1981 v Pekelniku odovzdali jednu z najväčších a najmodernejších škôl v celej oblasti s veľkou športovou halou. Bola to vojvodská investícia a stála vyše 100 mil. zł. Odovzdali sme tiež učitelský domov pre 8 rodín.

Pokiaľ ide o obchody — v Pekelniku je potravinársky a hospodársky obchod, ktorého majiteľom je GD v Czarnom Dunajci. V druhej časti obce je vo výstavbe ďalší obchod (v hrubom stave). Dal som povolenie súkromníkovi na otvorenie obchodu so zeleninou a záhradníckym náradím. Vo výstavbe je taktiež súkromná pekáreň v hornej časti obce.

Roľnícky krúžok je na vlastnom rozpoete a vedú ho obyvatelia dediny na základe vlastných stanov, podľa ktorých jeho členovia môžu zvoliť nový výbor. Roľnícky krúžok v Pekelniku, ako jeden z dvoch v tejto oblasti, nie je členom družstva RK.

V tomto roku bol vybudovaný 4 km úsek cesty smerom do Zalucného, vďaka čomu Pekelník získal dodatočné autobusové spojenie. Vo výstavbe je aj zberňa mlieka, ktorá

nahradi doterajšiu, pracujúcu vo veľmi zlých, nehygienických podmienkach v súkromnom dome. Treba podotknúť, že je to oblasť chovu mliečného a jatočného dobytka. Pekelník výraba ok. 10 percent mlieka v gmine a je na treťom mieste v jeho dodávke. Podobne je s jatočným dobytkom.

V tomto roku na jar začneme v Pekelníku stavat zdravotné stredisko v hodnote ok. 50 mil zł., z čoho tretinu hradia obyvatelia v rámci svojpomocných prác.

V gmine Czarny Dunajec je 15 obcí, a môžem povedať, že Pekelník je jednou z tých, ktoré majú najlepšiu spoločensko-hospodársku základňu. A keďže bývam v Pekelníku, často ma obviňujú, že uprednostňujem práve túto obec. Obyvatelia Pekelníka sú však aktívni pri organizovaní svojpomocných prác. Bez ich angažovanosti by takýto rast neboli možné. Pekelník je treťou najväčšou dedinou v gmine a má predpoklad, že pre rast poľnohospodárskej výroby. Brzdi ju však príliš veľká rozdrobenosť gazdovstiev, hoci aj v tomto smere sa rysuje zlepšenie. Pekelník má vojsť do vojvodského plá-

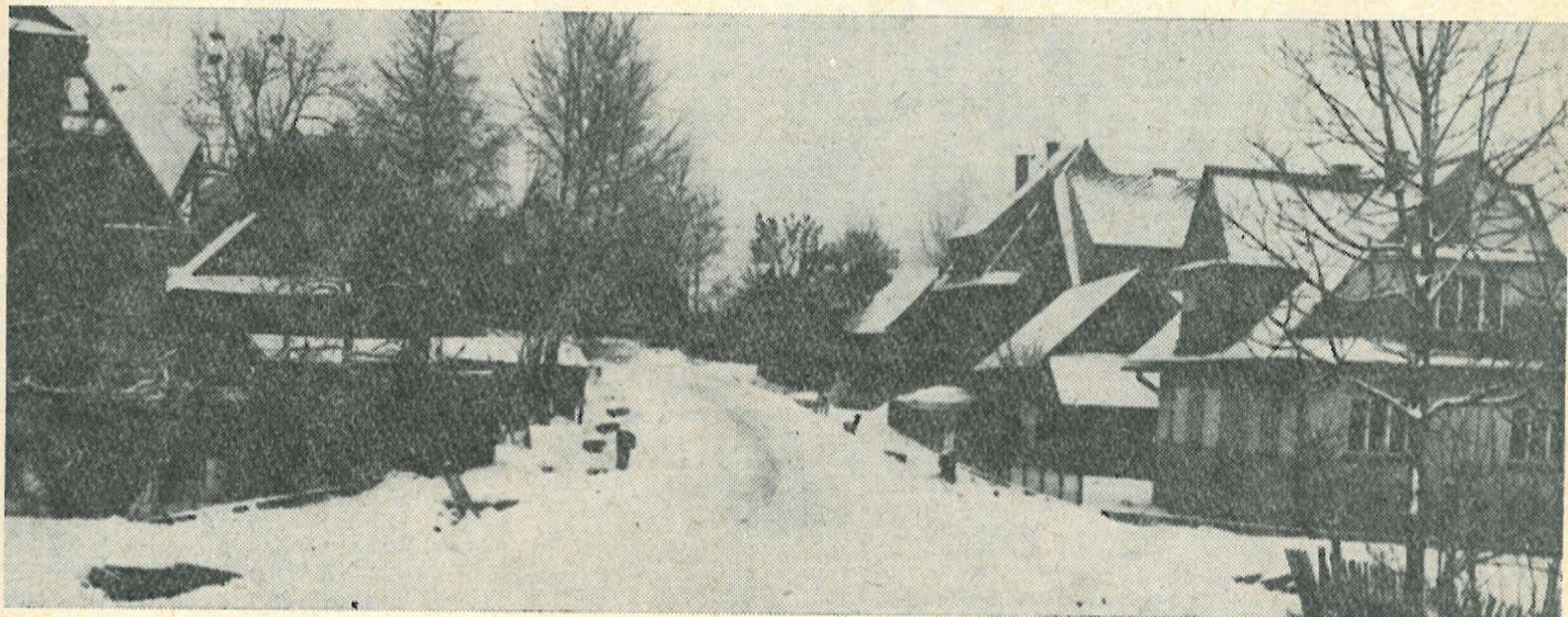
nu komasácie. Návrh sme už poslali do vojvodského úradu.

Ked' boli organizované gminy, Pekelníčania sa snažili o pripojenie k Czarnemu Dunajcu a zdôvodňovali to dopravným faktom smerom na Novy Targ. Myslím si, že o úrovni života a riešení problémov nerohoduje otázka spoločenských vzťahov.

Z uvedených slov by vyplývalo, že v Pekelníku je všetko v poriadku, v každom prípade nie horšie ako v iných obciach. Lenže ako hovorí príslovie — niet dymu bez ohňa, v Pekelníku, ako sa zdá, tento ohň tiež zatajal v pahrebe administratívneho rozdelenia Oravy, územia historicky, etnickej a kultúrnej jednorodného. Jeho obetami sú Pekelníčania, zatiahnutí do vzťahov s inou etnickou skupinou, ktorá sa cíti istejšia na vlastnom území. Týmto však problém neužatvarame. Čakáme, že sa ozvú Pekelníčania a vo svojich listoch vyjadria svoje stanovisko a upozornia na skutočnosti, ktoré sa nám nepodarilo objaví.

Text a foto: D. SURMA

Pekelník v zimnom rúchu

10.II.1962. Ve Varšavě zemřel Władysław Broniewski, básník, největší představitel polské revoluční lyriky (Nar. 17.XII.1897 v Plocku).

11.II.1847. V Miláne (Ohio-USA) se narodil Thomas Alva Edison, vynikající americký fyzik a věstranný vynálezce. Zdokonalil Beliú telefon a telegraf, vynalezl projektor, mikrofon, fonogram a žárovku, postavil první elektrárnu. Vytvořil základy pro rozvoj elektronkové techniky; byl tvůrcem prvních amerických filmů. (Zemřel 18.X.1931 ve West Orange — New Jersey).

19.II.1812. V Paříži se narodil Zygmunt Krasiński, básník, jeden s předními polskými romantickými spisovateli. Studoval ve Varšavě. Byl pod vlivem tvorby J. Slowackého a A. Mickiewicze. Jeho největším dílem je „Nie-Boska komedia“ a „Irydian“. (Zemřel 23.II.1859 v Paříži).

19.II.1822. V Down zemřel Charles Robert Darwin, vynikající anglický přírodnovědec, tvůrce evolučního vzniku zvířecích a rostlinných druhů cestou přirozeného výběru. Jeho teorie přirozeného výběru je často nazývána darwinismus. (Nar. 12.II.1809 v Shrewsbury).

20.II.1872. V Trnavě zemřel Martin Branislav Tomašovič, slovenský národní buditeľ, spoluzakladatel Matice Slovenské, autor sbírky básní z roku 1849. (Nar. 20.X.1803 v Dechticích).

20.—25.II.1948. V Československu byla vytvořena nová vláda obrozené národní fronty Čechů a Slováků. Bylo to rozhodné politické víťazství československého lidu, ktorý po šesti dnech vládnej krize odebral moc bur-

žoazii a reakci. Tyto události byly vyvrcholením téměř tříletého procesu přeruštání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou, procesu demokratických přeměn, znárodnění průmyslu a bank, vzniku lidové vlády.

22.II.1512. V Seville umřel Amerigo Vespucci, italský mořeplavec, účastník druhé a třetí výpravy Kolumba do Nového světa; první napsal obšírné zprávy z cesty do Ameriky, která potom byla pojmenována jeho jménem. (Nar. 1453 nebo 1454).

22.II.1732. V Bridges Creek (nyní Mount Vernon — Virginia) se narodil George Washington, hlavní velitel v americké válce za nezávislost a první prezident Spojených států severoamerických. (Zemřel 14.XII.1799 tamtéž).

22.II.1897. Ve Varšavě se narodil Karol Świerczewski, významný pracovník polského a mezinárodního dělnického hnutí, jeden z nejpopulárnejších velitelů republikánské armády za občanské války ve Španělsku, kde pod jménem Walter velel mezinárodní brigádě. V roce 1943 byl spoluorganizátorem polské armády v SSSR a pak 2. polské armády, která pod jeho velením došla k Labi a zúčastnila se osvobození Československa. Padla u Baligrodu (Bieszczady) 28.března 1947 v boji s bandami UPA.

23.II.1918. Nově vytvořené jednotky Rudé armády v úpornej bitvě u Pskova a Narvi dosáhly prvního víťazství nad německými vojsky. Na pamätku této historické udalosti se den 23.února slaví ako den vzniku Sovětskej armády.

25.II.1877. V Kokovicích u Slatného se narodil Karel Toman, vlastním jménem Antoní Bernášek, jeden z nejvýznamnejších českých básníků a překladatel. (Zemřel 12.VI. 1946 v Praze).

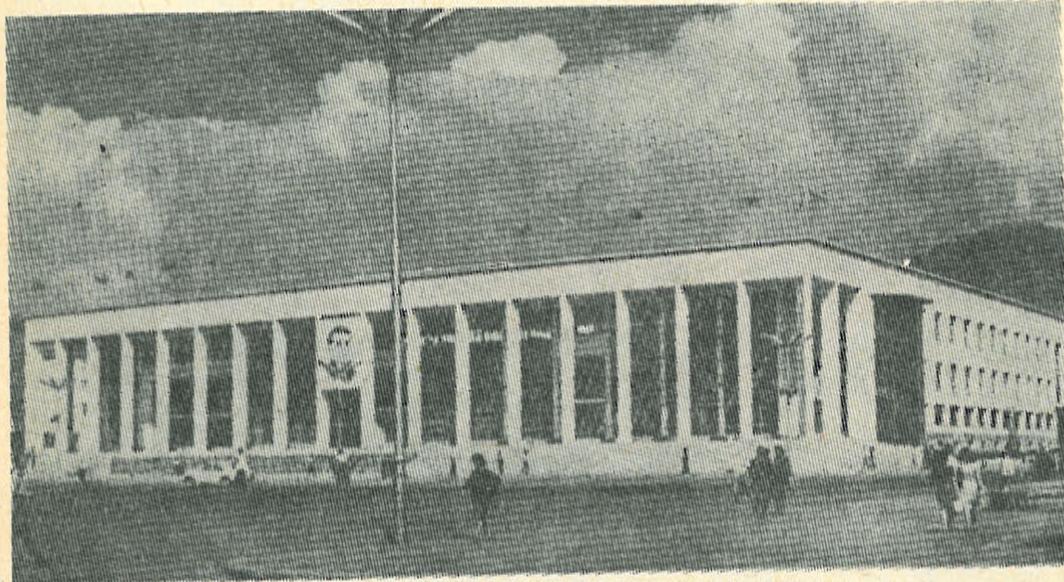
26.II.1657. Byla založena Košická univerzita.

26.II.1802. V Besançon se narodil Victor Hugo, vynikající francouzský básník, dramatik, spisovatel, vůdce a teoretik romantismu. (Zemřel 22.V.1855 v Paříži).

27.II.1812. V Horné Lehote (okr. Banská Bystrica) se narodil Samo Chalupka, jeden z nejvýznamnejších slovenských básníků, jehož tvorba nejhľoubčejší pronikla do širokých vrstev slovenského lidu a splynula s lidovou tvorbou. Vytvořil nezapomenutelné epické básne s historickými námety z protitureckého a jánošíkovského boja, o lásce k vlasti a boji za národní svobodu. Svou výru v hrdinství lidových bojovníků a jejich odhadlání brániť svobodu zachytí zvláště ve své slavné básni Mor ho, uveřejněné poprvé v r. 1864 v Sokole, která spolu s ostatními básníkovou tvorbou pomáhala udržet národní vědomí v době národního a sociálneho útlaku. V roce 1830 se Chalupka účastnil v Haliči boje v polském národním povstání. (Zemřel 10.II.1883 v Horné Lehote).

28.II.1812. Ve Varšavě zemřel Hugo Kollataj, vynikající polský spisovatel, politik, filozof a reformátor škol, přední účastník táboru reform, spolutvůrce Ústavy 3.máje (1793), ideolog polského osvícení. (Nar. 1.IV. 1750 v Darkalách Velkých na Volyni).

Albánska prítomnosť

Palác kultúry v Tirane

Dvadsiateho deviateho novembra 1944, po skončení národnoslobodzovacej vojny, sa začala výstavba nového Albánska. Bolo treba čo najrýchlejšie sa vzchopit. Hlad, chrobry, vyše 80 percent negramotných, zopár agregátov, čo zabezpečovali elektrickú energiu pre dve-tri mestá, v ktorých žilo niečo viac ako desatina z celkového počtu obyvateľstva, nijaký priemysel a zaostalé poľnohospodárstvo — taký bol obraz krajiny pred vojnou. A z vojny vyšlo Albánsko ešte biednejšie a navyše zničené.

* * *

V súčasnosti život jednotlivca či štátu na úver je na pohľad nevyhnutný. Ale nie všade. Albánsko nežiada úvery, ani nesposkytuje. Každý, kto by prijal úver, by porušil Ústavu, ktorá výslovne zakazuje zadlžovanie krajiny v cudzine.

Na uliciach a vo fabrikách možno často vidieť heslo: „Vybudujeme socializmus vlastnými silami“. Či môže Albánsko naozaj budovať svoj socializmus celkom osihotene, a ak aj áno — za akú cenu? Napokon — je skutočne tak celkom samé, uzavreté pred celým svetom?

Nositelmi albánskeho pokroku sú, pochopiteľne, priemysel a poľnohospodárstvo. V súčasnosti priemyselná výroba je 120-krát vyššia oproti stavu v predvojnovom období, pravda, pri každom porovnávaní treba vziať do úvahy, že vo všetkom sa začínalo takmer od nuly.

Oproti stavu pred vojnou je počet zamestnaných šesdesiatkrát vyšší. Vtedy pracovali len 4 percentá žien, v súčasnosti tvoria takmer polovicu zamestnancov. Kým vofakefy bolo v Albánsku dvadsať významných priemyselných objektov (opäť v albánskych rozmeroch), dnes ich majú okolo 140.

Súkromné vlastníctvo je zrušené, ba dokonca nie je ani súkromných automobilov. Zoštátnené sú aj všetky remeslá.

Relatívne rozvinutý je potravinársky priemysel, do istej miery chemický a spracovanie medí. Albánsko je jedným z najväčších vývozov chrómu. Na juhovýchode krajiny obnovili železnorudné a niklové bane, vo vnútrozemí kamenouhoľné.

VYKROČME DO HÔR!

Hoci sa vynakladá nesmierne úsilie na to, aby sa prekonal agrárny charakter krajiny, úloha poľnohospodárstva je ešte vždy mimoriadne veľká. Pritom podmienky pre poľnohospodárstvo väčších rozmerov nie sú zvlášť výhodné. Povrch krajiny je zväčša hornatý, veľká časť roviny zasa močaristá. Vlastne boľa, lebo močiare sú už takmer celkom vysušené.

Čo sa týka hôr, s tým je to fažie, tie nebolo možné odstrániť. Ale Albánci, vedení heslom: „Vykročme do hôr a vrchov a pretvorme ich v úrodnú pôdu ako nízinu,“ začali kultivovať všetko, čo sa dalo. Zem dovážali na nákladných automobiloch, potom ju vozili ďalej na vozíkoch, ba aj prenášali v rukách, aby ju napokon vysypali na kamením ohraničené terasy. Získali tak 90 tisíc hektárov poľnohospodárskej pôdy, v nižinách okolo 250 tisíc hektárov (približne toľko úrodnej pôdy mali celkovo pred vojnou). Na nových poliach pestujú obilie, zeleninu a priemyselné plodiny. V prímorských oblastiach vysadili olivy a južné ovocné stromy, vo vnútrozemí iné druhy ovocia.

V súčasnosti iba jediný horský okres (Kukës na severe), má desať ráz viac traktorov než celá krajina pred vojnou. Je nepochybne, že sa vynakladá značné úsilie na modernizáciu poľnohospodárstva, no predsa sa ešte vždy veľká časť práce vykonáva ručne, dovážajú sa napríklad kosáky, kosi a motyky.

V súlade s heslom strany „Poľnohospodárstvo — povinnosť celého národa“, keď treba, odchádzajú na polia všetci — študenti, žiaci, vojaci, obyvatelia miest. Poľnohospodárske práce sa musia zavŕšiť načas. Vďaka tejto

pomoci, hovoria, dospelovali dostatok obilnín pre seba i na vývoz.

Mimoriadne úsilie sa vynakladá na odstránenie rozdielov medzi dedinou a mestom. Všetkých 2360 dedín je elektrifikovaných, hoci mnohé z nich sú vysoko v horách. Pri každom poľnohospodárskom družstve je zdravotnícke stredisko, v ktorom pracuje lekár s pomocným zdravotníckym personálom.

KONIEC NEGRAMOTNOSTI

Pred vojnou bolo v Albánsku 80 percent analfabetov, dnes sú všetci obyvatelia gramotní. Po ukončení povinnej školskej dochádzky študenti odchádzajú na základe umiestenky na dva či tri roky do fabriky alebo (castejšie) na dedinu. Mladí založili početné nové sídliská tam, kde skultivovali pôdu. Väčšina z nich tam má rodinu a natrvalo sa usadila v novej osade. O tom, kto sa neskôr bude môcť zapísat na fakultu, rozhoduje najmä pracovná charakteristika. Po skončení štúdia na univerzite alebo na niektoréj inej vysokej škole čaká absolventa znova umiestenka. Možnosť voľby neexistuje — aj tak sa zabezpečuje, aby každá dedinská ambulancia mala lekára.

Albánsko je prvým ateistickým štátom sveta. Pred niekoľkými rokmi dekrétom zrušili 2169 kostolov a džamii. Popi a hodžovia vyzliekali reverendy a „začali sa zaoberať užitočnou činnosťou“. Niekoľko najcennejších chrámov prerobili na múzeá, ostatné slúžia ako mládežnícke kluby, kultúrne či športové strediská, kiná, ale využívajú sa aj na ovela prozaickej ciele.

Cestovať do Albánska nie je ani trochu jednoduché, ale tak sa zdá, že dojem o izolácii krajiny vyplýva čiastočne z úplnej ideologickej výlučnosti. Albánsko má styky s 82 krajinami. Tirana vysielá svojich študentov do Francúzska, Taliana, Rakúska a Švédska.

Vláda chce nadviazať kontakty aj s Veľkou Britániou za predpokladu, že sa navráti albánske zlato, uložené v anglickej banke. Rokuje sa aj o stykoch s NSR, tu je však kameňom úrazu náhrada vojnových škôd, na miesto ktorej by NSR radšej poskytla úvery.

Lenže, ako sme už uviedli, Albánsko úver neberie.

HLAVNÉ MESO — OBROVSKÁ OSADA

Trh sa rozkladá neďaleko Skanderbegovho námestia, vŕaľaného medzi Bulvár národných mučeníkov a Leninove aleje. Sem už veľmi zavčas, okolo šiestej hodiny ráno, prichádzajú roľníci a dedinčančky predávať svoje tovary. Staré Albánky oblečené v čiernom, s hlavami previazanými bielymi šatami, chodia po uličkách so sliapkami pod pazuchou alebo v košiku. Prípadný kupec sa dlho jedná.

Skanderbegovo námestie je plné červených zástav a veľkých transparentov s heľslami.

Bulvár národných mučeníkov je široká aleja obrubená vysokými smrekmi. Na ľavej strane je budova Národného zhromaždenia. Trochu bližšie hotel Dajti. Ten istý, v ktorom 29. novembra 1944 vyhlásili oslobodenie Albánska.

Len čo padne na meno súmrak, Bulvár národných mučeníkov ožije. Tiranská mládež sa tu schádza, aby si pobesedovala, požartovala. Sú tu civilí, vojaci aj policajti. V uniformách aj dievčatá — študentky, ktoré práve absolvujú vojenský preškolovaci kurz. Pokojnú zábavu malých skupiniek postávajúcich na vozovke prerušujú iba ojedineli bicyclisti.

V Albánsku je obraz života v mnohom odlišný od iných krajín, dokonca i blízkych balkánskych.

NIN, Belehrad
(sprac.)

Usídlování ve Slezsku do počátku 20. století

(4)

(DOKONČENÍ Z Č. 1)

KLADSKÁ KOTLINA

Již v roce 981 se Otakar, král český, rozhodl dát Kladsku do erbu lva. Jeho obraz měl symbolizovat sílu a odvahu obyvatel této města. Královský dar se však dostal do Kladská značně poškozený. Část erbovního štítu se ulomila a lev ztratil svůj okázalý ocas. Zarmoucení měšané poprosili krále, aby rozkázal erb spravit a dát pyšnému zvířeti nový ocas. Velkomyslný panovník chtěl ukázat, že má královské gesto a obdaroval kladského lva dvěma ocasy...

Tak vypráví pověst o kladském erbu. Máme jí věřit? Těžko říci, ale raději se opírejme o věrohodnější prameny. Takovým je bezesporu zmínka českého kronikáře Kosmase, který zaznamenal, že v roce 981 na křížovatce důležitých obchodních cest stála pohraniční tvrz. Z toho vyplývá, že Kladsko je nejstarším městem v Kladské kotlině. Od středověku bylo královským majetkem, od tu i královský lev v erbu. V jeho dějinách se střídaly osudy. Bývalo pod vládou českých i polských knížat. S celým Slezskem se Kladská kotlina dostala piastovské linii, od níž odpadla koncem 11. století. Když většina slezských knížat složila hold Lucemburkům, začala germanizace obyvatelstva. Později Wroclawsko připadal Habsburkům, ale nikdy zcela nepřetrhlo svazky pojící ho s polským královstvím.

Cást obcí ztratila své původní slovanské názvy, např. Duszniki byly přejmenovány na Reinerz a Kladsko na Glatz. Mnoho vesnic místní Češi pojmenovali po svém, mj. Pstružný (Pstrážna, první zmínka z r. 1447) a Černý (Cermna, první zmínka z r. 1354). Tyto vesnice patří ke staré oblasti českého osadnictví v okolí Kladská a Lewina. Osady vznikly většinou ještě před husitskými válkami na obchodních cestách z Polska do Čech. Jedna z nich vedla z Barda do Polanice a přes Lewin do Náchoda.

Kladská kotlina utrpěla těžké ztráty za husitských válek a později za třicetileté války (1619–1648). Za první slezské války v roce 1742 pruské vojsko obsadilo město a obyvatelé museli složit hold Fridrichovi II. Berlinský sněm schválil připojení těchto území k Prusku a český sněm musel toto rozhodnutí přijmout. V rámci kolonizace za Fridricha II. sem přicházeli hlavně němečtí kolonisté. Systematickou germanizaci se počet Čechů v Kladské kotlině snížil na 7500, tj. pouze 2,3 proc. obyvatelstva, z toho v „českém koutku“ žilo 3612 Čechů (757 rodin). Ve druhé polovině 19. století bylo v Kladské kotlině 5550 Čechů. Fr. Albert sepsal podle úřední statistiky osoby mluvící česky: v Černém mluvilo česky 1600 osob, tj. dvě třetiny obyvatel, v Brzozové 49 osob (49 proc.), v Pstružném 500 osob (83 proc.) v Zaksu 300 osob (21 proc.), v Kudowě 200 osob (17 proc.) a ve Sloném 600 osob (75 proc.). Albert nebral v úvahu jiné obce Kladské kotliny, omezil se pouze na „český koutek“. Statistika je ovšem problematická, protože se opírala o zkreslené údaje. Ve školách byl zaváděn německý vyučovací jazyk a po roce

Elżbieta Smolarska, starostka vesnice Pstrążna, pochází z české rodiny.

1900 byla čeština formálně pronásledována. Podle J. Kubína v roce 1913 mluvili výhradně česky lidé z okolí Jeleniowa, Lewina a Dusznik.

Jinak vypadala pruská kolonizace v ostatních částech Slezska, kde od poloviny 18. století rost počet německého a českého obyvatelstva. V roce 1910 ve Wroclawské regenci mluvilo česky 10 557 osob a česky i německy 392 osob, a v Opolské regenci mluvilo česky 18 473 osob a česky i německy 106 osob. Na začátku 20. století přicházelo do západní části Slezska mnoho Čechů, ačkoliv předpisy imigraci značně omezovaly. Mnozí z nich se později přestěhovali ze zemědělských osad do průmyslových středisek v Horním Slezsku a Walbrzyšské pánvi.

VESNICE V „ČESKÉM KOUTKU“

PSTRUŽNÝ leží 7 km od Kudowy na hranici s Československem. O jeho dějinách se dovidíme z letopisu pastora J.E. Bergmanna, přechovávaného do první světové války v kapli v Pstružném. Staré bible byly schovány v lípách kolem kostela. Spisovatel Alois Jirásek, pocházející z nedalekého Hronova, se dozvěděl o letopisu a bibliích a zachránil je před zničením a zapomenutím. Kazatel Vladimír Mičan, putující po českých osadách za hranicemi Čech, se ujal letopisu a vydal ho v Brně v roce 1930 s názvem „Letopisy památných událostí evangelicko-křesťanské obce v Pstružném“.

Vesnice Pstružný byla založena v roce 1477. Velmi utrpěla za třicetileté války. Za první slezské války sem přišlo mnoho Čechů z Náchoda, pronásledovaných za viru. Evangelická obec v Pstružném měla 57 rodin s 250 členy. V roce 1796 byl sboru vnu-

cen luteránský pastor dojíždějící z Ziębic, ale většina zůstala věrná husitským tradicím a připojila se k evangelicko-reformované farnosti v Husinci, odkud dojížděl do Pstružného duchovní. Od roku 1835 měl Pstružný svého varhanika a učitele dětí. V roce 1836 se začal bořit starý kostelíček. V roce 1847 byla zahájena stavba nového kostela a byl otevřen nový hřbitov.

Po odchodu pastora Bergmana zůstalo volné místo. Mezi pruskými kazateli nebyl žádný, který by uměl česky. Byli proto pozváni na zkoušku tři kazateli z Čech. Sboru se nejlépe zalobil Chlumský z Černilova, který zůstal v Pstružném.

Lidé se žili hlavně zemědělstvím a výrobou látek. Květlo tu rovněž pašeráctví; potraviny a obuv se pašovaly z Čech, průmyslové výrobky do Čech.

V roce 1930 byly slovanské názvy obcí změněny na německé. Bylo zakázáno sloužit bohoslužby česky; pouze v Pstružném se ještě věrní česky modlili, protože sbor ležel v horách na samotě. Po převzetí moci Hitlerem byl zakázán i malý pohraniční styk, mládež byla nucena vstupovat do SA a Hitlerjugend.

ČERMÝ se táhne 3 kilometry podél cesty z Kudovy směrem k horám (dnes je to část Kudovy-Zdroje). Podle starých dokumentů vesnice už v roce 1399 platila 5 — 10 grošů papežské desetiny.

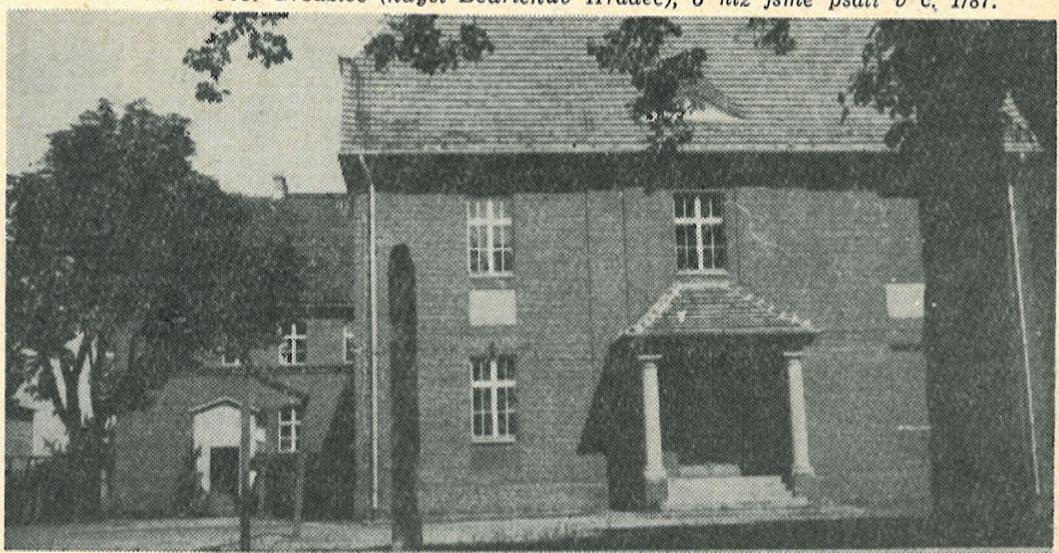
Na hřbitově je kaple, v níž je uloženo 20 tisíc lebek a kostí zemřelých na cholera a zabitých v třicetileté válce a v sedmileté slezské válce. Sebral je kněz Josef Tomaszek. V oltáři postaveném z lebek je i lebka zakladatele kaple kněze Tomaszka a lebka hrobníka. Jsou zde také jesličky s pohyblivými figurkami, které jsou velkou turistickou atrakcí. Do dnešní doby se vypráví o tom, jak v dobách náboženského pronásledování přišli jezuité, snesli všechny bible na hřbitov v Čermném a podpálili je. Jedna bible se vnesla do vzduchu a zmizela v oblacích. V 18. století se náboženský útlak zmírnil.

Zivotní podmínky byly těžké, půda neúrodná. Na začátku 20. století se zde objevili zakladatelé továren. Větší továrny patřily Němcům; byly to tkalcovská továrna Ericha Stanka v Čermně, „Deitrich“ v Kudově, továrna na doutníky aj. U „Dietricha“ se vyrábělo plátno. Pracovalo tam 300 os., mezi nimi 160 Čechů. Velmi rozšířená byla domácí tkalcovská výroba.

Ceský jazyk jako materštnina místního obyvatelstva v okolí Kudovy však nebyl do provázen národním uvědoměním. Na tento rozpor mezi národním jazykem a národním vědomím nejednou poukazoval J. Kubík, který píše, že v roce 1919 po přiznání Kladské kotliny Německu se v „českém koutku“ nechal nikdo, kdo by podepsal memorandum žádající připojení této části Kladské kotliny k Čechám. Bezprostředně po druhé světové válce bylo možné zaznamenat určité obrození české národnosti; v Kudově tehdy vznikla česká škola a Svaz Čechů.

Text a foto: ZBIGNIEW TOBIAŃSKI

Základní škola v obci Grodziec (kdysi Bedřichův Hradec), o níž jsme psali v č. 1/87.

30 ROKOV KOMBINÁTU PODHALE

Novotargský závod koženého priemyslu Podhale má už 30 rokov. S jeho výstavou začali na jar 1954 a o dva roky neskôr dosiahol plnú výrobnú kapacitu, keď dodal na trh skoro 800 tis. párov topánok. Za uplynulých 30 rokov sa závod značne rozrástol a zmodernizoval. Našli v ňom prácu tisíce obyvateľov Nového Targu a širokého okolia, v tom značný počet krajanov zo Spiša a Oravy, ktorí dochádzajú do zamestnania osobitnými autobusmi. Dnes tento obuvnícky kombinát, ktorý patrí k najväčším v Poľsku, zamestnáva vyše sedem a pol tisíc pracovníkov a vyrába okolo desať miliónov párov topánok, ktoré získali o.i. 216 znáčiek najvyššej domácej kvality a 14 medzinárodnej. Značná časť výroby (vlani ok. 2 mil. párov) je určená na vývoz do mnohých krajín štyroch svetadiel.

Tieto fakty pripomenuli 12. decembra min. r. počas slávnosti tridsaťročia závodu, ktoréj sa zúčastnili o.i. prvý tajomník VV PZRS v Nowom Sączu, Józef Brożek, nowosączský vojvoda Antoni Rączka a ďalší stranickí a štátni predstaviteľia. Počas slávnosti bol kombinát Podhale vyznamenaný za doterajšiu prácu a zásluhu o zásobovanie trhu a rozvoj exportu radom Zástavy práce II. triedy.

Vysoké štátne vyznamenania, regionálne i rezortné odznaky a medaily dostala za obetavú prácu a nezistnú spoločenskú činnosť aj skupina 150 najzásľužnejších pracovníkov závodu, medzi ktorými boli aj niekoľki krajania. Jeden z nich, Jozef Mirga z Novej Belej, bol vyznamenaný Gavaliarskym krížom Radu Obrodenia Poľska. Patrí k tým, ktorí najdlhšie pracujú v novotargskom kombináte.

J.M.

K srdcenným blahoželaniam vyznamenaným sa pripája aj reakcia Život.

NA OKRAJ JEDNEJ INTERVENCIE

Koncom minulého roka sme dostali do redakcie správu z Dolnej Zubriči, že v tamnejšej základnej škole sa deti hromadne ohlasujú z vyučovania slovenského jazyka. Vraj to zapričnila kolisia hodín slovenského jazyka s výukou náboženstva (mimo školy). V súvislosti s tým redakcia poslala do Dolnej Zubriči redaktora Dominika Surmu, aby vec na mieste zistil. Odovzdávame mu slovo.

Základná škola v Dolnej Zubriči bola už roky najlepšou na Orave a vzorom pre ostatné školy a obce. Slovenčinu sa učilo najviac (okolo 60) žiakov a s vyučovaním neboli žiadne problémy. Tak to bolo do konca školského roka 1984/85, kedy do dôchodku odišiel riaditeľ školy Eugen Poluš a dlhorocná učiteľka

Angela Kulaviaková. Už s príchodom nového školského roka sa v Dolnej Zubriči začali diat podivuhodné veci. Pre spomínanú kolisiu hodín slovenčiny s vyučovaním náboženstva sa znižil stav žiakov navštievujúcich hodiny slovenského jazyka skoro o polovicu. V máji m.r. ich bolo už len 31. Z toho istého dôvodu sa žiaci z 5. triedy skoro dva mesiace neučili slovenčinu. Potom nasledovali intervencie a tresty, jedny odôvodnené, avšak symbolické, druhé bezzásadové, ale hlasné a dotieravé. Je to však veľmi zložitá a časovo už vzdialená história, aby sme ju podrobne opisovali.

Po týchto udalostiach nastal v dedine rozruch. Začalo sa otvorené a potichu špekulať, komu záleží na likvidovaní vyučovania slovenčiny v Dolnej Zubriči. Závery boli dosť jednoznačné, svedčili o tom všetky okolnosti, za akých došlo k tejto ošemetnej situácii. Stačilo dať do súvisu postopej a činy niektorých ľudí. Nešporným faktom však bolo to, že problém s vyučovaním slovenčiny v dolnozubričkej škole skutočne boli a drasticky klesol počet slovenských žiakov. Preto, keď sme obdržali do redakcie správu o skutočných alebo domelaných problémoch v tejto škole, chceli sme to okamžite zistiť. Naštastie informácie uvedené v správe boli trochu zveličené. Pravdou je, že v tomto školskom roku je na slovenčine opäť menej detí — iba 21. Pravdou je taktiež, že bolo ohrozené vyučovanie v 5. triede, lebo opäť došlo ku kolisiu s výukou náboženstva a farár dal žiakom jednoznačne najavo, že slovenčina je im nepotrebná a aby sa z nej vypísali. Naštastie po minuloročných skúsenostach škola zmenila rozvrh hodín a tak na vyučovanie náboženstva nečakali tí, ktorí sa učia slovenčinu, ale ostatní žiaci. Vďaka tomu sa v tomto roku zo slovenčiny nikto nevypísal a okrem toho vedenie školy žiakom oznamilo, že sa môžu odhlásiť iba na konci školského roka.

Riaditeľ školy mgr. Jarosław Chapski na otázku, čím vysvetli pokles počtu žiakov navštievujúcich hodiny slovenčiny, ktorý sa

začal od jeho príchodu, priznáva, že v Dolnej Zubriči je veľa Slovákov, ktorí chceú, aby sa ich deti učili slovenčinu, avšak poznamenáva, že žiaci majú veľa povinností a slovenčina je nepovinným predmetom. Domnieva sa tiež, že pokles mohol spôsobiť odchod do dôchodku učiteľky A. Kulaviakové, ktorá bola skutočnou odborničkou a slovenčinu učila od začiatku. A v tomto riaditeľ má pravdu. Skutočne A. Kulaviaková bola nielen výborným pedagogom, ale aj vychovávateľkou, na ktorú sa i žiaci mohli vždy obrátiť so svojimi problémami.

V súčasnosti učia slovenčinu Mária Pavlaková v prvej skupine (2. a 3. trieda) a Eugen Poluš (na polovičnom úvazku) v 4. — 8. triede.

Najviac však znepokojuje reakcia dolnozubričkých rodičov, ktorí v novej situácii, po odchode učiteľky A. Kulaviakové, poďliehali svojim detom a odhlasovali ich z vyučovania slovenčiny. A predsa práve rodičom, Slovákom, by malo najviac záležať, aby sa ich ratolesti učili slovenský jazyk nezávisle od okolnosti a vyučujúcich, lebo lepší je príny bud slabší učiteľ, ako žiadnen.

Toľko na okraj jednej intervencie, ktorá — po skúsenostach z minulého roka — pramenila zo živého záujmu o rozvoj slovenského školstva v bývalej vzornej škole.

Text a foto: D. SURMA

ZA POZNANÍM SLOVENSKA

Výbor rodičovského združenia pri Základnej škole so slovenským vyučovacím jazykom v Novej Belej (v zložení: František Kurnát — predseda, Vojtech Kolodej — podpredseda, Anton Skvarek — tajomník, Mária Nemcová — pokladníčka, Jozef Klukošovský a Julia Šćureková — členovia) zorganizoval pre žiakov z tried od 4. do 8. trojčinný zájazd na Slovensko. Zájazd sa uskutočnil v dňoch od 14. do 16. novembra m.r. vďaka pozvaniu

Učiteľa Mária Pavlaková a Eugena Poluša so svojimi žiakmi pred školskou budovou. Slovenčinu sa učia: 2. tr. — Adam Matonog, Agnieszka Chapska, Hubert Pavlák, Peter Malysa; 3. tr. — Izabella Pavlaková, Dorota Bosáková; 4. tr. — Brigita Vengrinová, Dorota Vengrinová, Božena Pavlaková, Kinga Pavlaková, Monika Malysová; 5. tr. — Miroslav Bák, Miroslav Pekarčík, Bogdan Novák; 6. tr. — Kristína Stameková, Renáta Koniková, Alžbeta Vengrinová, Katarína Miškovská; 8. tr. — Czesław Kubacka, Margita Vengrinová, Vladislav Madziar

Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej v Bratislavе. Finančné výdavky spojené s prenajatím autobusu uhradilo rodičovské združenie. Výletu sa okrem žiakov zúčastnilo vedenie novobel'skej školy, učiteľa slovenského jazyka a členovia výboru rodičovského združenia.

Po prekročení štátnej hranice na Lysej Poľane sme si najprv pozreli Belanské jaskyne. Všetci boli nadšení ich nevšednou krásou. Podarilo sa nám ich navštíviť iba vďaka pochopeniu vedúceho jaskyne, ktorý nám umožnil vstup bez čakania, keďže v zimnom období jaskynu sprístupňujú návštevníkom iba trikrát za deň. V ten istý deň sme si tiež pozreli múzeum Tatranského národného parku v Tatranskej Lomnici, kde sme mali možnosť uvidieť zver žijúcu v Tatrách. Ubytovanie nám zabezpečilo v Domove mládeže vedenie Strednej zdravotnej školy v Poprade. Tu na nás čakali tri naše malié krajanky — M. Nemcová z Novej Belej, H. Krempaska a A. Vyžíkovská z Nedece, ktoré študujú na Strednej zdravotníckej škole v Poprade, ako aj vychovávateľka z Domova mládeže. Práve vďaka nim sa nám podarilo zabezpečiť nocľah pre všetkých účastníkov zájazdu.

V pláne na druhý deň — sobotu, sme mali návštevu Dobšinskéj Ľadovej jaskyne. Kedže bola zatvorená, preto sme si dopoludnia pozreli mesto Poprad. Potom sme išli do Tatier a pozreli sme si Dolný Smokovec a Štrbské Pleso. Na večer sme sa opäť vrátili do Domova mládeže v Poprade, kde naše krajančeky študentky pripravili pre deti kultúny večierok, na ktorom si pekne zaspievali, zatancovali a spoločne sa zabavili. Zasa učiteľa a členovia výboru rodičovského združenia sa stretli s vedením strednej zdravotníckej školy a vychovávateľkou Domova mládeže. Počas druhnej priateľskej besedy sme sa srdečne podakovali za ubytovanie nášho zájazdu a milé prijatie.

V nedele sme sa rozlúčili s Popradom a odišli sme si pozrieť Demänovské jaskyne. Boli sme očarení ich krásou, ktorú sa ani nedá opísať. Ich obraz sa určite natrvalo vryje do pamäti našich detí.

Z Demänovských jaskyň sme vyrázili smerom na Oravu do Dolného Kubína, na Oravskú priehradu a odtiaľ na hraničný prechod v Chyžnom. Večer sme boli už doma, unavení, ale šťastní. Najväčšiu radosť mali samozrejme deti, ktoré boli nezriedka prvýkrát na Slovensku, vo svojej starej vlasti. Určite na zájazd budú dľho spomínať. Radi však boli aj učitelia a členovia rodičovského združenia, hoci mali s prípravou zájazdu hodne práce.

Touto cestou by sme chceli podakovať Odboru pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej v Bratislavе za pozvanie, vedeniu a vychovávateľke SZŠ v Poprade za pomoc a zabezpečenie ubytovania a riaditeľovi našej základnej školy v Novej Belej Ryšardovi Holému za nezistnú pomoc pri vybavovaní pasových formalít. Tešíme sa z úspešného zájazdu a zároveň dúfame, že to nebolo posledné podujatie novobel'ských rodičov.

FRANTIŠEK KURNÁT

2) s poradným hlasom — členovia

ústredného výboru, hlavnej revíznej komisie a hlavného čestného súdu.

§ 19.

1) Termín, miesto a poriadok rokovania celoštátnego zjazdu oznamuje predsedníctvo ústredného výboru obvodom a miestnym skupinám predstriedníctvom občanika najneskoršie 4 týždne pred terminom celoštátnego zjazdu.

§ 20.

Do kompetencie celoštátnego zjazdu patrí:

- 1) schválenie všeobecného smeru pôsobnosti Spoločnosti,
- 2) udelenie absolutória ustúpujúcemu ústrednému výboru,
- 3) volba ústredného výboru, hlavnej revíznej komisie a hlavného čestného súdu vo verejnom alebo tajomom hlasovaní, o čom na návrh predsedu zjazdu zakážnym rozhodnutím delegáti vo verejnom hlasovaní,
- 4) schválenie návrhov vo veci zmien stanov Spoločnosti, ako aj rozustreňia Spoločnosti,
- 5) schválenie pracovných poriadkov hlavných orgánov Spoločnosti,
- 6) prerokúvanie všetkých návrhov prihlásených na zjazd predložených v období predzjazdovej kampane a počas rokovania zjazdu,

7) udeľovanie titulu čestného predsedu Spoločnosti.

§ 21.

Minoriadny zjazd môže byť zvolaný na:

- 1) základe užesenia ústredného výboru,
- 2) žiadosť hlavnej revíznej komisie,
- 3) písomný návrh 1/3 počtu obvodov.

§ 22.

1) Na minoriadnom celoštátnom zjazde sa zúčastňujú delegáti zvolení na posledný celoštátny zjazd Spoločnosti.

- 2) Minoriadny celoštátny zjazd rokuje výlučne o otázkach, pre ktoré zostal zvolaný.

§ 23. 1) Celoštátny zjazd je právoplatný za pritomnosti najmenej polovice delegátov a v druhom termíne bez ohľadu na počet prítomných,

- 2) užesenia celoštátnego zjazdu sú schvalované obyčajnou väčšinou hlasov, okrem prípadov vymedzených v odst. 3 tohto paragrafu,

3) užesenia o zmenách v stanovách a o rozpustení Spoločnosti sú schvaľované väčšinou 2/3 hlasov a za účasti najmenej polovice počtu delegátov.

B. Ústredný výbor:

- 1) Ústredný výbor je výkonným orgánom celoštátnego zjazdu, riadi prácu Spoločnosti v medzizjazdovom období a je zodpovedný za činnosť Spoločnosti vo volebnom období pred najbližším riadnym zjazdom,
- 2) ústredný výbor má 31 — 39 členov,
- 3) v prípade rezignácie členov, ústredný výbor má právo počas volebného obdobia dosadiť na vôlemiesta člena, ktorých počet však nemôže presahovať 1/3 zloženia zvoleného ústredného výboru.

§ 24. 1) Do kompetencie ústredného výboru patrí:

- 1) preokúvať a schvaľovať správy, bilancie a finančné rozpočty,
- 2) reprezentovať Spoločnosť navonok,
- 3) plniť zjazdové užesenia,

- 4) spravovať majetok a fondy Spoločnosti, prijímať v mene Spoločnosti rozne majetkové zaväzky,
- 5) schvaľovať užesenia o utváraní a rozrušaní obvodov a miestnych skupin a kontrolovať ich činnosť,

- 6) určovať percentuálnu delbu členských prispievkov medzi obvody a miestne skupiny,
- 7) zvolovať celoštátné zjazdy Spoločnosti,
- 8) určovať zásady volby delegátov na zjazd,
- 9) zvolovať minoriadne valné zhromaždenia obvodov a miestnych skupin,

- 10) zastavovať užesenia obvodných výborov a výborov miestnych skupin Spoločnosti a zrušovať užesenia obvodných výborov a výborov

C. Predsedníctvo ústredného výboru:

- 1) užesenia o zmenach v stanovach a o rozpustení Spoločnosti sú schvaľované väčšinou 2/3 hlasov a za účasti najmenej polovice počtu delegátov.
- 11) určovať výšku členských príspevkov.

§ 26. Zasadania ústredného výboru sa majú konáť podľa potreby, avšak najmenej raz za rok a zvoláva ich predsedca ústredného výboru alebo v prípade jeho neprítomnosti jeden z podpredsedov. Užesenia ústredného výboru sa schvaluju obyčajnou väčšinou hlasov, keď je prítomných najmenej 50% jeho členov.

§ 29. 1) hľavná revízna komisia má 5 — 7 členov a 3-och kandidátov zvolených na obdobie 4 rokov,

2) hľavná revízna komisia volí spomedzi svojich členov predsedu a tajomníka,

3) hľavná revízna komisia má právo zúčastňovať sa s poradným hlasom zasadaniu ústredného výboru,

4) zasadania hľavnej revíznej komisie na konaju najmenej dvakrát za rok.

§ 30. Do kompetencie hľavnej revíznej komisie patrí:

- 1) kontrolovať celkovú činnosť Spoločnosti a najmä finančnú činnosť najmenej raz za rok,
- 2) predkladať na celoštátnom zjazde návrhy vo veci udeľovania absolútória ustúpujúcemu ústrednému výboru,

§ 27. 1) Ústredný výbor volí spomedzi svojich členov predsedníctvo v počte od 9 do 15 osôb, ktorých zloženie nemôže presahovať 1/3 zloženia zvoleného ústredného výboru.

§ 28. Do kompetencie predsedníctva ústredného výboru patrí:

- 1) preokúvať a schvaľovať správy, bilancie a finančné rozpočty,
- 2) reprezentovať Spoločnosť navonok,
- 3) plniť zjazdové užesenia,
- 4) vykonávať dozor nad činnosťou obvodných revíznych komisií,
- 5) vypracúvať návrhy poriadkov pre hľavnu revíznu komisiu a obvodné revízne komisie.

§ 29. 1) hľavný čestný súd má 8 členov a volí spomedzi nich predsedu, podpredsedu a tajomníka.

§ 30. Do kompetencie hľavného čestného súdu patrí riešenie sporov medzi členmi, ktoré sa vyskytú v súvislosti s činnosťou Spoločnosti.

§ 31. 1) Hľavný čestný súd má 8 členov a volí spomedzi nich predsedu, podpredsedu a tajomníka.

E. Hľavný čestný súd:

- b) pokarhanie
c) vylúčenie zo Spoločnosti.
- 2) Spôsob práce hlavného čestného súdu určuje poriadok.
- § 34.** 1) Čestný súd v prvej inštancii rozhoduje v trojčinnom zložení,
2) proti rozhodnutiu čestného súdu prvej inštancie prísluša, v priebehu 14 dní od doručenia uznesenia, odvolanie do čestného súdu druhej inštancie, ktorý zasadá v rozsirenom a zmenenom zložení,
3) rozhodnutia čestného súdu druhej inštancie sú definitívne.
- 2) obvodný výbor môže taktiež zvolávať mimoriadne valné zhromaždenie obvodu z vlastnej iniciatívy podohode s predsedníctvom ústredného výboru,
- 3) rozhodnutia týkajúce sa mimoriadného celoštátneho zjazdu sa patríciane vzťahujú na mimoriadne valné zhromaždenia obvodov.
- § 39.** 1) Valného zhromaždenia sa zúčastňujú:
a) s rozhodujúcim hlasom delegáti zvolení na schôdzach miestnych skupín,
b) s poradným hlasom členovia jednotlivých orgánov Spoločnosti a pozvaní hostia.
- § 40.** K rozsahu činnosti valného zhromaždenia obvodu patri:
- schválenie smerov meritornej a finančnej činnosti obvodu v súlade s rozhodnutiami stanov a uzneseniami celoštátneho zjazdu Spoločnosti,
 - prerokúvanie a schvaľovanie správ o činnosti obvodného výboru a obvodnej reviznej komisie,
 - udeľovanie absolutória ustúpujúcemu obvodnému výboru na návrh obvodnej reviznej komisie,
 - volač členov obvodného výboru a členov obvodnej reviznej komisie,
 - volač delegátov na celoštátny zjazd.
- § 41.** 1) Uznesenia valného zhromaždenia obvodu sú v prvom termíne schrvané obvyčajnou väčšinou hlasov, keď je prítomná aspoň polovica počtu delegátov, a v druhom termíne bez ohľadu na počet prítomných.
- § 42.** 1) Obvodný výbor pozostáva zo 7 — 11 osôb, v tom predsedu, 2-eho podpredsedov, tajomníka, pokladníka a 5 členov.
- 2) Zasadania obvodného výboru zvoláva predsedca alebo podpredsedca za účasť tajomníka aspoň raz za 2 mesiace.
- § 43.** 1) Obvodný výbor je výkonný orgán obvodu. Riadi jeho prácu a je zodpovedný za svoju činnosť valnému zhromaždeniu.
- 2) Do okruhu činnosti obvodného výboru patri:
- vylúčenia výborom miestnej skupiny pre:
a) činnosť na škodu Spoločnosti,
b) nedodržiavanie stanov, služobných poriadkov, uzniesení orgánov Spoločnosti,
 - organizovanie záujmových kružiek pre členov Spoločnosti,
 - súčinnosť s orgánmi ľudovej moci a spoločenskými organizáciami v oblastiach, ako v II. kapitole, § 7, 8, 9, 10.
 - proti uzniesieniu výboru miestnej skupiny o vyskrtnutí buď vylúčení prísluša členovi právo odvolať sa na ústredný výbor v priebehu 30 dní od dátumu obdržania uznesenia. Uznesenie ústredného výboru je definitívne.
- 6) organizovanie a vyuájanie tlačovej a vydavateľskej činnosti na základe osobitných povolení,
- 7) organizovanie záujmových kružiek pre členov Spoločnosti,
- 8) súčinnosť s orgánmi ľudovej moci a spoločenskými organizáciami v oblastiach, ako v II. kapitole, § 7, 8, 9, 10.
- 8) proti uzniesieniu výboru miestnej skupiny o vyskrtnutí buď vylúčení prísluša členovi právo odvolať sa na ústredný výbor v priebehu 30 dní od dátumu obdržania uznesenia. Uznesenie ústredného výboru je definitívne.
- § 14. 1) Proti uzniesieniu výboru miestnej skupiny o vyskrtnutí buď vylúčení prísluša členovi právo odvolať sa na ústredný výbor v priebehu 30 dní od dátumu obdržania uznesenia. Uznesenie ústredného výboru je definitívne.
- III. KAPITOLA**
Členovia, ich práva a povinnosti
- § 9.** Členmi Spoločnosti môžu byť občania Poľskej Ľudovej republiky bez ohľadu na narodenosť podľa zásad určených predpismi zákona o spoločenských organizáciách.
- IV. KAPITOLA**
Hlavnými orgánmi Spoločnosti sú:
- § 10.** Členovia Spoločnosti prijíma výbor miestnej skupiny na základe písomnej príhlášky kandidátu.
- § 11.** Člen Spoločnosti má právo:
1) mať pasívne a aktívne volebné právy,
2) vyuávať zariadenia a pomoc Spoločnosti v rámci jej činnosti vyplývajúcej zo stanov.
- § 12.** Člen Spoločnosti je povinný:
1) dodržiavať ustanovenia stanov a služobných poriadkov a plniť uznesenia i nariadenia orgánov Spoločnosti,
2) aktívne sa podieľať na realizácii úloh Spoločnosti,
3) čestne plniť všetky úlohy zverené orgánmi Spoločnosti,
- A. Celoštátny zjazd:**
- § 16.** 1) je najvyšším orgánom Spoločnosti,
2) môže byť riadny buď mimoriadny.
- § 17.** Riadny celoštátny zjazd zvoláva ústredný výbor každé 4 roky.
- § 18.** Celoštátnego zjazdu sa zúčastňujú:
- s rozhodujúcim hlasom — delegáti zvolení na schôdzach miestnych skupín a obvodov Spoločnosti podľa zásad, ktoré určí ústredný výbor,
 - skrtnutia zo zoznamu členov pre neospravedlnenú neúčasť v činnosti Spoločnosti buď neplatenej členských prispevkov najmenej 1 roka,

I. KAPITOLA

Názov, miesto činnosti a sídlo

§ 1. 1) Spoločnosť má názov: **KULTÚRNO-SOCIALNA SPOLOČNOSŤ ČESKOV A SLOVÁKOV V POESKU** a v ďalších odsekoch týchto stanov je nazvaná skratene Spoločnosť.

2) Spoločnosť je právnická osoba.

§ 2. 1) Miestom pôsobnosti Spoločnosti je Polska Ludova republika.

2) Sídлом ústredného orgánu Spoločnosti je KRAKOV.

§ 3. 1) Spoločnosť má právo organizovať podľa zasad určených v týchto stanovách, obvody a miestne skupiny, ktoré však musia byť legalizované príslušnými miestnymi orgánmi štátnej správy.

§ 4. 1) Ústredný výbor a miestne i obvodné výbory používajú v korespondenciach pečiatky s nápismi v polskom a slovenskom jazyku buď v polskom a českom jazyku. Okrem tohto ústredného výbor používa okruhu pečiatku, ktorá má na obvode nápis v polskom, českom a slovenskom jazyku: **Kultúrno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Polsku, a v strede Ústredný výbor.**

§ 5. 1) Pôsobnosť Spoločnosti má spojenecký charakter a účasť členov v reálizácii úloh je čestná.

§ 6. 1) Spoločnosť má medailu Za zásluhy, udeľovanú fyzickým a právnickým osobám, zasúzeným pre rozvoj Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Polsku. Spôsob udelenia medaily určujú osobitné predpisy.

§ 7. Cieľ a prostriedky činnosti

1) aktívna súčinnosť pri zapájaní českého a slovenského obyvateľstva,

do výstavby socializmu v Polsku,

2) popularizácia a rozširovanie pokrokových tradícii spoločených bojov polského, českého a slovenského národa,

3) uprevádzanie zväzkov bratského spolunažívania českého a slovenského obyvateľstva s polským obyvateľstvom,

4) oboznamovanie českého a slovenského obyvateľstva s kultúrou polského národa a polského obyvateľstva,

5) uprevádzanie a kultivovanie českého a slovenského folklóru,

6) organizovanie a rozvíjanie českého a slovenského ochotníckeho uměleckého hnutia,

7) zvyšovanie všeobecného uvedomenia a odborných znalostí českého a slovenského obyvateľstva v Polsku,

8) rozvíjanie čítatelstva a knižnice,

9) spolupráca s osvetovými orgánmi a rodičovskými združeniami v oblasti vyučovania českého a slovenského jazyka mládeže v povinnom školskom veku,

10) rozvíjanie osvetky pre dospelých.

§ 8. Prostriedkami činnosti Spoločnosti sú:

1) organizovanie a vedenie klubovní, klubov a ochotníckych umeleckých súborov,

2) inšpirovanie a organizovanie kurzov, ako napr. jazykových, kultúrno-osvetových, praktických kurzov pre ženy a iných, ako aj súčinnosť s osvetovými orgánmi v tejto oblasti,

3) usporadúvanie prednášok a besied o českej, slovenskej a polskej kultúre,

4) organizovanie umeleckých a kultúrnych podujatií, zábav a ludových veselíc súhlasne s platnými právnymi predpismi v tejto oblasti,

5) organizovanie vlastivedných výle-

a) riadiť činnosť obvodu,

b) plniť uznesenia valného zhromaždenia obvodu buď valného zhromaždenia členov obvodu a rozhodnutia ústredného výboru Spoločnosti,

c) vypracúvať plány pôsobnosti, finančné rozpočty a správy obvodov,

d) spravovať majetok Spoločnosti v medziach spinomocnenia ústredného výboru,

e) podnecovať, organizovať a vyvíjať činnosť v súlade s § 8. § týchto stanov a podľa všeobecných smerníc predsedníctva ústredného výboru,

f) odvolať uznesenia výborov miestnych skupín, ktoré sa nezahodujú s týmito stanovami,

g) zvolávať valné zhromaždenia obvodu alebo valné zhromaždenia členov obvodu,

h) dožadovať sa zvolania valného zhromaždenia členov miestnych skupín,

i) reprezentovať obvod Spoločnosti.

§ 44. 1) Obvodná revízna komisia je kontrolným orgánom a pôsobi na základe poriadku vypracovaného hlavnou revíznou komisiou,

2) obvodná revízna komisia pozostáva z 3-eh členov,

3) obvodná revízna komisia volí spomedzi seba predsedu a tajomníka, súborov,

4) k rozsahu činnosti obvodnej revíznej komisie patri:

a) predkladať na valnom zhromaždení obvodu návrh na udeľenie absolútora ustúpujúcemu obvodnému výboru,

b) kontrolovať celkovú činnosť obvodu najmenej raz za rok,

c) predkladať na valnom zhromaždení obvodu prípomienky a návrhy týkajúce sa jeho štatutárnej a finančnej činnosti.

2) Valné zhromaždenie miestnej skupiny je kompetentné:

a) udeľovať absolútormum ustúpujúcemu výboru miestnej skupiny za uplynuté valné obdobie po prerokovaní správ výboru na návrh revíznej komisie,

b) voliť výbor miestnej skupiny na obdobie 4 rokov,

c) voliť delegátov na valné zhromaždenie obvodu a celoštátny zjazd,

d) udeľovať titul čestného predsedu miestnej skupiny,

e) schvaľovať program činnosti

sadených členov nemôže presahovať 1/3 počtu volebných členov.

ZIVOT

Cíl 2/1987 Ročník 30

VI. KAPITOLA

§ 46. 1) Základnou organizačnou jednotkou Spoločnosti je miestna skupina, zaistená na základe uznesenia ústredného výboru.

2) Na založenie miestnej skupiny sa požaduje počet najmenej 10 členov Spoločnosti.

3) Revízna komisia.

§ 47. Orgány miestnej skupiny:

1) Valné zhromaždenie členov,

2) Výbor miestnej skupiny,

3) Revízna komisia.

§ 48. 1) Volebné valné zhromaždenie miestnej skupiny zvoláva výbor miestnej skupiny raz za 4 roky po dohode s predsedníctvom obvodného výboru, a oznamuje termín, miesto a program schôdze najmenej 14 dní pred jej uskutočnením.

2) Obyčajné valné zhromaždenie miestnej skupiny sa zvoláva podľa potreby, prinajmenšom raz za rok.

§ 49. 1) Valné zhromaždenia miestnej skupiny sa zúčastňujú všetci členovia miestnej skupiny a predstaviteľia obvodného výboru.

2) Valné zhromaždenie miestnej skupiny je kompetentné:

a) udeľovať absolútormum ustúpujúcemu výboru miestnej skupiny za uplynuté valné obdobie po prerokovaní správ výboru na návrh revíznej komisie,

b) voliť výbor miestnej skupiny na obdobie 4 rokov,

c) voliť delegátov na valné zhromaždenie obvodu a celoštátny zjazd,

d) udeľovať titul čestného predsedu miestnej skupiny,

e) schvaľovať program činnosti

§ 50. 1) Uplatňujú sa tu patréné rozhodnutia § 41.

§ 51. 1) Výbor miestnej skupiny pozostáva z 5—9 členov, závisle o d uzniesenia valného zhromaždenia miestnej skupiny, v tom predsedu, podpredsedov, tajomníka a pokladníka.

2) Zasadania výboru miestnej skupiny zvoláva predsedu, pripadne podpredsedu alebo tajomník aspoň styrkrát do roka.

3) Uznesenia výboru miestnej skupiny sú schvaľované obvyčajnou väčšinou hlasov, keď je prítomná najmenej polovica počtu členov výboru, v pripade rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu schôdze.

§ 52. 1) Revízna komisia pozostáva z 3-ch osôb.

2) Uplatňujú sa tu patréné rozhodnutia § 44.

§ 56. 1) Celosťatný zjazd alebo mimoriadny zjazd môže schvaliť užnesenie o rozpustení Spoločnosti a ureni jej majetku.

§ 57. 1) Uznesenie o rozpustení Spoločnosti a ureni jej majetku si pre svoju záväznosť vyžaduje kvalifikovanú väčšinu hlasov v súlade s § 23, odst. 3 týchto stanov.

2) Uznesenie o určení majetku Spoločnosti v pripade jej rozpustenia musí schvaliť registráčny orgán.

§ 58. 1) Celosťatný zjazd v pripade rozpustenia Spoločnosti, o čom sa hovorí v § 56, volí 5-člennú likvidačnú komisiu.

§ 59. 1) Uznesenia, záväzky, splnomocnenia a iné právne dokumenty podpisujúce predsedu alebo jednu z podpredsedov a tajomník ustreďného výboru, bud' uradujúci člen ustreďného výboru.

2) Kvôli platnosti dokumentov týkajúcich sa práv a majetkových povinností sú požadované podpisy predsedu ustreďného výboru bud' tajomníka alebo úradujúceho člena ustreďného výboru a hlavného ričovníka.

VII. KAPITOLA

Fondy Spoločnosti

§ 53. 1) Majetok Spoločnosti tvoria: nehnuteľnosti, hmotné a fondy.

§ 54. 1) Fondy Spoločnosti pozostávajú:

- z členských príspevkov,
 - z dotácií, odkažov a milodarov,
 - z príjmov zo štatutárnej činnosti.
- 2) Fond Spoločnosti možno používať využiencu na plnenie úloh uvedených v stanovách.
- 3) Všetky rozhodnutia orgánov Spoločnosti smerujúce k zmeneňiu majetku Spoločnosti vyžadujú súhlas príslušných registráčnych orgánov.

§ 55. 1) Obvody a miestne skupiny spravujú majetok v rámci splnomocnenia, ktoré im dalo predsedníctvo ustreďného výboru.

Urád mesta Krakova
Spoločensko-administratívne oddelenie

ROZHODNUTIE

Na základe článku 28 nariadenia prezidenta republiky zo dňa 27. októbra 1932 — zákona o spoločenských organizáciach (Zb. zák. č. 94 odst. 808 s nesk. zmienami o článku 104 zákonnika správneho konania) schvalujem zmeny v stanovách spoločnosti nazvanej "KULTÚRNO-SOCIÁLNA SPOLOČNOSŤ ČECHOV A SLOVÁKOV V POLSKU" vprisaných do registru spoločností a zväzov úradu mesta Krakova pod čís. 338 dňa 1. júna 1975. r. Zmenu stanov schválil VII. celostátny zjazd Spoločnosti, ktorý sa konal v dňoch 17. a 18. novembra 1984 v Krakove. Pripojenie stanovy obsahujú ucelený text so zavedenými zmenami. Je to konečné rozhodnutie.

Riaditeľ oddelenia
mgr Tadeusz Jaglarz

Krakov, dňa 26. novembra 1985.

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(13)

(POKRAČOVANIE Z MINULÉHO ČÍSLA)

Simon mal do rána ľažky spánok. Myšlienky mu vírili v hlave. Chvíiami sa tak zamysiel, že potriesal hlavou a vrtel sa v posteli, až sa mať zobudila. Ráno mu ostal v ústach „okorály“ koláč zo svadby, ktorý mu mat dávala na raňajky s kávou, už ani nevedel, koľký raz. Cyprián akoby spadol z duba, zjavil sa v nízkych dverách a pozdravil:

— Dobré ráno!

Simon odpovedal na pozdrav. Ďalej ani jeden, ani druhý nevedeli, čo majú povedať. Prvý prišiel k sebe Simon a povedal takým tónom, akým hovorieval s Cypriánom, keď bol chlapec na Podkose ešte len kraviačom:

— Pristúp bližšie! Čo stojíš vo dverách ako miniestrant! Čo si nám priniesol? Hovor! — Simon začal prežívať tvrdú kôrkú koláča, predstierajúc, že mu v tej chvíli na ničom inom nezáleží, len na žuvanci, ktorý mu rástol v ústach. Mysel sa mu však krútila okolo iného; preskakovala z jedného dohadu na druhý: Prišiel ho Cyprián volat naspäť...? Priniesol mu nedoplatok? Na čelo sa mu tisla drobná rosa potu. Cyprián iba prešlapoval. Simon nevydržal. Precedil cez zuby strohú otázku:

— Kto ťa poslal...?

— Gazdiná! — vyhľko z Cypriána. — Máš príslušnú. Hned sa mnou...

Simon by si bol najradšej zhlboka vydýchal. No nemôže ukázať pred Cypriánom, ako zúfalo čakal na túto chvíľu. Zatváril sa opäť tak, akoby mal v tej chvíli iba jedlo pred sebou. Povedal:

— Najest sa mi vari dovoli... Posad sa zatial. Nečakal som... — zacigánil Simon a sklopil oči do plechového hrncika.

— A či ja viem...? — Cyprián mykol plesom. — Povedala, hybaj po Šimona k materi a priveď ho...

Simon sa naoko neponáhal dopíť kávu, ba ešte si aj prikrojil kúsok z koláča. Všetko preto, aby zastrel pred Cypriánom vzrušenie. Obrazy, ktoré si vymyslel o svojom návrate na Podkos, mihali sa mu pred očami ako vodopád. Nohy mu stuhli od ustavičného sedenia. Cyprián stál pri dverách ako zakopaný.

— No... Teda pôjdeme, — rieko Šimon, vstávajúc nenáhľivo spoza stola. — Aby si nám pri dverách jamu nevystál...

Cyprián sa ochotne pohol. Vyšli z pitvora na úzky dvorec. Cyprián sa prvý bral k bráne v plete zo štiepaných brezových konárov; bola to jediná ozdoba chalúpky. Cez bránu sa vychádzalo na cestu, ktorá tvorila zároveň roztratenú ulicu Drienkovice. Simon ho chcel zavrátiť:

— Pôjdeme po záhumní, — rieko Šimon a vyskočil opačnou stranou, popri mure Beňákovho dvora.

Cyprián postál, Šimona nenasledoval.

— Gazdiná povedali, že máme ist cestou cez dedinu....

Simon sa zasekol v chôdzi;

Simon po úteku z Podkosu k svojej materi, hľachonemej Sídónii, nevychádzal z chalupy. Uvažoval, či konal dobre. Bol však presvedčený, že mladí gazdiná čoskoro poše za ním Cypriána buď starého Adamicovojecha, aby ho prehovorili k návratu. Keď však za celý deň nikto neprišiel, začal sa báť, že naozaj môžu neprísť. Preberal podrobne paholkov z Drienkovic a okolitých dedín, avšak súčeho náhradníka za seba ne-našiel. Podobne prebral aj prípadných ženichov a preľakol sa výsledku, lebo mu opäť vyšlo, že mohol by to byť len on. Vtedy si spomenul na takúto chvíľu, v ktorej zatúžil za Helenou. Bolo to pri zvozke sena do senníka. Úmerne s tým, ako utekal čas, uvedomoval si čoraz jasnejšie, že to bol hlavný dôvod jeho odchodu. Podvečer Šimona navštívil Lambert Lantaj, ktorý mu ponúkol pomoc pri oprave domu. Bola to však zámenka pre nadviazanie dialógu so Šimonom, ktorý bol veľmi ostražitý a všetkému protirečil. No napriek tomu Lantaj mu povedal to, čo si zaumienil. Agitoval Šimona pre myšlienku socialistického spôsobu života a navrhol mu školu a vstup do komunistickej strany. Na odpoveď však nečakal, nechal Šimona premyslieť si všetky otázky.

vyskakoval a skučal od radosti. Čakal na ďalšie slová gazdinej, tie však neprichádzali, nerozhodne sa pohol smerom k mašťaliam.

— Aj tam je už porobené, — prehovorila tvrdým tónom. — Pod dnu!

Zmizla v pitvore tak náhle, ako sa pred ním živila. Šimon vkočil za ňou. Vo vzduchu ešte vŕila rezká vohnia roztretých suchých muškátových listov, ktoré gazdiná ukladala vo vrecuškach medzi bielizeň a podľa ktorej by ju rozoznal so zaviazanými očami medzi zástupom iných žien. Teraz však Šimon nevedel, kam za ňou. Zmizla mu spred očí. Vstúpil do malej kuchyne a cez ňu do veľkej. Tam sa cez deň gazdiná zdržiavala najviac, ak nebola na poli, nebola nedele či sviatok.

— Sadni si k stolu, — rieka. — Už si rájaňkoval?

— Už, — odpovedal stiesnenou.

— Čo to do teba vošlo...? — obrátila sa Šimonovi zoči-voči, chrbotom sa opierajúc o ligotavý železny rám obrovského kachličkového sporáka.

Šimon sklonil hlavu. Neodpovedal.

— Nemohla som ťa vziať na svadbu... — povedala a neočakávane sa zastavila v reči.

— Viem, — odpovedal jej.

— Ako... vieš...? Čo vieš...?

Šimon sa pozrel na voskovany obrus na stole. Videl pred sebou známe ornamenty a miesta, na ktorých už začínaťa vosková vrstva opadávať z plátna. Toľko sa pripravoval na túto chvíľu; v mysli si recitoval, čo povie on, čo povie gazdiná... A teraz myslí na starý voskový obrus! Koľko rokov na ňom jedával...?

Neodpovedá. Celý život mu beží pred očami. Vidí malého pastierika s prútikom v ruke. Pasie v humne zlaté húsenice. Veľká starká s dlhým krkom a žltocerveným zobákom syči naňho... Potom je výrastkom, ženie šesť kráv z Podkosu na pašu na uľahliny pod horou. V ruke nesie bagančiatka s ligotavou gumenou podrážkou. Šetri si ich. Je to čas jeho celoročnej pláce. Po ceste môže bežať aj bosý, na uľahline by mu pichol agátový trn do nohy... Šesť kráv z Podkosu... Viac dobytka má iba Pustý, ale býkov! Pred oči mu vyskočí neskôr leto. Ide prvý raz za koňmi v brázde a za starým pluhom, ktorým sa orú už iba strinská. Je pyšný, akoby mal na opratách najkrajšie paripy z Drienkovic. Zatiaľ to boli obe stare, vyžrebené a robotou strhané kobyly: dýchavie, s prevalebnými chrbiticami a ovisnutými bachormi. Starý Adamicovojech ich predal ešte pred zimou na mäso. Nakrátko sa mu mihe pred očami mladý gazda... V nose ho poštipe smradlavý žltkasty dym a tvár mu ošľahne tá ohavná žiara hrozitanského výbuchu.

Ohnal sa rukou, akoby doňho dobiedzať smädný sršeň. Oči mu začínali vnímať veľkú kuchynu, všetky známe predmety v nej. Starodávny stôl na vysústruhovaných nohách, rovnako starú almaru s ohmataným mosadzným kovaním, fažký príborník z jasnohnedého brestového dreva, tmavomodrou

farbou natretú rohovú lavicu po oboch stranach stola.

— Co si počul, vrav! — naličala Helena.

Simon mlčal. Za nič na svete by nebol vriekol, čo mu pripisovali ľudia a čo vytáral opitý Ludoš Durík. Bol by si najradšej zahryzol do jazyka, ale priznanie sa už nedalo stiahnuť naspäť. Iba úkosom pozrel Helene do tváre. Tmavá červeň bola ešte temnejšia. Z očí sa jej lial oceľový svit nevôle.

— Sú to hlúpe klebety, — riekla gazdiná tvrdzo. Chlad tých niekoľkých slov prebehol Šimonovi po celom tele. — Závidia mi, to je všetko! Hlúpi sú, tupí ako koly... pokračovala — A tebe tiež hned' vlezie do hlavy bohvieč!

Pri posledných slovach stiahli sa nadol jej pekné, plné pery. Šimon o ne zavadol pohľadom. „Tak je to teda,“ preniklo mu bolestivo myšľou. „Krásna vdova z Podkosu a paholok! Iba v hlúpej, tvrdej, ba v pojašenej hlate môže skrhnúť taká predstava...“

Po tomto nemilosrdnom bodnutí sa Šimona rozliata myšľ razom vrátila do normálneho koryta; bez trpkosti, bez sebaútovania čakal, čo bude ďalej. Keby tak mohol dať na kopu všetku prácu, ktorú urobil pre ľudu z Podkosu za takmer celý život, ukázal by tejto hrdopysnej žene, aká je jeho cena! Zazneli mu zrazu v ušiach slová Lamberta Lantaja, vyrieknuté v tme materinej izbice: „Mohol si odísť od Adamicu k Beňákovici. Alebo k Pustému. Z Drienkovca do Riškárovic! Ale vždy za paholok...!“

Lantaj mal pravdu. To predsa nemôže byť spravodlivé! „V tom vašom nebi na zemi nebudú chudobní, nebudú žobráci, nebudu hladní, otrhaní...“, akoby počul svoje slová, ktorími sa včera takmer posmieval Lantajovi. „Potom ani ona tu...“ Šimon pozeral Helene rovno do očí.

— Či azda...? — povedala potichu. V úžase si pomysela, že paholok by naozaj mohol chovať túžbu k nej. V tej chvíli sa však spamaťala. Našla svoj obvyklý pokoj a hned' rozkázala:

— V stodole už niet ani za priehtie sečky pre kone a kravy. Nachystajte s Cypriánom aspoň na dva týždne! Večer si prenesie háby naspäť.

— To je všetko...? — opýtal sa Šimon takým hlasom, ktorý hned' zdvihol gazdinnej hlavu. Ocitla sa trocha zaskočená. Nečakala, že by aj Šimon mohol mať vôle niečo povedať.

— Co by ešte malo byť...? — precedila cez zuby.

— To, že si háby neprenesiem!

Odpoveď jej vzala na chvíliku dych. Rýchlo sa však našla.

— Na kolenach ľa prosíť nebudem, — riekla dutým hlasom. — Toho sa nedoziješ!

Vzor vzkypel v Šimone tak, až sa ním sám prekvapil. „Kde sa to vo mne berie...? pomysiel si zároveň, s gazdinom. Helene povedala bokom, no mieriac ta, kde odhadovala najčítlivejšie miesto:

— Vďačnosť aby človek nečakal...

Ešte včera by bola naozaj zasiahla to, čo si priala. Šimon by vôle neboli gazdinnej vzdoroval. Pokorne by odišiel do stodoly, nachystal bi s Cypriánom sečky a večer by nepozorované prenesol svoje zvršky naspäť na Podkos. „Vďačnosť! Kto tu môže hovoriť o vďačnosti? Kto od koho ju tu môže očakávať...? Vďačnosť, a za čo...? Že som mohol od detstva pásť husi, kravy, robiť na majetku na Podkose...? Za to, že som robil viac ako hocikto iný, že ma neraz nešanovali ani toľko ako zvieraj!“ Takéto myšlienky by mu neboli do včerajška ani zavadili o hlavu.

Ako mu to hovoril Lantaj...? „Všetkým budú patrť fabriky, obchody aj polia...“ Mykol hľavou, akoby pred niečim uhýbal. To počul v duchu svoje slová: „Také niečo nemôže byť... To je proti prikázaniam... Neponiadaš... Nepoňiadaš... Nepoňiadaš...!“

Šimon nevie, ako ďalej. Jeho myšlienky sa však už neodvratne stretli na jednom chodníku s myšlienkami gazdinej.

— Nasľuhoval ti včera ten slepňavec Lantaj! — povedala ohrdlivo gazdiná. — Narobil ti chuti na cudzí majetok! Myslíš si, keď to

nepôjde cez moju postel, pôjde to cez politiku! Na to si ty krátky! Na oboje...!

Somona obliala horúčosť. V ružovej hmle uvidel pred sebou opitého Ludoša Duríka, jeho oplzlý pohyb. V ušiach ho rezali posmešné slová: „Na to si ty slabý... v páse... I po niže pása...!“ V tej chvíli videli sa mu obaja veľmi podobní. Ludoš i Helena.

Esťe v ten večer priniesol Cypríán Šimona tisíckorunáčku ako doplatok za jeho prácu.

— Neplechu urobili, neplechu... — začal Adamica. Postavil obe kanvy na prah studejnej komory v Leštinovom dvore. Komora nemala okno. Svetlo do nej padalo cez otvorené dvere. Adamicavojtech, aby nezacláňal Terézku, postavil sa bokom.

— Kto urobil...? — opýtala sa Terézka, aby reč nestála.

— Kto, kto urobil... kto... Nepodpisali sa, nepodpisali...

Starého svrbel jazyk. Robil však tajnosti. Terézka sa nezaujímala o novinu až tak horúco. Prelievala mlieko cez čistobiele plátno do veľkej cinovej kanvy.

— Výmyselníci... Huncútski výmyseľníci... — Adamica potriašas kolonom.

— Co sa porobilo...? — opýtala sa Terézka konečne. Adamica ožil. Terézka nič nevie. To je čudné, že jej ešte nikto nič nepovedal, pomysel si a nedočkavo zvestoval:

— Pred vyhň Hanku Wurmu priviazali v noci kozu od Sidónie... Priviazali... ku kolu, akoby priviedli koňa podkúvať, priviedli, priviazali... Namaľovali jej kolomažou kantár ako koňovi. Namaľovali... Na oba boky napísali...

— Co je na tom smiešne? Sidónia si nezslúži od nikoho posmech. Zvierá trápit... To mohli iba voľajakí mamfasi... — zachmúrila sa Terézka. Rázne postavila pred Adamicu kanvy. — Dajte knižku, nech vám zapíšem...!

— Dám, dám... Zapiš... Dám... — drmolil starý. Zarazený podával odberňu knížku. Bol celý vyjavený, že Terézka sa vôbec nenadchýňa jeho novinou, že sa nezachádza od smiechu.

— Tento mesiac vám bude zase chýbať, — povedala mu varovne a podala mu knižku.

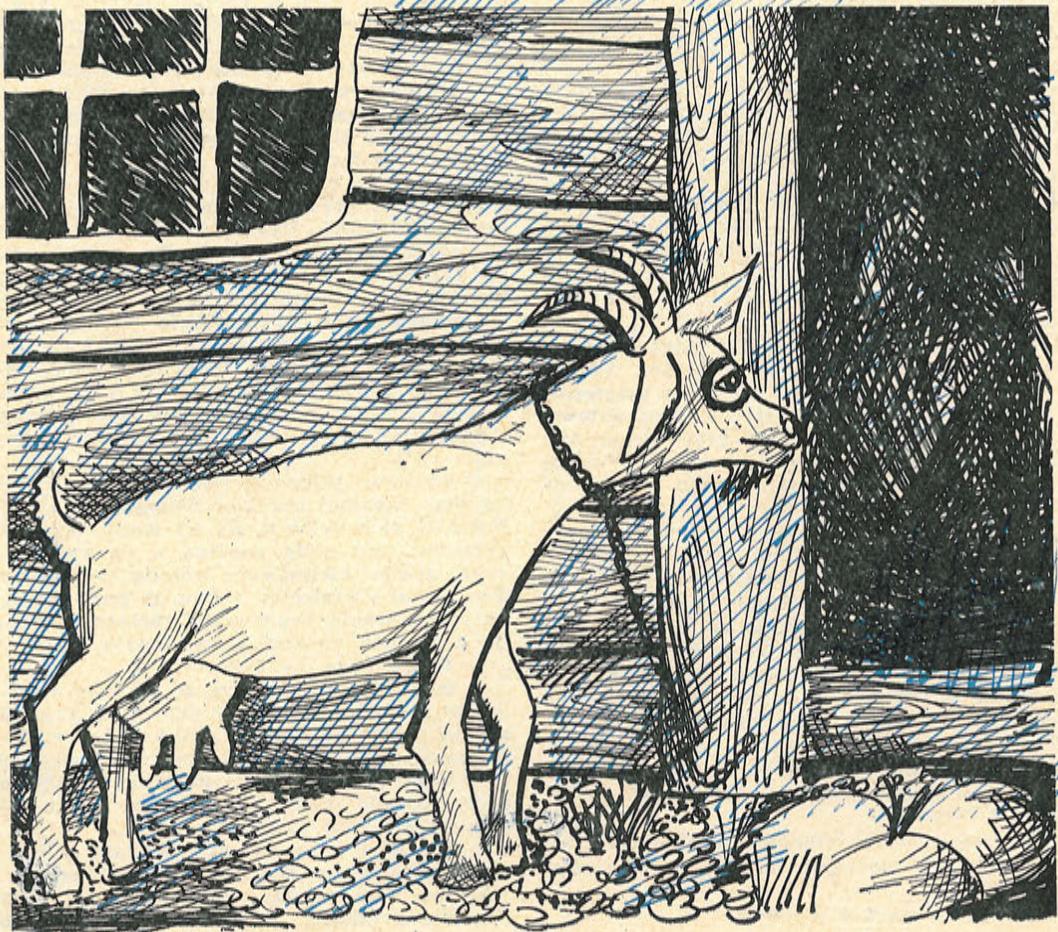
— Prečo to hovoríš mne...? Povedz gazdinej, povedz... — starý sa bral hned preč.

— Jej vec, nie moja... Ja len kvôli poriadku. — Terézka sa mu obrátila chrbtom. Stačí drobčí bez pozdravu cez dvor k bráne.

Novinu o koze vedeli zaránky v Drienkovciach v každom dome, akoby ju Črevo vybubnoval alebo miestny rozhlas vyhlásil. Bolo už kus od rána, slnko začínalo priepat, a koza bola ešte stále priviazaná o kôl pred vyhňou. Smädná zúfalo sa zapierala zadnými nohami do udupanej zeme, aby sa dostala do tieňa. Občas žalostne mékala.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

Kresba: A. Fedaková

Program rozvoja meliorácie

Melioráciu 700 000 hektárov ornej pôdy do konca roku 1990 uznalo uznesenie X. zjazdu PZRS za vec mimoriadneho významu pre ďalší rozvoj poľnohospodárstva.

Poľnohospodárstvo už dávno čakalo na takéto uznesenie. Konečne totiž určili veľkosť melioračných úloh, ktoré musia byť vykonané v rokoch 1987 — 1990. Tým sa skončila aj diskusia o plánoch a pozornosť všetkých zainteresovaných sa sústredila na otázky realizácie tohto programu. Je totiž nesporne dokázané, že jeden meliorovaný hektár ornej pôdy prináša úrodu vyššiu o 30 percent. Keďže na melioráciu čaká 4,5 mil. ha, vidíme, aké rezervy sú ešte v pôde. Bez ich využitia ľahko dosiahneme strategický cieľ, teda potravinársku sebestačnosť krajiny. Hodno pritom zdôrazniť, že spomenutých 700 000 ha stanoví iba 70 percent plochy meliorovanej v rokoch 1971—1975.

Ponúka sa ďalšia otázka: na akých zásadách bude financovaná meliorácia. Plánuje

sa utvorenie fondu určeného výlučne na finančovanie meliorácie, zatiaľ čo doposiaľ vojvodstvá vydelenovali peniaze na tento účel zo svojich celkových rozpočtov. Utvorenie nového účelového fondu si však bude vyžadovať rozhodnutie Sejmu. Tento fond bude utvorený čiastočne z prostriedkov územných rozpočtov, zväčšených dotáciou zo štátneho rozpočtu. Spolu by mal tvoriť 250 mld. zl.

Prostriedky z tohto fondu budú rozdelené medzi jednotlivé vojvodstvá, s prihlásením na melioračné náklady, ako aj na možnosť dosiahnutia rýchleho efektu.

Zniženie úrovne meliorácie v uplynulých rokoch spôsobilo zánik výrobných kapacít. Znižila sa zamestnanosť, zastavili projektové práce, neboli dostatočný nátlak na materiálové zásobovanie a predovšetkým — zostal strojový park. Totiž meliorácia to je z 90 percent technika a k tomu komplikovaná, riadená lasermi buď rádiom, ktorá pritom musí

vydržať veľmi ťažké terénné podmienky. Už pred dvomi rokmi sme začali práce nad rozvinutím vlastného priemyslu melioračných strojov.

A ešte jedna vec... Dopsiať sme meliorovali všeobecné objekty, kde boli práce najlacnejšie. Teraz musíme začať práce na ťažších a z inžinierskeho hľadiska komplikovaných investičiach, ktoré si vyžadujú návážanie násypov, prečerpávacie stanice a podzemné potrubia. To musí zdražovať melioráciu, ale iba v objektívne zdôvodnených hraniciach. Na základe dlhoročných analýz melioračných nákladov, sa určí prípadný limit ich rastu. Pri vyšších nákladoch ich budú musieť vojvodstvá hrať z vlastných prostriedkov, zasa pri nižších — budú mať príležitosť meliorovať väčšie plochy.

Pokiaľ ide o využitie — je to najväčší problém. Zlepšenie týchto zariadení je však základnou povinnosťou samých užívateľov a ich organizácií — vodných spolkov, ktoré musia pôsobiť energickejšie a modernejšie hospodáriť na lúkach.

Najnovšie odrody

V roku 1985 a 1986 zaviedli pre rolníkov osem nových odrod zemiakov, z ktorých tri sú jedlé odrody a päť patrí k skupinám s vysokým obsahom škrobu a sú určené hlavne pre potravinársky a liehovarnický priemysel a na krmivá. K jedlým odrodám patria: Ruta, Lotos, Bogna a k odrodám s vysokým obsahom škrobu: Bliza, Heban, Stobrawa, Bzura, Ceza.

Veľmi včasnom odrodom je RUTA, ktorá dáva 190 q z hektára už 40 dní po vykličení. Má okrúhle hľuzy, priemerne veľkost, plytké očká a svetložltú dužinu. Je odolná proti rakovine a pomere dobre odolná proti vírusom, ale len priemerne odolná proti vírusom M a iným chorobám (lišciozwój). Chýta nákazu, ale je dosť odolná proti prašiv-

ne a niektorým chorobám (czarna nóżka).

LOTOS patrí k včasným odrodám. Dáva dobrú úrodu a okrem toho má zvýšený obsah škrobu. Je veľmi odolná proti väčšine vírusov a nemá negatívne stránky. Je to odroda veľmi chutná a veľmi dobre sa skladuje.

BOGNA — je to strednoneskora odroda, všeobecne považovaná za najplodnejšiu v tejto skupine. Hľuzy má oválne, pomere veľké s dosť plytkými očkami, žltou kožkou a bielou dužinou. Po uvarení mierne mení farbu. Je odolná proti rakovine a iným vírusom (lišciozwój), ako aj proti zemiakové nákaze. Má ale nízky obsah škrobu. Odporúča sa na pestovanie v celom Poľsku, hlavne v oblastiach so silnou vírusovou degeneráciou.

BLIZA — je odrodou dosť plodou s obsahom okolo 17,5 percent.

škrobu. Je vhodná pre spracovateľský priemysel, pre výrobu škrobu a na krmivo. Hľuzy má dosť veľké, okrúhle, kožku žltu drsnú, dužinu svetložltú. Je odolnou odolnou proti rakovine, pomere odolnou proti vírusu Y, prašine obyčajnej a iným chorobám (czarna nóżka, lišciozwój). Žiaľ, je dosť poddajná na zemiakovú nákazu.

HEBAN — patrí tiež k škrobovým odrodám, ale trochu neskôr. Prináša vysokú úrodu hľú — ok. 5—6 ton, preto aj množstvo škrobu je vysoké. Je vysoko odolná proti vírusu Y a iným vírusom (czarna nóżka) a patagentom.

STROBAWA — je to neskôr a plodná odroda, typicky škrobová, s priemerným obsahom škrobu 18,6 percent. Je vhodná pre zemiakový priemysel a na krmivo. Hľuzy má dosť veľké, oválne, kožku žltu a drsnú, dužinu

žltú — po uvarení tmavne. Je absolútne odolná proti vírusu Y, trochu menej proti iným vírusom (lišciozwój, czarna nóżka) a zemiakové nákaze, ale nie je odolná proti prašivine obyčajnej.

BZURA — patrí tiež medzi typicky škrobové odrody. Obsahuje okolo 18,3 percent škrobu. Je to neskôr odroda, ktorá má najvyššiu odolnosť proti zemiakovej nákaze. Veľmi dobre sa skladuje. Je absolútne odolná proti vírusu Y.

CEZA — patrí k neskôr odrodám s vysokým obsahom škrobu. Je veľmi odolná proti vírusu Y a zároveň proti nákaze. Na miesto toho je citlivá na iné choroby (czarna nóżka) a mokrú hnilobu, preto sa trochu horšie skladuje. Má z poľských odrôd najvyšší obsah škrobu — okolo 21 percent.

Vápenie obohacuje

Podľa chemicko-poľnohospodárskych výskumov je okolo 75 percent pôdy v južných a východných oblastiach Poľska príliš kyslých, aby na nich mohla rásť a rozvíjať sa väčšina pestovaných rastlín.

V kyslej pôde majú rastliny slabšie korene, okrem toho kyslá reakcia sťažuje rastlinám preberanie takých živín ako je draslik, fosfor, dusík, magnézium a molybdén, preto aj pôsobenie umeleckých hnojív je slabšie. Okrem toho v pôdach s kyslou reakciou sa objavuje škodlivý pohyblivý hliník, ktorý obmedzuje prisvojovanie živín a toxicky pôsobí na rastliny.

Nadmernú kyslosť likviduje vápnik, preto je nevyhnutné systematické vápenenie pôdy. Vápno vytvára podmienky pre tvorbu užitočnej pôdnej mikroflóry, okrem iného baktérií, ktoré viažu dusík a tiež spôsobujú rozklad organickéj substancie na prst. Vápno má aj základný význam v tvorení žiaducej štruktúry pô-

dy a je nevyhnutným lepidlom, ktoré spája a spevňuje pôdne hrudky, vznikajúce počas mrazov. Vďaka vápeniu pôdy na sledujúci rok na jar bude pôda kyprá a ľahšia pre pestovanie, a nebude sa na nej tvoriť škrupina.

Systematické vápenenie pôdy je nevyhnutné pre každoročné doplnovanie vystupujúcich strát vápnika. Voda zo zrážok vyplavuje ročne priemerne 150—250 kg kysličníka vápenatého z jedného hektára. Značné množstvo tejto zložky vstrebávajú aj pestované rastliny, napr. obilie okolo 30 kg na ha, okopaniny 60—120 kg, vikovce okolo 200 kg, repka a kapusta 220—350 kg.

Vápenie je nevyhnutné aj kvôli neutralizácii dusíkatých hnojív vo forme močoviny a čipavky, ktoré zakvasujú pôdu, ako aj prachu padajúceho z komínov. Aby sa vyrównal účinok 100 kg liadku amónneho, treba použiť 32 kg kysličníka vápenateho a aby bol vyravnany účinok

100 kg síranu amónneho, treba použiť 61 kg kysličníka vápenateho. Požiadavky pôdy na vápno, na ktorú padá priemerné a veľké množstvo komínového prachu, sú ešte väčšie.

Najlepšie je vysiať vápenaté hnojivá na strnisko pred plytkou orbou. Vtedy už počas plytkej orby sa vymiešajú s pôdou. Dobré výsledky prináša aj vápenenie pôdy po plytkej orbe, ale pred ďalšími mechanickými prácam. Pre ťažké pôdy sú vhodné všetky formy vápenatých hnojiv. Na ľahkých pôdach by mali byť používané vápenaté hnojivá v uhličitanovej forme, ktoré pôsobia jemne.

Na pôdy s nedostatkom magnézia — na čo poukazujú chemické analýzy, alebo každoročné žltutie, ihličnatenie a hnedenie listov mladých rastlín — treba vysiať magnéziové vápno. Vápenikovo-magnéziové hnojenie si vyžaduje zeleninu, keďže magnézium okrem hnojivového významu je aj nevyhnutnou dietetickej zložkou vo výžive ľudu.

Kedže magnéziové vápno hutného pôvodu obsahuje ťažké

kovy, nesmie sa používať pod zeleninu a v poľnohospodárskych podmienkach častejšie, ako každých 10 rokov, s výnimkou polí, nachádzajúcich sa v priamej blízkosti rušných ciest.

Vápenaté hnojivá nachádzajúce sa v predaji obsahujú 45—80 percent CaO, k čomu musíme prihlásniť pri vypočítavaní množstva hnojiva na vysievanie. Na ťažké a veľmi kyslé pôdy s ukazovateľom kyslosti pH menej ako 5,6 sa musia použiť 4 tony CaO na ha. Na stredne ťažké pôdy s ukazovateľom pH do 5,0 treba použiť 3 tony CaO na ha. Na ľahké pôdy s pH de 4,5 sa odporúča použiť 2 tony CaO na ha.

Pri používaní vápenatých hnojiv sa musíme využívať ich styku s organickými hnojivami; v prípade nevyhnutnosti použitia oboch foriem týchto hnojív — musí sa vápno prikryť pôdou pomocou plytkej orby, dobre vymiešať s pôdou a predĺžiť čas použitia organických hnojív.

Stránku pripravil:
ZBIGNIEW RUTA

ZLATÍ JUBILANTI

Na Matričnom úrade v Nižných Lapšoch sa konala milá slávnosť – trinásťm krajanským spolu 50 rokov, odovzdali medaily Za dlhoročné manželské spoluživanie, udelené Štátnej rade P.R. Medaily odovzdal za prítomnosti tajomníčky gminného úradu Ludmily Vojtasovej a vedúcej matričného úradu Heleny Strončekovej náčelník nižnolapskej gminy Tadeusz Maurer týmto krajanským párom:

Márii a Michalovi Pavlikovcom z Fridmana, č. 25,

Zofii a Valentovi Dvornickým z Fridmana, č. 115,

Valérii a Michalovi Krišikovcom z Vyšných Lapšov, č. 4,

Anne a Jakubovi Grocholovcom z Kacviny, č. 17,

Agneši a Jozefovi Tomášovcom z Kacviny, č. 182,

Zofii a Jozefovi Świętyovcom z Nedece, č. 155,

Margite a Vojtechovi Vojcikovcom z Nedece, č. 31,

Kataríne a Štefanovi Karkoškovcom z Nižných Lapšov, č. 223,

Kataríne a Janovi Kovalčíkovcom z Nižných Lapšov, č. 233,

Julií a Pavlovi Butasovcom z Nižných Lapšov, č. 9,

Eve a Vincentovi Haberovcom z Nižných Lapšov, č. 202,

Agneši a Vojtechovi Dydaovcom z Nižných Lapšov, č. 34,

Márii a Vojtechovi Vadovskýovcom z Tribša, č. 71.

Slávostné chvíle, počas ktorých nechýbali gratulácie a želania dobrého zdravia, spríjemňoval hrou na harmonike Ján Sova.

HELENA STRONČEKOVÁ

K želaniam pre zlatých jubilantov sa pripája aj naša redakcia.

Zofii a Jozefovi Świętyovcom z Nedece, č. 155,

Margite a Vojtechovi Vojcikovcom z Nedece, č. 31,

Kataríne a Štefanovi Karkoškovcom z Nižných Lapšov, č. 223,

Kataríne a Janovi Kovalčíkovcom z Nižných Lapšov, č. 233,

Julií a Pavlovi Butasovcom z Nižných Lapšov, č. 9,

Eve a Vincentovi Haberovcom z Nižných Lapšov, č. 202,

Agneši a Vojtechovi Dydaovcom z Nižných Lapšov, č. 34,

Márii a Vojtechovi Vadovskýovcom z Tribša, č. 71.

skoro pol roka. Totiž na jednej strane chýbajú vôbec odborne vzdelané kádre a na druhej strane prípadných kandidátov znechucuje pomerne nízky plat, ktorý im možno ponúknut. V takejto situácii krajania rozhodli zamestnať pri oravskom OV na polovičnom pracovnom úvazku jedinú uchádzačku o toto miesto, krajanku Viktória Smrečákovú, zatiaľ na skúšobné obdobie.

O pracovnom pláne v roku 40. výročia Spoločnosti, v tom o podujatiach miestnych skupín na Orave bude OV rokovať na nasledujúcej schôdzi.

NA SPIŠI

Obvodná schôdza KSSČaS na Spiši sa konala 14. decembra m.r. v Novej Belej. Správu o činnosti OV prednesol jeho predseda kr. František Kurnát, ktorý pripomienul viaceré vydané podujatia organizované v miestnych skupinách na Spiši, v tom najmä prehliadku dychoviek a obvodnú vatrú k 42. výročiu SNP v Novej Belej, zájazd novobelskej mládeže do Slovenska a pod.

V diskusii sa hovorilo o potrebe zorganizovania v každej miestnej skupine v roku 40. výročia Spoločnosti aspoň jedného krajanského podujatia. Prítomní na schôdzi predsedovia MS prihlasovali konkrétné záväzky spojené s prípravou súborov bud kultúrnych podujatí alebo slávostných členských schôdzí. Keďže sa schôdze nezúčastnili zástupcovia všetkých MS, bolo rozhodnuté, že majú písomne pripraviť a prihlásiť konkrétné pracovné programy na tento rok.

Krajania z Novej Belej sa obrátili na ÚV Spoločnosti so žiadosťou o intervenciu vo veci zastavenia prác pri rozširovaní smetiska zriadeného v ich chotári.

D.S.

dokážu vybaviť niekoľko miestností pre sídlo ústredného výboru KSSČaS. V súvislosti s tým bolo rozhodnuté obrátiť sa v tejto veci na najvyššie štátne orgány, aby bola v tomto jubilejném roku vyriešená. Kriticky sa tiež hovorilo o prípadoch publikovania v niektorých polských novinách, časopisoch buď turistických sprievodcov príspevkov, obsahujúcich neoverené a chybne údaje o krajanoch a oblastiach, ktoré obývajú. Na takéto príspevky — ako sa zdôrazňovalo — treba ostro reagovať.

Na záver predsedníctvo prerokovalo rad bežných organizačných a iných otázok.

J.S.

NA ORAVE

Schôdze Obvodného výboru KSSČaS na Orave sa 8. decembra m.r. zúčastnili 13 krajania z 10 miestnych skupín. Viedol ju predseda OV kr. Alojz Sperlák. O tematike rokovania rozhodol bližiace sa koniec roka. Boli to predovšetkým otázky organizačného charakteru spojené o.i. s vyúčtovaním členského za rok 1985, inventarizáciou v klubovniach MS a aktualizáciou členskej základne. Tieto otázky sú sice dôležité, najmä zozbieranie členského, hocí priamo nerohodujú o rozvoji kultúrneho života v miestnych skupinách. Zato zamestnanie riadneho kultúrneho inštruktora v oravskom obvode by sa určite priažnilo na rozhýbaní krajanského diania. Preto účastníci obvodnej schôdze najviac diskutovali o úlohách a pracovnej náplni kultúrneho inštruktora. Zdôrazňovali predovšetkým potrebu angažovať do tejto funkcie skutočného odborníka, ktorý by im pomohol viesť folklórne súbory a divadelné kružky. Bez pomoci inštruktora existujúce súbory nebudú zvyšovať svoju úroveň. Treba tu pripomenúť, že oravský OV nemal inštruktora

V klubovni MS KSSČaS v Kacvini sa 21. decembra m.r. zišiel na pracovnom zasadani výbor miestnej skupiny, aby prerokoval niekoľko najdôležitejších otázok týkajúcich sa organizačného a kultúrneho diania v MS. Jednou z prerokúvaných otázok bolo medziiným zozbieranie členského — vlni trochu zanedbané. V súvislosti s tým bolo rozhodnuté, že pre rýchlosť vybavenie tejto veci pôjde za členský celý výbor, ktorý pri tejto príležitosti urobí zároveň široký nábor nových členov. Rozšírenie členskej základne bude súčasne prvou akciou miestnej skupiny v Kacvini, zorganizovanou k 40. výročiu existencie našej Spoločnosti.

Veľa sa hovorilo i o situácii výuky slovenčiny v kacvinskej škole. Totiž znepokojujúci je počet niekoľkých tamojších rodícov, ktorí v mene prehnanej a falosne chápanej lásky k svojim deťom (aby sa vraj netrápili!) vypisali ich v poslednom období

zo slovenčiny. Asi nechápu, že miesto dobrodenia urobili deťom krvidlo. Siršie sa k tejto tematike vrátíme v jednom z nasledujúcich čísel. Výbor MS rozhodol, že pre všetkých žiakov, ktorí navštievujú hodiny slovenského jazyka, zorganizuje novoročný stromček.

Jubilejný rok Spoločnosti, — zdôrazňovalo sa na zasadani, — mal by sa vyznačovať zvýšenou pracovnou aktivitou miestnej skupiny. Preto jednou z prvých úloh bude rozhýbanie činnosti miestneho folklórneho súboru a v ďalšej budúcnosti i divadelného kružku, ktorý má predsa v Kacvini dlhodobé tradície. Na ich vystúpenia čaká celá krajanská obec.

Na záver zasadania prerokoval výbor rad organizačných otázkov, v tom medziiným kandidátury najzaužílejších krajanov, navrhovaných na vyznamenania k jubileu KSSČaS, potrebu zvyšovania príjmov MS organizovaním rôznych podujatí, zábav a pod.

J.S.

DOLNÁ ZUBRICA

Často čítam v novinách správy o tragickej nehodach na cestách v našej krajine. Podľa týchto správ, iba v jednom novembrovom týždni tr., na cestách zahynulo 73 osôb a 768 bol ranej.

Ani u nás v dedine sa neobišlo bez takej tragédie. Stalo sa to 27. novembra 1986. Keďže tento rok bol v novembri mimoriadne pekné počasie, ľudia zvážali drevo z urbárskeho lesa. Naš kraján Jozef Kulaviak rozdelil prácu tak, aby ľudia čím skôr vyziezli drevo z lesa. Keď totiž nastane zima, ľudia často pre veľký sneh nemôžu drevo zvážať. Možu to robiť až neskôr, keď už je treba sadit nové stromčeky a čistiť lesy. Vieme, že v novembri je už krátky deň, často noc zasihne furmanov pri práci.

V ten osudný deň medzi 15. a 16. hodinou išiel z lesa s vozom dreva obyvateľ Dolnej Zubricie. Necelých 500 metrov pod jeho domom narazilo na jeho voz osobné auto, ktoré šlo veľkou rýchlosťou. Náraz bol taký silný, že konec dreva prerazil auto po pravej strane po celej dĺžke. Voz odhodilo na ľavú stranu, kde spadol na cestu a ten, čo sedel v aute po pravej strane mal drevo roztrhanú nohu až po kľbovú kost. Zomrel v záchrannej cestou do nemocnice.

Príslušníci MO z Jablonky prišli hned, zastavili premávku dovedy, kym pride prokurátor. Ihned sa zhromaždiло veľa ľudí z dediny a aj vodiči zastavených áut. Všetci uvažovali, kto bol na víne. Zdá sa, že voziar, lebo voz neboli dobre osvetlený. Voziarom bol Alojz Ševčík, ktorý mal batku, ktorú svietil a vzadu na

voze mal dosť nekvalitné odrazové sklo. Je tu samozrejme otázka, prečo vodič auta, keď mal svetlú v poriadku, neuviedel voz? Všetci o tom diskutovali. Ja sám často chodím v noci a keď sa pozerám na cestu, vždy vidím voz, aj keby bol zle osvetlený. Cestujúci osobným autom sa asi medzi sebou rozprávali, šli veľmi rýchlo a vodič asi na chvíľu prestal hľadieť pred seba.

Potom prišiel prokurátor, ktorý obnovil zastavenú premávku, ani nepozrel, či auto brzdilo. Budete to asi vína voziara, ktorý bol mrázkom na pravú ruku. Dva synovia mu zahynuli. Jeden vlane v zime zamrzol, druhého zavraždili chuligáni, keď slúžil v OHP kdesi na Sliezsku.

Myslím si, že by bolo menej tragédií, keby vodiči boli pozornejší. Je pravdu, že aj chodci nie vždy dodržiavajú predpisy, ale keby obe strany dávali pozor a dodržiavaliby predpisy, bolo by menej tragédií.

Ale je tu aj iný problém, ktorý zatiaľ nemožno vyriešiť. Nikde nemožno kúpiť svetlú na

osvetlenie voza. V lete ešte z času na čas bolo možno kúpiť batérie pre toto svetlo. Boli aj ploché, aj okrúhle, teraz už ich niktémo nemožno dostať. Svojho času, keď vyšiel zákon o nutnosti osvetľovania vozov, bolo možno kúpiť lampy, odrazové sklá, biele spredu a červené na zadnej časti voza. Ludia si ich kúpili, ale je to už dávno, jehým sa pokazili, iní ich už nemohli kúpiť a teraz máme tragédiu, lebo nictim osvetľovať vozy na konský poťah. Takéto veci by mali byť vždy v predaji, aby ich bolo možno kúpiť podľa potreby.

Ja tiež mávam nočné služby a po celom Novom Targu som hľadal batérie v rôznych obchodoch a nekúpil som. V noci sa človek bojí ísi po ceste, lebo rôzni nesprátnici jazdia šialenou rýchlosťou a už ani nehovorím o tom, čo robia cez deň a nikto na to nereaguje.

Kedysi, dávno, ludia verili na rôzne povery, ktoré často ovplyvňovali ich konanie. Hoci dosť

prikladov na poverčivosť nájdeme aj dnes. V čo však verili u nás ľudia v minulosti?

Kedfurmani išli do hory zväžať drevo, dávali si veľký pozor, aby im žena s prázdnymi vedrami nepresla pred koňmi. Bolo to zlé znamenie, predzvesť neštastia. A keď nepozornému furmanovi predsa prešla žena popred kone, radšej sa vrátil domov, aby zbraňal pripadnej nehode.

Podobne predzvestou neštastia bola mačka utekajúca z domu k rieke. Ked však mačka utekala opačným smerom, tzn. od rieky k domu, bolo to dobré znamenie.

Ked sa niekomu začalo čkať, vtedy sa hovorilo, že dotyčného voľakto spomína. Stačilo uhádnuť, kto ho spomína a čakavka okamžite prestala. Ale keď sa uhádnuť nepodarilo, bolo sa treba postaviť na hlave hore nohami a takýmto účinným spôsobom sa zbavit čakavky. Ale v prípade žien takýto spôsob na zastavenie čakavky neboli predsa najvhodnejší.

Ked niekoho začal bolieť koniec jazyka, znamenalo to, že ho

voľakto ohovoril. Stačilo uhádnuť ohovárajúceho a bolo po bolesti. Ked bolesť nepopolila, bolo treba použiť iný spôsob a sice špicatým nožom bodnúť raz do jazyka a raz do stľpa nad dverami a zopakovať to trikrát. Na tretikrát bolo treba nechať nôž zapichnutý do stľpa a bolesť vtedy prešla na jazyk ohovárača. Kto neverí, môže si tento osvedčený spôsob našich prababičiek vyskúšať na sebe.

Ked niekomu dopoluďnia zazvonilo v ľavom uchu, mohol čakať zlú novinu, v opačnom prípade, tzn. zvonenie v pravom uchu bolo predzvestou dobrej správy. Zase keď na streche mužského klobúka alebo na okrají ženskej šatky visel čierny pavúk a súkal nitku dole, to znamenalo, že dostanú čoskoro list od svojich známych.

Podobných obyčajov bolo veľa a veľa z nich pretrvalo dodnes. Dnes však používajú jednoduchšie spôsoby, aby sa zabezpečili pred ich zdaniu zhoubným následkom.

EUGEN KOTT

PÍSALI O NÁS

čitateľ

Č. 7—8/86

KNIŽNICA RODNÉHO SLOVA

Zemepisného hľadiska je to vlastne záhada: Spiš susedi s Oravou. — Akiste sa budete čudovať, U nás tieto dva regióny oddeľuje, či späť Liptov. Lenže tentoraz je reč o dnes už pozabudnutých spišských a oravských dedinách v Poľskej ludojvej republike, kde je pôvodné obyvateľstvo slovenské.

Sledovať osudy Slovákov v tejto oblasti za uplynulých šest desaťročí by bolo iste zaujímavé, no vzhľadom na to, že naše vedomosti o ich živote, práci a kultúre sú práve najbohatšie, musíme započať v prítomnom čase.

Z hľadiska štátnej administratívy patrí 16 spišských a oravských dedín do vojvodstva Nový Sonč. Predtým bolo vojvodské centrum v Krakove, čo snáď viac zodpovedalo danej oblasti, ale po reorganizácii orgánov štátnej moci sa sídlom administratívy stalo menšie mesto a vojvodstvo došlo názov po ňom. Dopoliaľ nám chýbajú presnejsie údaje o počte obyvateľov slovenskej národnosti v oblasti Spiša a Oravy. V dávnej minulosti sice boli pokusy formou plebiscitu určiť podiel národností v tejto oblasti, no dodnes nie sú známe oficiálne správy o počte slovenského obyvateľstva v týchto dedinách. Predpokladáme, že vzhľadom na

počet obcí, ich veľkosti a význam v celej oblasti, nie sú Slováci v Poľskej ludojvej republike zanedbatelná menšina. Postupom času sice dochádza k rozširovaniu pôvodných obcí roľníkmi z iných oblastí, no i pri týchto asimilačných javoch slovenské obyvateľstvo v jednotlivých dedinách dominuje.

Oravčania a Spišiaci susediaci rovno za chrbátkmi Tatier, sú zväčša roľníci. Najmladšia generácia odchádza do miest, najskôr do škôl a neskôr i do práce, lebo poľnohospodárstvo vedené dosť archaicky stále menej láka mladého človeka, ktorý môže pracovať v inštitúciach, školách alebo závodoch na okolí. I kvôli tomu má rozvoj kultúry v mestach, kde žijú Slováci mimoriadny význam. Kým deti krajanov majú možnosť učiť sa slovenčinu a v slovenskom jazyku aj iné prejemy v základnej škole, výber stredných škôl už nie je žiadny. Jedine slovenské gymnázium ostalo v Jablonke. Na úrovni vysokých škôl je situácia o niečo lepšia, pretože krajania z PGR majú možnosť študovať na našich univerzitách a vysokých školách.

Centrom kultúrneho života krajanov v Poľsku sú miestne organizácie Kultúrnej a sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov. Spravidla majú svoje kultúrne domy alebo klubovne, ktoré sú zariadené z prostriedkov obce a s pomocou vyšších orgánov štátnej správy. Samozrejme, veľa záleží od osobného vkladu a zaujatia členov miestnej organizácie. Takéto snahy nemožno nijako zmenšovať, lebo práca súkromno-hospodárskeho roľníka vyžaduje veľa času a námahy, takže každá práca pre miestnu organizáciu je skutočne obeťou. A pokial ide o starších občanov, vôbec nie zriedkavou.

Kultúrny dom v Krempachoch, spišskej obci vzdialenej dve desiatky kilometrov od Nového Targu, patrí k najkrajším a najmodernejším. Postavili si ho ob-

čania a našlo sa v ňom miesto pre rôzne účely. Nás zaujala skutočnosť, že tu sídlí i miestna knižnica, ktorú vede krajan Alžbeta Klukovská. Pokial v iných dedinách sú knihy viac-menej súčasťou klubových miestností, tu sa dostali slovenské knižky do fondu knižnice ako samostatný, osobitne vyčlenený fond. V označených regáloch s nápisom Knihy v jazyku slovenskom môžeme sledovať zloženie, zošloviačne miniaturizované zástupenie predstaviteľa staršej generácie: Mináč, Krno, Nižančík. Samostatne sú vydelené aj knihy pre deti a rozprávky. Celkovo však chýbajú novinky, dieľa mladých autorov, nová literatúra pre mládež, populárno-náučná literatúra. Samozrejme, že pri obmedzených podmienkach knižnica neposkytuje možnosť oboznámiť sa s odbornou literatúrou ani z oblasti spoločenských vied. I tým sa vlastne predstavuje skôr ako knižnica rodného slova, než ako inštitúcia formujúca čitateľa svedomázo-rovnovo a kultúrne. Vedúca knižnice poznámenáva, že krajania, ktorí navštievujú knižnicu, formulujú svoje požiadavky veľmi všeobecne: „Chcel by som čítať niečo o...“ Alebo sa nechajú naviesť na knihu podľa slov vedúcej knižnice. Otázka znie, či ponuka umožňuje medzi kajanskými čitateľmi náročnejšiu prácu, ak je fond knižnice tak úzko zameraný?

— Knihy získavame z dvoch zdrojov: najviac nám posielaj Matica slovenská, potom pobočka Biblioteki Narodowej w Novom Sonči.

Na to, aby sme mohli pracovať s čitateľom a klásť si pri tom vyššie ciele, by sme potrebovali lepšiu a premyslenejšiu výber. V prvom rade by sme chceli rozšíriť fondy slovenskej beletrie, literatúry pre deti a mládež. Kedže sami nemáme mož-

nosť sledovať edičnú prácu vydavateľstiev na Slovensku, prijali by sme pomoc hoci aj v tom, že by sme mohli nazrieť do edičných plánov na začiatku roku a podľa nich si vybrať tituly pre knižnicu. To by bolo ideálne, lebo v poslednom čase je situácia s novými knihami veľmi zlá. Za tri roky sme nedostali ani jednu knihu. Nevylučujeme ani možnosť, že sa zásielky určené našej knižnici niekde stratili, lebo predtým sme získavali nové knihy zo Slovenska pravidelne.

Knihy, brožury, časopisy, noviny, ktoré rozposielaj Odbor pre zahraničných Slovákov Maticu slovenskej, by mali najprv smerovali do knižnic. Tak je najväčšia pravdepodobnosť, že sa dostanú ozaj medzi kajanských čitateľov. Rovnako naliehavo tu cítit potrebu informácií nielen o vydávaní kníh, ale aj metodických rád a skúseností z knižnic na dedinách u nás, na Slovensku. Matica slovenská pripravuje po odbornej stránke napríklad choreografov kajanských súborov a metodicky pomáha v oblasti záujmovno-umeleckej činnosti. Bolo by osozne a zaistie i možné rozšíriť takúto neoceniteľnú pomoc i vo vzťahu k práci so slovenskou literatúrou. V skutočnosti by malo takéto stretnutie dvojaký význam: i my by sme sa dozvedeli o kajanských knižničiach a prostredníctvom nich aj o kultúrnom živote Slovákov v zahraničí.

Kajanské knižnice ako pojem nevstúpili do odbornej knihovničkej terminológie. Je ľahko definovať takúto knižnicu, tým viac, že sa jednotlivé knižnice národnostných menších navzájom dosť líšia. No ich potreba vyplýva priamo zo života našich krajanov. Sú — so všetkými záväzkami, ktoré z toho vyplývajú — nezastupiteľnými strediskami jazyka a kultúry národa, ku ktorej historicky a etnicke patria. Preto si zaslúžia nielen pozornosť, ale aj pomoc pri ďalšom budovaní.

KAROL FAJTH

POZOR MLADÍ ČITATELIA!

ĽUDMILA PODJAVORINSKÁ

SÚŤAŽ KRESIEB'86 UZAVRETÁ

V decembri minulého roka redakčná porota Života uzavrela súťaž kresieb pre školskú mládež z Oravy, Spiša a českých stredísk. V tomto čísle uverejňujeme základné údaje o súťaži. Mená výhercov so získanými cenami uverejníme v marcovom čísle Života.

● 305 žiačok a žiakov z 13 škôl z Oravy, Spiša a Zelova nám poslalo do redakcie 366 prác

● redakčná porota zhodnotila všetky práce a vybrala spomedzi nich 30 najlepších, tj. 15 v staršej skupine (od 5. do 8. triedy) a 15 v mladšej skupine (od predškolskej skupiny do 4. triedy), za ktoré udelenia vecné odmeny v celkovnej hodnote 30 tis. zl.

● dăkujeme všetkým súťažiacim, aj tým, čo tentokrát nevyhrali žiadne odmeny, ako aj učiteľom výtvarnej výchovy a riaditeľom škôl, ktorí žiakov povzbudzovali a pomáhali im v ich práci

● všetkých záujemcov už teraz pozývame na novú súťaž kresieb, ktorú oznamíme v druhej polovici tohto roku.

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúceho poľského futbalistu, ktorý významne prispel k mnohým úspechom národného mužstva, o. i. k postupu Poľska na MS v NSR v r. 1974. Pôvodne hral v jednom zo sliezskych klubov, potom dlhé roky v Dánsku v klube Lokéren. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

V Živote č. 343/86 sme uverejnili snímku poľskej herečky Emilia Krakowskej. Knihy vyžrebovali: Jana a Ryszard Starostowiczevi z Vyšného Lapša, Cecília Marsálková a Miroslav Galovič z Kacvínna, Marta Jersáková, Božena Pospišilová a Marenka Nováková zo Zelova, Jolanta Klukosovská a Beata Kurániová z Novej Belej, Danuta Stefková z Chyžného, Monika Soltysová z Jurgova, Jadviga Vondráčková z V. Lipnice, Renáta Schlegelová a Žofia Gronská z Nedece, Peter Slovik z Krempech, Cecília Mlynarčíková z Čiernej Hory a Marek Lenart z Pekelnika.

MLADÝM K JUBILEU KSSČaS

Milé deti! Ako už určite viete, Kulturno-sociálna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku, ktorej členmi sú aj vaši rodičia, slávi v tomto roku 40. výročie svojej existencie. Prvé slovenské spolky na Orave a Spiši vznikli v roku 1947. O desať rokov neskôr sa v Krakove konal celoštátny zjazd Čechov a Slovákov v Poľsku, na ktorom založili jednu krajanskú organizáciu. Vašou úlohu je dozvedieť sa a napsať do redakcie, ako sa volala táto organizácia a kto bol jej prvým predsedom. Autorom správnych odpovedí pošleme slovenské knihy.

NA TANCI

GUSTÁV HUPKA

Spev k domovine je v nás

I pamäť má svoju zem,
zem lásky k domovine.
Keď vzkličí túžba v nej,
chvejú sa v krvi zrná
a v hrudi rodné slnko,
krajina nehy plná,
s oblohou hory siné.
I pamäť má svoju zem,
zem lásky k domovine.

I človek má poklady,
poklady v domovine.
Ó, citlivé hlavy chvíľ,
v ktorých sa nádej stratí.
I hlahol klasov z polí
stvorený pre návraty,
má svoju dušu v hline.
I človek má poklady,
poklady v domovine.

(úryvok)

Išla sova na tanec,
vyfintená veľmi,
pratala sa poza pec,
pratala sa dvermi.

Jak ju vrabec uvidel,
už ho svrbí nôžka:
„Pod, sovička, na tanec,
skočíme si troška!“

Drobčil vrabec strapatý
tance samé nové,
postúpal on na päty
milej pani sove.

„Fozor, vrabče, pozor daj,
ak sa bojíš búrkы:
na päty mi nestúpaj,
ani na pazúrky!“

Naťkal sa tanečník
že mu zdrví kosti —
nik ju viacej nepojal
po tej mrzutosti.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Keď ten špenát nezješ, za-
volám kominára, — hnevá sa te-
tuška na Betku.

— A kominár ho zje?

* * *

— Keď rozrežeme zemiak na
polovičku a každú polovičku ešte
na polovičku, čo dostaneme?

— Zemiakový šalát, prosím.

* * *

— Váš jazvečík ma uhryzol do
nohy, — vravi Jožko Petrovi.

— Taký malý pes predsa vy-
sie nedočiahne!

* * *

Baltazár hovorí Hugo: — Keď sa neožením, budem sa
mať zle. Keď sa ožením, budem sa mať ešte horšie. A preto si vyberiem to lepšie: budem sa mať zle.

ČO JE TO?

Hoci mrzne, hoci sneží,
stále kam si beží, beží.
Je to traktor? Je to vlečka?
Kdeže! Je to bystrá...
(akčeiR)

Bez pýtania všetkým vraví
veľmi dôležité správy.
Ci je jeseň, zima, jar
napovie ti ...

(rádnelaK)

Kto zastane predo dvermi,
nemusí ho stisnúť veľmi.
Stačí iba prsta konček,
hneď sa ozve. Čo? No ...
(kečnovZ)

STEFAN MORAVČÍK

Vítazný február

Február — dníčkov pári...
Ešte spí v púčoch jar.
Blažene sa však k nám zberá...
Raz-dva! A je tu celá!
Ulice rozkvitnú, na lúky sa zmenia.
Áno: dnes slávime —
čo je tam po zime! —
Rozhodný, veľký deň
dnes všetci slávime.

Február víťazný! Február hrdy!
Energické gesto robotníckej triedy.
Bez ktorého by
dodnes na pána
Robotník robil
do roztrhania...
Už svietia ulice: zástavy, kytice...
Na lúky sa menia.
Áno: dnes slávime —
čo je tam po zime! —
Rozhodný, veľký deň
dnes všetci slávime.

ALOJZ ČÓBEJ

Zimný večer

Z bielej šálky v rukách mamá
vonia teplý čaj,
a tam vonku pod snehami
odpočíva kraj.

A tam vonku stuhlo pole,
treší tuhý mráz.
Súmrak nechal stromy holé
vetru napospas,
kým tu v teplej izbe mama
čajom hostí nás.

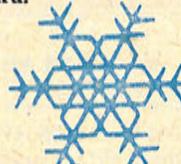
Dnes je to mnohem lepší, než to kdysi bývalo. Dnešní kočičky nemusí nikde odkládat ocásy. Ale dřív? To vám s tím byly potíže! Za dřívějších časů — už je to hojně dávno — nosily kočičky ocásy asi tak, jako se dnes nosí deštníky. Trochu pro parádu, a hlavně ze zvyku. A když kočičky někam přišly, třeba k holiči nebo do cukrárny na šlehačku, odložily ocásy na věšák nebo na stojánek u dveří, aby jim nepřekážely. A když odcházely, každá si zase ten svůj ocásek vybrala a odešla s ním spokojeně domů.

Tak to kdysi bývalo všude.

Ale byla mezi kočičkami jedna zapomnělivá a jmenovala se Madlenka. A ta Madlenka, třebaže to jinak byla velmi pořádná kočička, měla tu velikánskou chybou, že každou chvíli svůj ocásek někde zapomněla, třeba když jela ve vlaku. To se jí stalo mnohokrát. Povídala si ocásek pěkně jak se patří na věšáček a pak se divala z okénka. Honily se za ním stromy a domečky a pole a louky jedna za druhou a najednou pan průvodci zavolal: Kočkov!

Madlenka se lekla, protože právě do Kočkova jela, vyletěla v poslední chvíli z vlaku a ocásek nechala na věšáku. Vzpomněla si na něj, až když vlak byl v další stanici. A to potom honem běžela k náčelníkovi stanice a s pláčem ho prosila, aby ji pomohl dostat zpátky zapomenutý ocásek. To se rozumí, že pak telefonovali po celé trati, jestli poctivý nálezecky neodevzdal Madlenčin ocásek. A protože ve vlaku jezdili vždycky sami poctiví cestující, pokaždé se ocásek našel.

Je to se mnou hrozné! hubovala Madlenka sama na sebe a umiňovala si, že už si propříště musí dát pozor. Vždyť takhle si pořád přidělávám starosti i práci, bručela nazlobené. No prosím! Už abych ho zase prala! Je celý uválený, samá saze a prach. A není divu, když cestoval až na konečnou stanici a zase zpátky. A Madlenka si s povzdechem připravila práčku, mýdlo a šňůru, ohřála si vodu a dala se do praní ocásku.

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY POD TÝM NAŠIM OKIENEČKOM

Pomaly

p

Pod tým našim o-kie-neč-kom bý-va veľ-ký mráz,
a v tej na-šej stu-die-neč-ke ne-ni vo-dy zas.

Vez-mem si ja se-ke-reč-ku, pre-rú-bemtú stu-die-neč-ku,
a v tej na-šej stu-die-neč-ke bu-de vo-dy zas!

Pod tým našim okienečkom z bielej ruže kvet,
povedzže mi, moja milá, čo ta mrází svet?
/:A mňa ten svet nič nemrzí,
/:len ma moje srdce bolí,:/
plakala by hned.:/

3. Pod tým našim okienečkom biela lalija;
povedzže mi, moja milá, kto k vám chodieva?
/:Ku nám veru nich nechodi,
lebo sa mňa každý bojí,:/
že som chudobná.:/

O ztraceném ocásku

Jenomže druhý den ho zapomněla v obchodě, a protože toho dne měla velký nákup, ani nevěděla, v kterém, a musela běhat po celém městě. Třetí den ho nechala v tramvaji, čtvrtý den na koncertě, pátý den v biografu a šestý den? To ji rozbolo Zub a Madlenka se usadila do kresla, vzala se stolku časopis, četla si, ale trvalo dobrou hodinu, než na ni došla řada. Když měla konečně zoubek zaplombovaný a odcházela domů, co tam zapomněla? Nu ovšem, ocásek. Přišla na to, až když ukládala klobouk a rukavičky do šatníku.

Jsem já to popleta, zaláterila sama na sebe. Honem se zase oblékla a upalovala zpátky do ordinace. Přiletěla tam v poslední chvíli. Zrovna zavírali.

Ocásek? povídali. Ale ano, nějaký ocásek tu zůstal. Jen si ho ráte vzít!

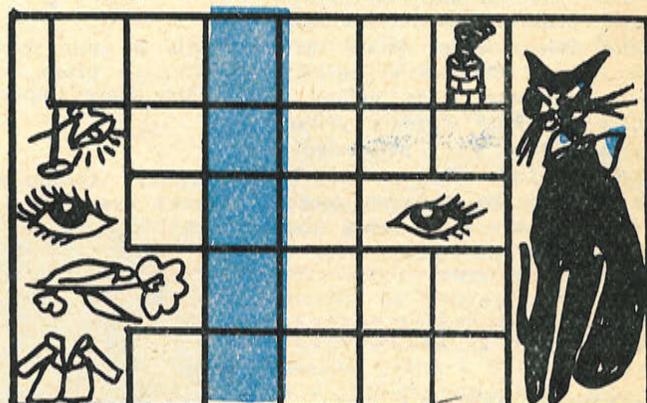
Madlenka vběhla do čekárny a honem k věšáku. Ocásek nahmátl, to je pravda! Jenomže, tohle přece není Madlenčin vypraný ocásek! Tenhle je černošedě pruhovaný! Dolema mourovatý! Propána krále! To on ho někdo Madlence vyměnil.

Madlenka z toho byla celá pryč. Co si počnu, bědovala. Mourovatý ocásek se přece vůbec nehodí k mému bílému pláště, klobouku a rukavičkám! Co jen mám dělat? Celý druhý den běhalo Madlenka po městě, ve všech obchodech se ptala, i v cukrárně, i u holiče, jestli tam nepřišel někdo mourovatý s bílým ocáskem, že ten ocásek je její. Ale nikdo nic nevěděl. Po bílém ocásku jako by se země slehla. Nezbývalo Madlence nic jiného než nosit k bílému pláště, kloboučku a rukavicím mourovatý ocásek. Nu — ono to bylo také hezké, ale dlouho, dlouho se Madlence po bílém ocásku stýskalo. Není divu.

A řekněte: nemají to dnešní kočičky po hodlnější?

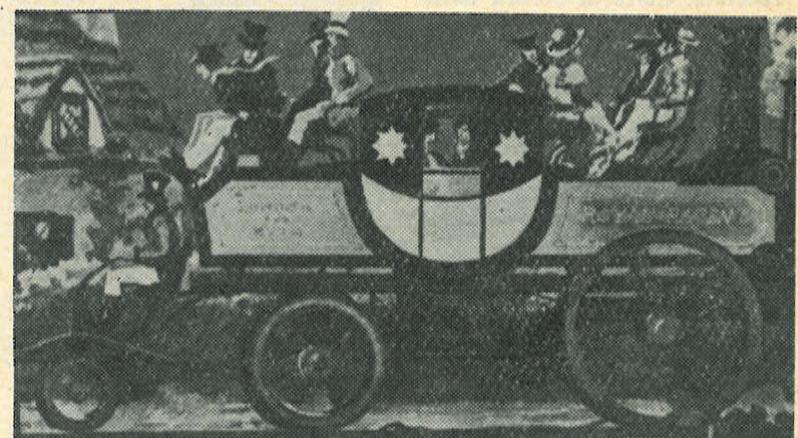
DRAHUŠE ČERNÁ

KRÍŽOVKA. Pradie, pradie a nití nepríbúda — čo je to? Odpověď nájdete v tajničke, keď do prázdných poličok krížovky vpíšete názvy vecí. Vyplnenú krížovku pošlite do redakcie. Nezabudnite uviesť svoj vek. Medzi autorov správnych odpovedí rozlosujeme slovenské knihy.

Z DEJÍN AUTOMOBILovej DOPRAVY

Anglický autobus Goldswort'eho Gurney'a z roku 1827 vážil ok. 2 tuny a dosahoval rýchlosť do 22 km/h.

KÝM DIEŤA DOSPEJE

PRIKRMOVANIE. Keď matka musí po materskej dovolenke iste do práce, prikrmovanie dieťaťa je nevyhnutné. Iba zriedkavo má žena toľko pokrmu, aby si ho stiahla do zásoby a vo fľaškach uschovala v chladničke.

Prikrmovanie dieťaťa je tiež nevyhnutné v prípade, keď je mladšie či staršie nemluvňa hladné, lebo mu nestačí matkino mlieko, keďže nekryje plne požiadavky na vitamín D a železo. Preto už od tretieho týždňa života dieťaťa obohacujeme jeho jedálny listok ovocnými štvavami, v treťom mesiaci ovocnými pretlakmi a vo štvrtom zeleninovou polievkou, v piatom miešankou alebo kašou uvarenou v mlieku so žltkom. V ôsmom polroku života dieťaťa začíname mu dávať mäso a tvaroh. Správne kŕmené 9-mesačné dieťa treba prestať dojetí.

TAKOVÝ JE ŽIVOT

KDYBY ŽILA KRÁLOVNA VIKTORIE, zoufala by si nad vychováním a způsobem života dívek z dnešní anglickej aristokracie. V jejich dobách — a vláda 46 let — nebylo ani pomyslení, aby knížecí dcera vystupovala na scénu. A ještě k tomu malo oblečená!

Lady Theresa Mannersová, dcéra knížete de Rutland, už ako veľmi mladá dívka dělala rodinu starost. Obľubila si nevhodnou společnosť, byla vidána s chlapci a ještě k tomu přitom často řídila výz nedovolenou rychlosť. Lady Theresu vždycky zajímalá hudba, zejména rocková, a vždycky měla dobrý hlas.

ZÁBAVY S KNIHOU

POKRAČOVANIE Z Č. 1/87

VŠIMNI SI — SPOČÍTAJ

Dieťaťa, ktoré si pozera obrázok, sa môžeme opýtať: spočítaj, koľko zvieratok je na obrázku? Koľko hračiek?...

DALEKOHLAD. Do stránky kartónu vystrihнемe okrúhly otvor — „oko“ dalekohľadu. Potom zakryjeme touto stránkou obrázok, ktorý dieťa pozná. Týmto spôsobom vidí iba časť obrázku, väčší alebo menší, podľa veľkosti „oka“. Presúvaním stránky môžeme odhalovať stále iné časti obrázka. Úlohou dieťaťa ich bude pomenovať.

Stránka kartónu s okrúhlym otvorom — „okom“, môže slúžiť aj pri ďalšej zábave.

A teď už dělá skutečnou kariéru. Zpívá se známym souborem „Business Connection“ a posluchači ji nadšeně přijímají. Riká se, že lady Theresa je tvůrkyní nového stylu v rockové hudbě, který byl vtipně nazván „aristostrock“.

ITALKA BARBARA FLOREANOVÁ se stala první „Miss komputer“ na světě. Vybral ji mezi 60 uchazečkami elektronický mozek, v jehož paměti byly rozdíly a charakteristické rysy 12 žen uznávaných za nejkrásnější na světě. Byly to Brigitte Bardotová, Jacqueline Bissetová, Bo Dereková, Linda Evansová, Farrah Fawcetová, Rita Hayworthová, Sofia Lorenová, Gina Lollobrigida, Marilyn Monrová, Brooke Shieldsová, Liz Taylorová a Raquel Welchová.

Slečna Barbara Florenová je veľmi sebejistou osúbkou. Prohlásila: „Vybral mne komputer, a komputer je dokonalý, tedy i jeho volba je dokonalá. Jsem krásná, hodně čtu, pestrui spority. Měla bych být zvolena také Miss Itálie“.

MYŠLENKY

Každý má své vady; umění spočívá v tom, kdo je dovednejší ukryje a ošidi diváky. (Franciszek Zablocki)

Přehnaná tolerance je vždycky trochu zradou vlastního přesvědčení. (W. Mitsch)

Růže je stále ještě královou květinou, asi proto, že se nehodí k jídlu. (Karel Čapek)

Kapitál skromnosti přináší vždycky vysoké úroky. (Montesquieu)

Spravedlivosť, to je pravda v činnosti (J. Joubert)

Odvaha to je vedomie toho, čoho sa treba a čoho sa netreba báť. (Platon)

Máme v krajině bohaté zásoby nevyužitej energie. Bezoznitosť štvristelentigentov. (Lec)

Sitie hrubými niťami nezarúčuje praskanie švov. (Jozef Bester)

VÍŠ, ŽE...?

NÉCO PRO MUŽE. Skupina japonských lekárov došla po mnoha pokusech k záveru, že prášek ze sobích rohů užívaný s mlékem nebo vínem má příznivý vliv na mužskou vitalitu. Japonci jsou podnikaví, a tak brzy vznikly sobí farmy. První zvířata byla dovezena ze severního Švédska. Obchody jidou dobře, ale vystačí sobů?

RADÍME

KEĎ SA NAKLADANÁ ZELENINA KAZÍ (2)

Doma nakladaná zelenina si vyžaduje skladovanie v chladnej, suchej, vzdušnej a tmavej miestnosti. Treba ju sústavne kontrolovať, najmä v prvom období po naložení. Niekoľko — napriek dôkladnému dodržiavaniu receptúry, zásad hygieny a správnomu skladovaniu, pozorujeme zmeny, ktoré nás znepokojujú. V predosjom článku sme písali o zavára-

domu na ktorýkoľvek okraj obrázka. Úlohou dieťaťa môže byť, napr. popísanie toho, čo vidí cez oblok, ktorého číslo podá partner.

HRA NA PRÍDAVNÉ MENA. Mamička alebo otec ukazujú časť obrázka, ktorú by malo dieťa popisať jedným, dvoma alebo troma prídatnými menami. Keď sa spýtame: Aký je tento domček? — dieťa môže odpovedať: Malý, pekný, biely. A aká je trávička? — Zelená, vlnká, mäkká. Môžeme vtedy pridať napr. „a krehká, to znamená tenká a lahko sa ohýba.“ Tak ako brezové halúzky, spomínať si, videli sme ich v lese.“ Pri príležitosti zábavy možno oboznámiť dieťa s významom nových slov, ale tak, aby sme neprerušovali zábavu.

Počas spoločného pozeraania obrázkov máme veľa príležitostí zväčšiť množstvo slov, ktoré dieťa pozná, uvádzaním synonymov niektorých slov alebo jednodu-

ninách, kompotoch a štvavach, dnes o uhorkách a kapuste:

Naložené uhorky a kapustu musíme často kontrolovať, zisťovať, či sú pokryté štvavou, ktorá ich chráni pred vytváraním plesne. Množstvo štvavy, ak vyschnie, dopĺňujeme tak, že prilejeme vodu s rozpustenou kuchynskou soľou (3 g soli na 1 lit. vody). Aby sa uhorky nekazili a nemäkli, musíme dať do súda čo najväčšie množstvo listov, ktoré obsahujú prírodné konzervačné prostriedky. Môžu to byť listy višne, hrozna, čiernych ríbezľí, chrenu a suché kôprové vetvičky.

Keď vyberáme nakladanú zeleninu zo súda alebo kameninového hrnca, dôkladne ich umývame handričkou, namočenou vo veľmi osolenej vriacej vode. Každých 10 dní plátno, ktoré prikrýva naloženú kapustu, perieme a vyvaríme a po vysušení opäť položíme na kapustu. Drevený vrchnák alebo tanierik, ako akameň, ktorý zatažuje sud, musíme tiež z času na čas dezinfikovať.

Ak na povrchu štvavy, zakrývajúcej naložené uhorky, uvidíme plesen, musíme ju ihneď odstrániť čistou, vyvarenou lyžicou. Stáva sa však, že sa ihneď vytvára nová vrstva plesne. Musíme vtedy uhorky vyložiť a veľmi dôkladne ich umýť, príčom odrežeme zmäknuté časti. Potom štvavu precedíme a prevaríme Uhorky uložíme do čerstvo vyvarených pohárov, uzavrieme a pasteurizujeme ok. 10 minút v mierne vriacej vode.

Stáva sa, že naložené uhorky nadmerne mäknú. Na viny je zlé kvasenie alebo sme na nakladanie použili uhorky s veľkými dutinami na zrná. Ak majú silnú neprijemnú vôňu, sú nevhodné na jedenie. Ale ak majú prirodzenú kyslú chuť, môžeme ich vybrať z pohára a tvrdé časti postruhať. Uložíme ich vo vyvarených pohároch, posypeme soľou a semienkami kôpro alebo rasce a zalejeme tenučkou vrstvou oleja. Nádobu tesne uzavrieme.

chých definícií. Ukazujeme dieťaťu nakresleného vrabca a môžeme sa napr. spýtať, aké ešte pozná vtáky. Po ich vypočítaní porozprávajme dieťaťu o iných neznámych vtácoch, napr. orlovi, či hýlovi.

DARČEKY. Ukazujeme dieťaťu jednotlivé postavy na obrázku, napríklad dievčatko a môžeme položiť otázku: Co by si daroval dievčatko? Dieťa môže odpovedať: Darujem mu veľa hračiek, atď. Keď sa zasa dieťa opýta: A ty, mamička, čo by si mala? — máme príležitosť užitočného počaučenia. Hovoríme napr. A ja, okrem krásnej bábiky, by som mu dala zvláštny dalekohľad, cez ktorý by mohlo vidieť všetkých ľudí, ktorí potrebujú pomoc. Ďalej sa pýtame: A čo by si dal tráviček? — Veľa vody, aby neuschlala. — A ja by som jej tiež dala ochranný obal, aby ju nikto nemohol pošliapať — môžeme doplniť.

NAJLEPŠÍ ŠPORTOVCI ČSSR '86

Minulý mesiac sme poznali najlepších polských športovcov roku 1986 a dnes pripomeňme najúspešnejšiu desiatku vlaňajšieho roka v Československu, určenú v tradičnej ankete novinárov. Poradie je nasledovné:

1. Jozef PRIBILINEC (Dukla B. Bystrica), chodec. K jeho najväčším vlaňajším úspechom patrí titul majstra Európy v chôdzi na 20 km, vybojovaný na ME v Stuttgarte, a preknanie svetových rekordov na 10 km, 15 km a v hodinovke. Pripomeňme, že predtým už získal 2 strieborné medaily na ME v Aténach a MS v Helsinkách.
 2. Petr JIRMUS (SVŠ Zväzarmu Moravská Třebová), absolútny majster sveta v letejkej akrobácii (prvý vo voľnej a tretí v pohybej zostave). Jirmus bol už predtým majstrom sveta a Európy.
 3. Jan a Jindřich POSPIŠILOVCI (KPS Brno), osemnásťnásobní majstri sveta v bicyklebale. Patria k najzaslúžilejším československým športovcom a hoci už dosiahli vek 41 a 44 rokov, sú neustále na čele svetového bicyklebala.
 4. Jozef SABOVČÍK (Slovan Bratislava), krasokorčuliar, dvojnásobný majster Európy z Göteborga a vlni z Kodane. Je prvým krasokorčuliarom na svete, ktorý skočil vo voľnej jazde štvoritého odpichnutého ritberiera.
 5. Vítězslav VOBOŘIL, Roman ŘEHOUNEK (Favorit Brno, Dukla Bratislava), cyklisti. V Colorado Springs obhájili vlni titul majstrov sveta v sprinte tandemov.
 6. Miloslav BEDNÁŘÍK (ČH Brno), športový strelec. Vlni obhájil titul majstra sveta v brokovej streľbe na batériu. Zároveň ako člen tímu brokárov významne prispel k vybojovaniu titulu majstrov sveta v disciplíne trap v súťaži družstiev, na dôvažok v novom svetovom rekorde.
 7. Olga CHARVÁTOVÁ (VŠ Praha), lyžiarka. Vo Svetovom pohári zjazdárok obsadila v celkovej klasifikácii štvrté miesto. Je to doteraz najväčší úspech čs. reprezentanta v zjazdovom lyžovaní.
 8. Petr KÚRKKA (ČH Plzeň), športový strelec. Majster sveta v rubovoľnej malokalibrovke 3 × 40 výstrelov a v novom svetovom rekordi. Má veľký podiel na získaní majstrovského titulu a vytvoreni dvoch svetových rekordov v súťaži družstiev.
 9. Marie HRACHOVÁ a Jindřich PANSKÝ (TJ Vítovice, Sparta Praha), stolní tenisti. Majstri Európy v miešanej štvorhre. Hrachová zároveň vybojovala striebornú medailu vo štvorhre žien spolu s Holandčankou Vriesekoopovou.
 10. Josef PAVLATA (Dukla Prostějov), parašutista. Na vlaňajších MS v Turecku získal titul absolútneho majstra sveta a dve strieborné medaily v akrobatických zostavách a na presnosť pristátia. K medailám pomohol i družstvu.
- Za najlepší kolektív novinári uznali CYKLISTOV-drahárov ČSSR (Svatopluk Buchta, Teodor Černý, Aleš Trčka a Pavel Soukup), ktorí sa stali majstrami sveta v stíhacích pretekoch družstiev. Druhé miesto obsadilo družstvo TENISTIEK ČSSR, ktoré sa prebojovali do finále Pohára federácie v Prahe, kde skončili ako druhé. Za tretí najlepší kolektív uznali BASKETBALISTKY ČSSR, ktoré na svetovom šampionáte v ZSRR obsadili štvrté miesto.

Pekný úspech dosiahol prednedávnom znamenitý československý tenista Ivan Lendl, ktorý sa stal víťazom tradičného turnaja Masters v New Yorku. Na „cestu“ k tomuto úspechu Lendl najprv porazil Ekvádora Gomeza, potom Švéda Edberga, Francúza Noahu, Švéda Wiliandra a vo finále vyhral presvedčivo s Borisom Beckerom (NSR) 6:4, 6:4, 6:4. Týmto Lendl získal titul majstra sveta. Poznamenajme, že je to už štvrté Lendlovo víťazstvo na tomto turnaji. Predtým ho vyhral v rokoch 1981, 1982 a 1985, ktoré v troch ďalších turnajoch Masters skončil ako druhý. Doteraz najúspešnejším tenistom na turnajoch masters je Rumun Ilje Nasstase, ktorý zvíťazil pätkrát. Pripomeňme taktiež, že v súťaži žien turnaj Masters vyhrala aktuálne najlepšia tenistka na svete Martina Navrátilová.

Hviezdy svetovej estrády

V posledných rokoch sa čoraz výraznejšie presadzuje na európskej hudobnej scéne talianska populárna hudba. Vzniklo hodne zaujímavých rockových a džezových skupín a do popredia sa dostali viacerí politicky angažovaní pesničkári. Ale nielen... Jednou z tých, ktorá sa svojou tvorbou zaradila medzi najkvalitnejšiu taliansku rockovú produkciu, je práve Alice, vlastným menom Alice Viscontiová.

Má skvelý hlas, priam fascinujúce precítanie a vysoké ume-

A
L
I
C
E

lecké nároky. Nech spieva čo-kolvek, či už skladby Messagio alebo Per Elisa, je jednoducho nenapodobiteľná.

Začína v mladom veku, lebo výbec rada spievala. Ako šestnásťročná sa zúčastnila na súťaži mladých talentov a suverénné vyhrala. Potom začala trochu koncertovať, ale predovšetkým venovala sa štúdiom. Keď ich zavŕšila, pracovala istý čas ako učiteľka. Neskôr sa už venovala výlučne umeniu, pričom sa v tejto záľube neobmedzovala len na hudbu, ale aj na maliarstvo. Treba totiž povedať, že Alice celkom pekne maľovala a mala všetky predpoklady dosiahnuť úspech aj v tejto oblasti.

Ako speváčka sa spočiatku nemohla presadiť, hoci mala skutočne hlas. Predvádzala skladby rôznych autorov, no nezriedka vystupovala i ako autorka vlastných piesní. Veľký mečízinársky prelom znamenal pre ňu rok 1981, kedy s piesňou Per Elisa zvíťazila na festivale v San Remo. Cena získaná na tomto festivale jej priniesla obrovskú popularitu nielen v Taliansku, ale aj v ďalších európskych krajinách. Zároveň jej otvorila dvere nahrávacích štúdií.

Doteraz už nahrala rad malých platní a osem veľkých albumov. Za najlepší z nich považuje album Ukradnuté drahokamy, ktorý obsahuje výber z piesní Franca Battiatu. Tento znamenitý hudobník, skladateľ a spevák je dnes jej najvýznamnejším umeleckým partnerom.

Popri nahrávaní Alice veľa koncertuje, nielen v Taliansku, ale aj v iných krajinách. V posledných mesiacoch bola napr. na veľkom európskom turné (v tom i v NDR), ktoré ešte zvýšilo jej popularitu. Hudobní odborníci ju v súčasnosti zaraďujú k úzkej európskej speváckej špičke. (js)

LEKÁR
WETERYNARII

PIELEGNOWANIE KOPYT U KONIA

Koń nosząc lub ciągnąc ciężary mocno opiera się kończynami o ziemię, w związku z czym kopyta jego stopniowo ścierają się. Dziś kiedy mamy duże odcinki dróg o twardej nawierzchni praca konia jest o wiele lejsza, ale i róg kopyta ściera się szybcie, wstrząsy powstające przy uderzeniu o twardy podłożę mogą uszkadzać kopyto. Dlatego też kopyta wymagają stałego pielęgnowania, a przede wszystkim starnego kucia. O prawidłowy rozwój kopyta należy dbać już u żrebiąt. W tym celu trzeba zapewnić im dużo ruchu. Nie pielegnowane kopyta żrebięcia mają róg nadmiernie wyrośnięty, gdyż przy braku ruchu nie ściera się. Jednocześnie ściany kopyta zawijają się do spodu i uciskają strzałkę, która powoli zanika. Przy dłużej trwającym zaniebaniu wytwarzają się kopyta ścieśniome, o wąskiej podeszwie i wysokich ścianach bocznych. Chód żrebięcia jest wtedy niepewny. Pozostawione w tym stanie żrebię będzie kulawiło a kopyto pozostanie już zmienione na

stale. Prawidłowe kopyto u żrebięcia i u konia ma zdrowy, mocny róg, który okrywa miękkie i bardziej wrażliwe części. W puszcce kopytowej rozróżnia się ścianę kopyta, podeszwę i strzałkę. Sciana puszki kopytowej u zdrowego konia jest gruba i pokryta widocznym szkliwem. Zakończona ona jest od góry koroną rogową. Rogowa podeszwa stanowi znacznie cieńszą warstwę rogu. Podeszwa łączy się ze ścianą wzduż linii białej (jasny róg), do której przybiją się podkwy. Podeszwa w tylnej części styka się ze strzałką rogową, o kształcie klinu podzielonego rowkiem. Strzałka pokryta jest dość cienkim i delikatnym rogiem. Wał skórny ponad ścianą rogową to korona kopyta. Jest to ważna część gdyż wytwarza róg ściany. Korona pokryta jest tylko skórą z włosami, a więc jest bardzo wrażliwa na urazy. Przy opieraniu nogi o ziemię najpierw zapiera się ona przednią częścią kopyta, a następnie opuszcza się na podeszwę, oraz na tylną część kopyta, gdzie jest strzałka. Tylna część kopyta przy oparciu nogi o ziemię, znacznie się rozszerza, a przy unoszeniu nogi — zwęża. Ten ruch ma duży wpływ na prawidłowe krążenie krwi i prawidłowe wytwarzanie rogu u konia używanego normalnie. Na ścianie kopyta w ciągu miesiąca narasta 8-milimetrowa warstwa rogu. Kopyta podkute, a więc nie ścierające się, wydłużają się i podkowa staje się za krótką. W związku z tym co 4–6 tygodni należy bezwzględnie przekuc kopyta.

nia, mimo niestarych jeszcze podków, po uprzednim podstraganianiu kopyta. Żrebiętom trzeba co 3–4 tygodnie oglądać i skracić róg za pomocą obcęgów, nożu kopytowego i ternika. Strzałkę kopytową należy również oczyścić, ale nie wolno jej ścinać z boku. Nie wolno również naciągać ściany kopyta najlepszym uawet smarem lub tłuszczem, gdyż kopyto żrebięcia pokryte jest cienką warstwą szkliwa, które chroni róg przed wysychaniem. Tym bardziej nie wolno wyrównywać tarnikiem powierzchni ścian. Zdarza się, że żrebięta przychodzą na świat z nieprawidłową postawą nóg i wtedy nierówno ścierają ściany kopyta. Aby temu zapobiec należy żrebię okuć, ale u wykwalifikowanego kowala. Kucie koni przez nie wyszkolonych podkuwaczy powoduje zniszczenie kopyta i zmniejszenie przez to wartości roboczej konia. U koni stojących w stajniach na mokrej, rzadko zmienianej ściółce, róg kopyta rozmięka, kopyta szybko ścierają się i często dochodzi do gnienia strzałki. Nie pielegnowane kopyto dorosłego konia często wysycha i pęka. Tworzy się wówczas widoczna szczelina w ścianie puszki. Przyczyną jest tu długi postój konia w stajni, smarowanie tłuścem nie oczyszczonych kopyt, zniszczenie polewy kopytowej oraz kruchliwość rogu. Dlatego też nie należy stosować „kucia na gorąco” gdyż powoduje ono przypalanie i wysuszanie rogu. Pielegnacja kopyta polega na codziennym oczyszczaniu ka-

walkiem drewna podeszwy i strzałki i wymyciu wodą i szczotką ściany puszki kopytowej. Przy oczyszczaniu podeszwy trzeba niekiedy usuwać oddzielający się martwy róg, nie wolno jednak zwęzać strzałki przed podcięciem jej boków. Dzięki częstemu myciu, odkażaniu strzałki, chronimy ją przed gniciem. Gnicie strzałki może spowodować bolem je zanik, a w efekcie nieuleczalną kulawiznę. Strzałka stanowi sprzątową poduszkę lagozącą wstrząsy powstające przy uderzaniu kopyta o ziemię. Dlatego też musi ona dotykać ziemi. W przeciwnym razie kopyto szybko niszczy się i powstaje kopyto ścieśnione. Konie o kruchem rogu często gubią podkowy wylamując kopyto. W takim przypadku konia trzeba rozkuć i co najmniej miesiąc nie używać do pracy na twardych drogach. Jeżeli zaś róg jest bardzo twardy, łatwo odłamuje się i pęka od podkwiaków. Takie kopyta codziennie myje się wodą i smaruje wazeliną. Dobrze jest postawić konia na ściółce z mokrych trocin lub owijać kopyta ścierek często zwilżaną wodą. Konie pracujące tylko na roli mogą nie być podkute, ale trzeba troskliwie pielegnować ich kopyta. Oprócz zwykłych zabiegów, co pewien czas ścina się nożem kopytowym martwy róg oraz wyrównuje kopyta zostawiając przedni brzeg wystający na 2–3 milimetry ponad podeszwę. Podkowę dobiera się przy kuciu w zależności od postawy kończyn i chodu konia oraz stosownie do

ČO NA OBED?

ZEMLOVÁ POLIEVKА. Rozpočet: 3 staršie žemle, 50 g masla, 2 dl sładkiej smotany, 1 vajec, na hrot noža mletého muškátového kvetu, soľ, 80 g koreňovej zeleniny, pažitka alebo zelená petržľová vňať.

Staré tvrdé žemle pokrájame na väčšie kocky, oprážime na masle, zalejeme vývarom z koreňovej zeleniny aj so zeleninou, osolíme a rozvaríme. Polievku pretriedime, rozriedime a dobrze povaríme. Pred podávaním pridáme mletý muškátový kvet, vajce rozhabarkované v smotane a posekanú požitku alebo zelenú petržľovú vňať.

Podávame so zvitkom.

ZEMLOVÝ ZVITOK. Rozpočet: 70 g žemle, 4 lyžice mlieka, 30 g masla, soľ, 2 vajcia, zelená petržľová vňať, mletý muškátový kvet 10 g masla a 20 g strúhanku na plech.

Zemle pokrájame na malé kocky a pokvapkáme studeným mliekom. V misce vymiešame maslo so soľou, žltkami, s posekanou zelenou petržľovou vňaťou a mletým muškátovým kvetom, pridáme žemľu navlhčenú mliekom a z bielkov ušľahaný tuhý sneh. Cesto roztrietame na plech vymastený maslom a vysypáný preosiatanou strúhankou a upečieme do ružova. Z upečeného zvitku môžeme povykrajať kolieska alebo pokrájať na štvorcely.

BRAVČOVÉ ZÁVITKY NA SMOTANE. Rozpočet: 4 väčšie rezne z bravčového stehna, soľ, 40 g masti, 30 g hladkej mýky, 2 dl kyslej smotany, 10 g hladkej mýky.

Plnka: 100 g bravčového alebo teľacieho mäsa, soľ, 10 g masti, 1 cibuľa, zelená petržlenová vňať, trocha mletého čierneho korenia, 1 vajce, asi 30 g strúhaniny.

Naklepané rezne osolíme, potrieme pripravenou plnkou, zvinieme, previažeme tenkým motúzom alebo hrubou bielou niťou, obalíme mýkou a na masti zo všetkých strán opečieme. Potom ich zalejeme polievkou z kostí alebo hrôncou vodou, prikryjeme vrchnákom a udusíme do mäkké. Mäkké závitky vyberieme a odstráime z nich niť alebo motúz. Do štavy pridáme kyslú smotanu rozšľahanú s mýkou, vložíme závitky a ešte chvíľu povaríme.

Plnka: Surové bravčové alebo teľacie mäso zomelieme, premiešame posekanú cibuľu opráženú na masti, zelenú petržlenovú vňať, mleté čierne korenie a vajce, všetko osolíme, podľa potreby pridáme strúhanku a premiešame.

Podávame s cestovinou alebo knedľou.

ŠALÁT

ZEMIAKOVÝ ŠALÁT

Rozpočet: 600 g zemiakov, 50 g zeleného hrášku, 1 mrkva, 50 g ze-

leru, 1 kyslá uhorka, 1 cibuľa, soľ, mleté čierne korenie, 150 g majonézy.

Uvarené zemiaky olúpeme, pokrájame na kocky a dáme do misy. Pridáme uvarený alebo konzervovaný zelený hrášok, zeler a mrkvu, pokrájané na kocky, kyslú uhorku a cibuľu, pokrájané na rezance. Všetko okoreníme, osolíme, premiešame, zalejeme majonézou a dáme do chladu odležať.

OSLÁVENCOM

JABLKOVÝ NÁKYP. Rozpočet: 300 g žemli (asi 6 kusov), 3 dl mlieka, 500 g jablk, 60 g práškovočierneho cukru, trocha mletej škorice, 70 g masla, 40 g hrozienok, 30 g mandľ alebo orieškov, 1 vajce a 1 dl mlieka na zaliatie, maslo a strúhanka na formu.

Zemle alebo rožky pokrájame na plátky a dobrze navlhčíme mliekom. Tortovú formu alebo kastról vymastíme a vysypeme strúhanku. Potom do nej stredovo kladieme vrstvu navlhčených žemlí a vrstvu očistených jablk pokrájaných na plátky, vysypeme cukrom zmiešaným so škoricou, hrozienkami, posekanými mandľami alebo orieškami, na to položíme opäť pokrájanú žemľu, pokvapkáme roztopeným maslom a pridáme jablká, cukor so škoricou, hrozienku, mandle alebo oriešky. Nakoniec uložíme

vrstvu žemli, všetko pokvapkáme maslom a zalejeme mliekom, v ktorom sme rozšľahali vajce. Pečieme v mierne teplej rúre asi 40 minút. Počas pečenia nákyp polievame zvyškom mlieka rozšľahaného s vajcom.

NIMRODSKÝ ŠPÍZ S PIKANTNÍ OMÁČKOU. Rozpočet: 500 g srnčí kyty, 200 g jater, 150 g uzené slaniny, 2 stredne velké cibule, 200 g žampiónu, 6 lžic oleja, sůl, pepř; na omáčku: 200 g majonézy, lžička cukru, šálek smetany, 1/2 šálku bílého vína, 2 lžice octa, mletý pepř, sůl.

Opláchnuté maso a játra nakrájame na plátky, opepríme a maso osolíme (játra solíme až po opečení). Se slaninou nakrájeme na plátky, kolečky cibule a plátky žampiónu střídavě navlhčíme na grilovací jehly a opékáme na grilu nebo na páni na oleji dočervena. Podáváme s pikantní omáčkou a s opékanými brambory. Příprava pikantní omáčky: majonézu smícháme se smetanou, bílým vínem, ochutíme octem, solí, cukrem a pepřem.

MLADÝM HOSPODÝNKÁM

Měkký chléb snáze nakrájíme, namočíme-li nůž do vařící vody a lehce jej otřeme.

pory roku. Aby koń był prawidłowo podkuty, musi mieć podkowę dokładnie dopasowaną do kształtu kopyta. Wtedy podkowa ściśle przylega do brzegu ściany rogowej na całej jej długości i szerokości, ale nie dotyka strzałki. Powinna ona być nieco większa od kopyta i wystawać poza przednią i boczną jego ściany o 0,5 — 1 milimetra. Przy ścianie z tyłu, przy piętkach — podkowa powinna być szersza od kopyta o 3—5 milimetrów, i dłuższa o 4—8 milimetrów. Tylko u koni strychujących się, podkowę dopasowuje się od wewnątrz równo z brzegiem; u koni ściągających się (zaczepliących w biegum nogami tylnymi o przednie) ramiona podkowy nie powinny wystawać spod piętek. Na prawidłowo podkutym kopycie końce podków przebijają ścianę puszki rogowej i wychodzą w równej linii biegnącej nie wyżej niż na 1/3 wysokości i nie niżżej niż 2 cm od brzegu kopyta. Zagięte końce podkwiaków nie mogą wystawać ze ściany puszki kotypowej. Po podkuciu trzeba sprawdzić na twardzie drodze, czy koń nie kuleje. Koń źle podkuty stąpa nierówno, chód ma niepewny, a stojąc przestępuje z nogi na nogę. Gdy podkwa zbytnio uwiera, koń wystawia tę nogę do przodu i mniej się na niej opiera. Szybka pomoc lekarska przy wszelkich chorobach kopyt oraz prawidłowe podkuwanie koni decyduje o dobrym stanie nóg i kopyta, a przez to o zdolności konia do pracy.

HENRYK MĄCZKA

Mouku na zahušťování pokrmu trochu přisolíme, netvoří se pak chuchvace.

Jak odhadneme teplotu trouby na pečení? Zůstane-li list papíru položený na plech v troubě bílý, je trouba zahřátá „mírně“. Zezloutne-li brzy, je horká „středně“. Zhnědne-li, je trouba „hodně vyhřátá“.

Syrové brambory nastrouhané na placky, knedlíky apod. promícháme s trohou mléka, aby nemodraly.

Srazila se majonéza? Nelomte rukama, ještě ji můžete zachránit. Po kapkách ji v míchejte do čerstvého žloutku, nebo ji nahrajte a dobré rozmíchejte. Také můžete přidat několik kapek vařicí vody a pak našeňhat.

Mléko svařujeme prudce a krátce. Jakmile vzkypí, postavíme hrnek do studené vody, aby mléko rychle vychladlo. Dlouhým udržováním v teplém stavu se ničí vitaminy a znehodnocují bílkoviny.

Jídlo nikdy neuhržujeme dlouho teplé. 40—60°C je ideální teplota pro život bakterií. Zbytky proto rychle ochladíme a při podávání opět ohřejeme. Pokud to charakter jídla dovolí, necháme je raději přejít varem.

ODPOVEDĚ:

CÍSLA — 2, 6, 7

NIKTÓRE SPOSODY NABYCIA I UTRATY WŁASNOŚCI

Zasiedzenie

Zasiedzenie jest sposobem nabycia prawa własności nieruchomości lub rzeczy ruchomej przez osobę nieuprawnioną. Podstawą nabycia prawa własności tą drogą jest długotrwałe posiadanie rzeczy cudzej.

JAKIE WARUNKI MUSZĄ ZOSTAĆ SPEŁNIONE DLA NABYCIA W DRODZE ZASIEDZENIA WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI?

Dla skutecznego nabycia prawa własności nieruchomości tą drogą, konieczne jest spełnienie trzech warunków: Po pierwsze — zasiedzenie może dotyczyć tylko tych nieruchomości, co do których przepisy prawne nie wprowadziły zakazu nabycia przez zasiedzenie. Przykładem takiego wyłączenia są nieruchomości państewskie, których na mocy postanowień Kodeksu cywilnego nie można nabyć w drodze zasiedzenia.

Dalszym warunkiem jest samostojenie posiadanie nieruchomości tzn. dysponowanie nią w taki sposób jak czyni to właściciel. Stąd też nie może w drodze zasiedzenia nabyć własności dzierżawca, najemca i użytkownika, bowiem osoby te nie mają prawa postępowania z nieruchomością jak właściciel.

Possiadanie musi też być nieprzerwane.

Zródem powstania posiadania samostojnego są najczęściej nieformalne umowy i decyzje władz, nieprawomocne orzeczenia sądów i wszystkie czynności prawne, które następnie z różnych powodów zostają unieważnione, albo stają się bezskuteczne. Posiadanie może też być uzyskane poprzez czyn samowolny.

Trzecim warunkiem nabycia własności przez zasiedzenie jest upływ terminów przewidzianych przez Kodeks cywilny. Kodeks ten stanowi, że posiadacz nieruchomości nie będący jej właścicielem nabywa własność, jeżeli posiada nieruchomość nieprzerwanie od lat dziesięciu, jako posiadacz samoistny w dobrej wierze. Po upływie lat dwudziestu posiadacz nieruchomości nabywa jej własność, choćby uzyskał posiadanie w zlej wierze. Terminy są zatem różne, w zależności od dobrej lub zlej wiary posiadacza nieruchomości. Dobra wiara polega na usprawiedliwionym w danych okolicznościach przekonaniu posiadacza, że przysługuje mu prawo własności. Przy ocenie dobrej lub zlej wiary posiadacza nieruchomości decyduje moment objęcia nieruchomości w posiadaniu. Późniejsze przekształcenie

np. dobrej wiary w złą wiarę nie ma istotnego znaczenia i nie uzasadnia przedłużenia okresu zasiedzenia do lat dwudziestu.

Istnieje również warunek, że jeżeli właściciel nieruchomości, przeciwko któremu biegnie zasiedzenie, jest małoletni — zasiedzenie nie może skończyć się wcześniej, niż z upływem dwóch lat od uzyskania pełnoletniości przez właściciela.

W okresie biegu zasiedzenia możliwa jest również zmiana osoby posiadacza. W takim przypadku obecny posiadacz może doliczyć do czasu, w którym sam posiada nieruchomość, również czas posiadania swoego poprzednika. Jeżeli jednak poprzedni posiadacz uzyskał nieruchomość w zlej wierze — czas jego posiadania może być doliczany tylko wtedy, gdy łącznie z czasem posiadania obecnego posiadacza wynosi przynajmniej dwadzieścia lat.

JAKIE WARUNKI MUSZĄ ZOSTAĆ SPEŁNIONE DLA NABYCIA W DRODZE ZASIEDZENIA WŁASNOŚCI RZECZY RUCHOMEJ?

Podobnie jak przy nieruchomościach — nabycie przez zasiedzenie własności cudzej rzeczy ruchomej możliwe jest tylko w stosunku do rzeczy, które prawne nie zostały wyłączone z obrotu. Nie można więc nabyć przez zasiedzenie własności np. broni palnej. Inaczej niż w przypadku nieruchomości, działanie w dobrej wierze jest koniecznym warunkiem nabycia prawa własności. Nie ma więc zasiedzenia rzeczy ruchomej w zlej wierze. Okres zasiedzenia wynosi trzy lata i przez cały ten czas posiadacz musi mieć przekonanie, że przysługuje mu prawo własności do rzeczy, którą posiada.

ZRZECZENIE SIE WŁASNOŚCI

Utrata własności może nastąpić w drodze zrzeczenia się prawa własności. Właścicielowi przysługuje prawo zrzecenia się własności nieruchomości lub rzeczy ruchomej. Jeżeli nieruchomość jest przedmiotem własności indywidualnej lub osobistej, zrzecenie wymaga formy aktu notarialnego. Aby zrzecenie było skuteczne, konieczna jest zgoda odpowiedniego terenowego organu administracji państwej.

Nieruchomość, po zrzeceniu się dotyczeńego właściciela, staje się nieruchomością państwową. Za obciążenia takiej nieruchomości odpowiedzialność ponosi Skarb Państwa. Jeżeli w chwili zrzecenia się własności nieruchomości przysługiwał Skarbowi Państwa ustawowe prawo pierwokupu tej nieruchomości — odpowiedzialność ogranicza się do sumy, która należałaby się właścicielowi w razie wykonania prawa pierwokupu.

Z zasady, że Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność z nieruchomości za jej obciążenia, wynika obowiązek pokrycia do wysokości wartości tej nieruchomości obciążających ją długów byłego właściciela. Był właściciel nie zostaje jednak zwolniony od odpowiedzialności osobistej za obciążenia, które przekraczają wartości nieruchomości. W przypadku rzeczy ruchomej — właściciel może pozbyć się własności przez to, że rzecz w tym zamianie porzuca. Musi zatem istnieć zamiany wyzbycia się rzeczy, a

właściciel — pozostając w tym zamianie — musi wyzbyć się jej posiadania w sposób umożliwiający zawładnięcie tą rzeczą każdemu. Nie może więc stanowić porzucenia przekazanie władania rzeczą określonej osobie. Porzucena rzecz staje się niczym.

Odrębnego omówienia wymaga sprawa rojów pszczelich.

Kodeks cywilny regulując tą kwestię stanowi, że rój pszczół staje się niczym, jeżeli właściciel nie odszukał go przed upływem trzech dni od dnia wyrojenia. Właścicielowi wolno w pościgu za rojem wejść na cudzy grunt — jednak powinien naprawić wynikła stąd szkodę.

Może się jednak zdarzyć, że właściciel odszukał rój przed upływem trzech dni od wyrojenia, lecz rój ten osiadł w cudzym ulu nie zajętym przez inne poszczółki. W takim przypadku właściciel roju ma prawo domagać się wydania roju za zwrotem kosztów. Jeżeli jednak rój osiadł w cudzym zajętym ulu, staje się on własnością właściciela roju, który się w tym ulu znajdował, mimo że właściciel odszukał go przed upływem trzech dni. Dotychczasowemu właścicielowi nie przysługuje w tym wypadku roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia nowego właściciela.

PRZETWORZENIE, POŁĄCZENIE LUB POMNIEJSZENIE RZECZY

Kolejna możliwość nabycia prawa własności rzeczy ruchomej jest wytwarzanie nowej rzeczy ruchomej z cudzych materiałów, jeżeli wartość nakładu pracy jest większa od wartości materiałów. Konieczne jest tu jednak działanie w dobrej wierze.

Jeżeli bowiem przetworzenie rzeczy zostało dokonane w zlej wierze, albo jeżeli wartość materiałów jest większa od wartości nakładu pracy — rzecz wytwarzona staje się własnością właściciela materiałów.

W zlej wierze jest ten, kto przystępując do wytwarzania nowej rzeczy ma świadomość, że materiały nie są jego własnością i nie ma zgody właściciela tych materiałów na ich przetworzenie. Za wiara zachodzi również wtedy, gdy brak tej świadomości jest wynikiem niedbalstwa.

Innym przypadkiem, o którym należy wspomnieć, jest nabycie prawa współwłasności w miejscu dotyczeńego prawa własności, co następuje w sytuacji, gdy rzeczy ruchome należące do różnych właścicieli zostały połączone lub pomieszczone w taki sposób, że przywrócenie stanu po przednim związane byłoby z nadmiernymi trudnościami lub kosztami. Udziały byłych właścicieli we współwłasności oznaczają się według stosunku wartości rzeczy połączonych lub pomieszanych. Jednak, jeżeli jedna z rzeczy połączonych ma wartość znacznie większą niż pozostałe, wówczas rzeczy mniejszej wartości stają się jej częściami składowymi, a prawa własności właścicielu rzeczy o mniejszej wartości — wygasają.

W przypadku przetworzenia, połączenia lub pomniejszenia rzeczy stronom przysługują roszczenia o naprawienie szkody lub z tytułu bezpośredniego wzbogacenia.

WIESŁAWA MOLITORIS

HVIEZDY O NÁS

 RYBY
19.II.-20.III.

Od najbližších dní si veľa sľubuješ. Tvoja iniciatíva prinesie výsledky a tvoje zásluhy si získajú široké uznanie. V srdcových záležostiach ťa čaká príjemné prekvapenie. Cesta, ktorou sa obávaš, bude milá a príjemná, ale ešte príjemnejší bude návrat k blízkej osobe.

 BARAN
21.III.-20.IV.

Nevieš si vziať ponaučenie zo skúseností a často opakuješ také isté staré chyby. Chýba ti rozhaha a v situácii, v ktorej sa očitneš, ju budeš zvlášť potrebovať. Neponáhľaj sa s rozhodnutím, vypočuj si dobrú radu. Aj tentokrát ti to môže pomôcť.

 BÝK
21.IV.-20.V.

Trápiš sa celkom zbytočne, si jednoducho precitlivelý. Sám pred sebou predstieraš, že si nešťastný. Nevážiš si pokojnú myšľ, ku ktorej si sa konečne dopracoval. Predsa si sa presvedčil, ako dobre je mať čisté svedomie voči blízkym. Prestaň sa konečne tváriť smutne a nespojne!

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Zbytočne si sa zapletol do cudzích záležitostí. Nezasahuje tam, kde to nie je potrebné. Začínať byť netreplivý, zabúdať, že práve svojej schopnosti čakať vďačíš za veľa úspechov. Urobil si všetko, čo bolo tvojou povinnosťou. V práci môžeš počítať s uznaním, snáď dokonca s väčším, ako si očakával.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Budeš spokojný s výsledkami svojej práce, ktoré ťa stáli veľa námahy a odriekania. Teraz ťa čakajú mnohé stretnutia a rozhovory. Prekvapi ťa, kolko ľudí sa zaujima o tvoje problémy a sú ochotní pomôcť ti pri ich riešení. Príjemne ťa prekvapi srdečnosť tvojich blízkych.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Nahromadili sa pred tebou problémy, ktoré si musíš dobre premyslieť. Ešte neskončil jeden a už sa začína druhý. Potrebuješ chvíľu pokoja; neponáhľaj sa od jednej úlohy k druhej, lebo sa ti nepodarí splniť žiadna z nich.

Pamäť na príslovie, ktoré tvrdí, že „rýchla práca je málo platná“.

de záležať od tvojej treplivosti. Vyhráš, ak sa nedáš vyviest z rovnováhy.

 STRELEC
23.XI.-21.XII.

Uvažuješ o zmenách, ale dobré si rozmysli, čo chceš dosiahnuť a ako to urobiť. Bude lepšie postupovať pomaly a s rozmyslom tým skôr, že každá zmena prinesie prechodne nepriaznivé finančné následky. Potreboval by si dobrú radu skúseného človeka.

 KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Dvoja neprítomnosť nebude trvať dlho, ale daj si pozor, aby sa niekto nepokúsil obsadiť tvoje miesto v práci. Doma by napok tvoja neprítomnosť mala priniesť po návrate zlepšenie ovzdušia; na drobné nedozumeanie a sporu sa obyčajne rýchlo zabúda.

 VODNÁR
21.I.-18.II.

Začiatok obdobia bude dosť príznivý, až potom sa záležitosti začnú komplikovať. Ešte môžeš tomu zabrániť; nezabúdaj, že prílišná znášalivosť a zhovievanosť nevedie k ničomu dobrému. Môžeš sa však spoľahnúť na pomoc a podporu najbližšieho človeka.

 ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Aj keď tvoja situácia je už dosť zložitá, objavia sa ceste ďalšie problémy. Musíš rýchlo vriešiť tú otázku, ktorá ťa najviac trápi, aj keby to bolo spojené s určitým rizikom. Veľa bu-

3. Podepisujete se do kopce? Miří poslední písmeno vaše jména vzhůru?

4. Připouštíte v diskusi i názor, se kterým nesouhlasíte? Jste ochotni o něm diskutovat a vyslechnout argumenty? Bylo by možné, že by vás argumenty přesvědčily?

5. Byli jste miláčkem dospělých už jako dítě? Všichni vás obdivovali a hýkali?

6. Vyhýbáte se nepříjemným otázkám úsměvem? Máte tendenci neprit se, nechat si svoje názory pro sebe?

7. Lichotí vám lidé často? Aniž by z toho měli nějaký prospěch?

8. Jste spokojený, když se na sebe podíváte do zrcadla?

Vyhodnocení: Za každé „ano“ si připočtěte jeden bod, za každé „ne“ nulu. Celkem můžete získat 8 bodů.

8 — 7 bodů: Jste přesvědčení, že máte kouzlo osobnosti, jste však také dosť ještě a nadmíru sebevědomí. Nemůžete vůbec připustit, že by vás někdo neměl rád či spíš, že byste to vůbec několmo dovolili.

5 — 6 bodů: Bezespornu máte kouzlo osobnosti, nad to jste člověk příjemný, se zdravým sebevědomím, bez nadměrné ještěnosti. Nezapodáte svůj charakter jen kvůli tomu, aby vás lidé měli rádi.

3 — 4 body: Rozhodně nejste miláčkem davu. Pravděpodobně to vězi ve vaši nejistotě. Nevěříte si a proto o své věci neumíte nikoho také tak dobrě přesvědčit, i když pravda je na vaši straně.

2 body a méně: Vy nejen, že nemáte šarm, ale nemáte ani žádné sebevědomí a nemáte se rádi. Když se podíváte do zrcadla, nevidíte nic příjemného. Zkuste to nejdřív sami se sebou a pak s těmi nejbližšími.

NÁŠ TEST

Máte kouzlo osobnosti?

Někomu se daří všechno snadno, jiný si musí všechno tvrdě zasloužit. Obvykle to vězi v kouzlu osobnosti, v tom, jak umíme zapůsobit na lidi, jak je dokážeme získat pro vše, jak je umíme přesvědčit. Riká se, že kouzlo osobnosti člověk bud má nebo nemá, že to není nic, co by se dalo získat nebo naučit. Není to tak docela pravda. Ovšem k tomu, aby člověk uměl okouzlovat jiné, měl by umět okouzlit sám sebe. Čili znát se a být sebou v přiměřené míře spokojený. Kdo sám není o své pravdě přesvědčen, ten pro ni těžko získá druhé. Nejdříve se tedy zamyslete, porovnajte si dosavadní zkušenosti a pokuste se odhadnout, jestli máte kouzlo osobnosti a osobní šarm, nebo to s lidmi naprostě neumíte. Pak si udělejte tento test. Bude zajímavé zjistit, zda jste se odhadli v souladu s testem a jestli souhlasí i zdůvodnění.

1. Dokážete získat pro svou vše neznámého člověka pouhým telefonickým rozhovorem? Tedy aniž by vás viděl a aniž byste na něho mohli působit jinak než hlasem?

2. U osoby, která vám není nijak zvlášť sympathetic, jste dosáhli nepredvídaný úspěch. Změňte okamžitě svoje mínění o této osobě, bude vám sympathetic.

EPIGRAM

Nechcem vnášať do prisloví
zmätky,
iba skorigujem pranostiku
šeptom:
Jeden za všetkých,
všetci za — kšefom.

— Nech sa páči, sadnite si, dedko.
— Ďakujem, chlapče, len pokojne sed', ja idem iba jednu zástavku.
— Len si sadnite, dedko, toto nie je električka, ale park...

* * *
— Čo myslíte, že urobím, keď ma pobožkáte? — pýta sa dievča mládenca.
— To naozaj neviem...
— A nie ste vôbec zvedavý?

* * *
Pani sediacia v kine sa obráti na muža, ktorý sedí za ňou:
— Ked' dám hlavu takto nabok, nebudú vám prekážať vo výhľade perá na mojom klobúku?
— Nebudú, milá pani, pred chvílikou som ich odstríhol...

JMÉNO VĚŠTÍ

MARTINA. Jméno jasné, šlechetné, statečné, upřímné a silné. Bývá jedináčkem nebo má jednoho sourozence. Většinou je to sestra, méně hezká a schopná, sobecká, trochu histerická, ale právě ona je středem pozornosti rodičů, zejména matky. Je-li Martina jedináčkem, je všechno v pořádku. Je dost vysoká nebo střední postavy, štíhlá, svěžná, hezká a atraktivní. Má pěkné tmavé oči a husté kaderavé vlasy. Některé Martiny jsou citlivé a často stůhnou, ale jsou vždycky statečné a psychicky silné. Vyzáruje z nich velká vnitřní síla a životnost, ačkoliv jsou zdánlivě jemné a slabé. Martina má smysl pro povinnost, je pořádná a pečlivá ve všem, co dělá, a přes přechodné starosti a těžkosti je optimistická a veselá. Ve společnosti se nikdy nepřiznává ke svým starostem. Učí se dobré a když ji zdraví a rodinná situace dovolí, končí studia a zastává vedoucí místa. Skončí-li pouze střední školu, přeruší v práci spolupracovníky v každém ohledu. Miluje umění, poezii, literaturu, hudbu a přírodu. Nesnáší prohnanost, vulgárnost, opilost. Dobrě se vyzná v lidech. Provádí se za staršího, klidného, dobrého člověka, s nímž má dvě děti, většinou chlapce. Dbá o svůj zevnějšek, obléká se vкусně a elegantně. Přes překážky osudu se dožívá vysokého věku jako aktivní a zručný člověk.

TADMIR

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Vedie to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

ked' sa vám snívali:

Topánky nové — zistiš prijemné; — malé — tvój postup je sťažený; roztrhané — buď preložený; kupovanie topánok — nastúpiš cestu; čistenie — väžia si ta a milujú; opravované — mierumilovný život; stratené — pozoruhodná strata; darované — robiš dobré skutky; šité na mieru — tvoje podnikanie je dobré; drevené — stratis zákazníkov; zo slamy — chrán sa pred úzerníkmi.

Búrka — mäš pred sebou život, boje, ktoré víťazne vybojuješ. Bricho vefké — pomijajúce starosti; malé — nepokoje.

Dlžoby — žiješ na účet iných; splatené — starosti.

Sindľová strecha — spokojná domácnosť.

Drevo horiace — smútok; rúbanie — strata majetku; splavovanie — zmarné nádeje; zbierané — srdečné starosti; sekanie — úmrtie; nosenie — upadneš do chudoby; kupovanie — rozpaky, nepokoje.

Pôžbán — zásnuby a svadba; rozbity — zanedbávaš svoj obchod.

Had veľký — budeš povedený; malý — roztržky; prišliapnutý — mäš falosných priateľov; poštípanie hadom — ohováranie; had s niekoľkými hlavami — budeš vystavený na zlé pokušenie.

Harfa — nájdete pomoc v neštasti.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęga Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Królikiewicz, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wilejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaćiková, Jozef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupcová, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lídia Mšálková.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartałnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 7.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

Numer oddano do składu 3.12.1986, podpisano do druku 21.01.1987.

DOKÁŽEŠ TO?

MĀS POSTŘEH?

Obě poloviny té krásné zámecké brány by mely být zcela stejné. Prohlédnete-li si ji pečlivě, snadno přijdete na to, že tomu tak není. Kolik odchylek najdete?

ČÍSLA

Prezradíme vám — toto sú tri čísla, rozdelené na polovicu. Aké sú to čísla?

(Odpoveď na str. 29)

STAVA SA □ STALO SE

22-ROČNÝ PRINC EDUARD, najmladší syn kráľovnej Alžbety II., rád vystupuje v divadle. Za hral už v predstaveniach študentského divadla a jeho univerzitní kolegovia hovorili, že keby nebol princom, stal by sa iste hercom.

Prednedávnom sa na prince Eduarda obrátil divadelný súbor z Aberdeenu v Škótsku s prosbou o pomoc. Tento súbor pripravoval predstavenie na dobročinné účely, ale sa obával, že neprídu diváci, pretože v tom istom čase mal v Aberdeene vystupovať známy komik. Nechcel by princ prísť a zúčastniť sa predstavenia? — znala nesmelá otázka herec. Princ rád súhlásil. Zahral si v mäle známej divadelnej hre z 19. storočia Magistrat komického hráča a veľmi sa snažil hrať. Tancoval na stole, robil kotrmelce a bol skutočne smiešny. Keď sa diváci dozvedeli, že bude princ vystupovať, priam sa bili o lístky a boli nadšení. Podobne, ako aj organizátori predstavenia... Na snímke: princ Eduard na scéne.

SÚKROMNE O KRÁSNEJ OTERO. Spanielsku herečku Angelu Molinovú sme prednedávnom videli v televízii v seriáli Krásna Otero — známej tanečnice a kokete z obdobia „fin de siècle“. Pre zaujímavosť: Molinová rezignovala z úlohy Otero, z dôvodu veľmi lákavého návrhu — mala hrať Carmen vo filmovej verzii románu Merimeého. Režisér, Carlos Saura, videl v nej ideálnu herečku pre túto úlohu.

Ale Angelu Molinovú sa radšej prevetlila do postavy Karolíny Oterovej — možno preto, že je nielen herečkou, ale aj tanečnicou z povolania. Dokonca má titul profesorky tanca a môže učiť klasický balet, ako aj španielske flamengo. Ale neučí nikoho, lebo nemá na to čas — natáča jeden film za druhým a hrá v divadle.

Na svojom konte má už vyše 30 filmových úloh. Na začiatku

jej medzinárodnej popularity bola úloha vo filme Buñuela-Temny predmet žiadostivosti. Angela Molinová, ktorá pochádza z hereckej rodiny (jej otec bol v päťdesiatych rokoch veľmi populárny hercom a spevákom v Španielsku), je matkou dvoch detí, päťročnej Olivie a štvorročného Mathieu. S ich otcom, francúzskym architektom Herve Tirmarche žije herečka už 14 rokov. Sú veľmi vydareným párom. Tirmarche dokonca opustil Paríž a svoju dobre prosperujúcu projektnú kanceláriu, usidlil sa v Madride, aby mohol byť pri Angele.

Nedostatok času pre rodinný život — to je najväčšia herečkina starosť. A strach pred cestovaním lietadlom, ktorý nevie ovládnúť, a lietať musí často. Predtým vždy skontroluje svoj horoskop, lebo verí hviezdam... Na snímke: Angela Molinová.

HEREČKA DEBRA WINGEROVÁ, ktorou jsme nedávno videli v filme „Czule słówka“, patrí k nejpopulárnejším americkým filmovým hviezdam. Okouzlila kritiku i diváky. Jinená názorú jsou lidé, ktorí s ní pracujú. Při natáčení filmu „Legal Eagles“, v némž byla partnerkou Roberta Redforda, vyvolávala neustále hádky, až Redford veľrejne prohlásil, že už nikdy nebude s Debra Wingerovou hráť. Rovněž režisér Ivan Reitman byl podobného názoru. Prohlásil: „Snad se Debra musí před kamerami tak chovat, ale už s ní pracovat nebudu, i když je to vynikající herečka.“ Na snímku: Rozmarná Debra Wingerová.

CYRILLE DE VIGNEMONT je spíše chlapec než muž, je mu teprve šestnáť let, ale dosáhl už v živote viac než nejeden dospělý. Francúzsky tisk o ném piše ako o „nejlepším predstaviteľovi jeho generácie“.

Cyrille se narodil a vychoval v Bronu u Lyonu. Když mu bylo deset let, otec mu na jeho uisľovné prosby koupil osobní počítač. Během dvou let Cyrille poznal všechna tajemství počítačů a začal vymýšlet tak neobyčejné programy, že uzavřel svoji první smlouvu s americkou firmou Apple. Ve čtrnácti už vydělával spoustu peněz. Dnes je poradcem prezidenta Mitteranda v otázkách mládeže. Dvakrát týždeně chlapec úřaduje ve vlastní pracovně v ministerstvu, kde se zabývá problémami mladého pokolení. Nevíme, jak dalece franc-

couský prezident využívá rad a nápadů svého mladého poradce, ale jisté nejednou přihlíží k jeho názorům.

Cyrille nechodi do školy, učí se podľa zvláštneho individuálneho programu a své práce posilá profesorom poštou. Je totiž velmi zaneprázdný: schúze, porady a konference s predstaviteľmi počítačové branže. Jen jednou týždeň je Cyrille normálnym mladým chlapcom; v jeho rozvrhu sú dve hodiny vyhrazené na hru s mädži devítičetou sestrou Frederique. Na snímke: Cyrille de Vignemont.

NOVÁ SKUPINA. Začiatkom sedemdesiatych rokov ziskala skupina The Osmonds svetovú slávu. Jej členmi boli deti jednej pobočnej a mnichodetnej marmonskej rodiny — boli to deti už dospelé, dospejvajúce a malé. Pesničky The Osmonds také, ako napr. One Bad Apple, poznali skoro na celom svete a skupina patrila k platňovým milionárom. V roku 1982 The Osmonds vystupovali naposlasy. Väčšina jeho členov dnes pracuje v povolaníach, ktoré nemajú nič spoločné s umením.

Najstarší z Osmondovcov, dnes 37-ročný Alan sa rozhodol vzkriesiť rodinnú tradiciu a založil novú skupinu, ktorej členmi je jeho šest synov! Najstarší z nich má 10 rokov, najmladší iba 2. Všetci: Nathan, Michael, Douglas, David, Scott a Jonathan majú hudobné nadanie a radi spievajú. Zatiaľ koncertujú iba v rodnom Salt Lake City a raz vystupovali v lokálnom televíznom programme. Starší chlapci už chodia do školy a popoluňí celá šestka pilne nacvičuje spev pod otcovým vedením. Na snímke: novi The Osmondsovi s otcem.

SPIEVAJÚCE A TANCUJÚCE DVOJIČKY Alice a Ellen Kesslerové nedávno oslavili 50. narodeniny — spolu majú teda 100 rokov! Napriek tomu nadálej vystupujú na mnohých európskych scénach a — ako tvrdia ti, ktorí pamäťajú ich debut — sa postavy dvojiciek odvtedy ani trochu nezmenili. Zanedlho po svojich narodeninách sa sestry Kesslerové zúčastnili innej slávnosti — 40. výročia slávneho parížskeho nočného podniku Lido, kde pred rokmi začali svoju medzinárodnú

kariéru. Zo svojich vtedajších kolegých stretli v Lido iba dve — a k tomu nie na scéne, ale v zákulisí. Jedna z bývalých tanecnic je šatnárikou, druhá maskérkou. Iba dvojice, ktoré roky nezdolali, nadálej spievajú a tančia...

PRED DESIATIMI ROKMI skoro celá americká tlač a záščtu veľa európskych časopisov, písali o priam fenomenálom „objave“ známeho amerického fotografa Petera Bearda. Údajne počas cesty po Afrike, stretol v buši prekrásne dievča, ktoré pásalo stádo kôz. Okúzlený jej exotickou krásou zobrajal ju do Ameriky a ukázal polodivoké dievča, ktoré nehovorilo žiadnym európskym jazykom, agentúram, ktoré hľadajú fotomodelky. V priebehu niekoľkých mesiacov sa Iman Abdulkmajidová stala slávnou modelkou! „Z bušu do svetiel reflektorov!“, „Popoluška s tmavou pleťou!“, „Objavenie kráľovnej Kilmandžara“ — tak písali americké noviny a dokonca aj vážnu Time porovnával Iman k Elize Doolittleovej zo shawovského Pygmaliona.

Ale všetko bolo klamstvom a reklamným trikom. Iman Abdulkmajidová nikdy nepásala kozu. Je dcéra diplomata zo Somálska, teda bývala v rôznych krajinách. Strednú školu ukončila v Káhire, bola študentkou politológie a keď prísť do USA, poznala už päť jazykov, v tom aj anglický. Ale kariéru modelky nazaj urobila a už desať rokov je stále na poprednom mieste v tomto ľahkom povolani. Peter Beard bol skutočne prvým americkým fotografom, ktorý prišiel na nápad urobiť z nej modelku, ale zoznámil sa s ňou až v USA na spoločenskom stretnutí. Fotografie krásnej Iman sú ozdobou obálok najväčších magazínov. Harber's Bazaar ju uznal za jednu z 10 najkrajších žien Ameriky. Zarába množstvo peňazi, je dvakrát rozvedená a má dcérku. Dodnes sa smeje z legendy, akú pre ňu vymysleli, keď debutovala.

NEJSTARŠÍM HORSKÝM VÚDCEM v Európe je Ulrich Ingerbinden. Je mu 84 rokov a už šedesáť let vodi turisty po Alpách. Ještě letos s nimi zdolał vrcholy dosahujúce 4000 metrů, jako Mont Blanc a Wetterhorn. Během sezóny podniká takové turistiky dvakrát až třikrát týden a zatím nevidí žádný důvod k tomu, aby se rozloučil s horami. Na snímku: Nejstarší horský vůdce Ulrich Ingerbinden.

